



ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ  
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ  
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ  
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ



**Η ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ  
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ  
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**



**ΙΟΥΣΤΙΝΗ ΔΕΒΕΤΖΗ**

A.M.: 0815M017

Επιβλέπων καθηγητής: Καθηγητής κ. Νικόλαος Τάτσος

Εξεταστική Επιτροπή: Νικόλαος Τάτσος  
Ιωάννης Ψυχάρης  
Ματθαίος Λαμπρινίδης

ΑΘΗΝΑ  
2017

## Δήλωση μη λογοκλοπής

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, η υπογράφουσα, Ιουστίνη Δεβετζή, φοιτήτρια του Μ.Π.Σ. της κατεύθυνσης «Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Διοίκησης» του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Παντείου Πανεπιστημίου, δηλώνω υπεύθυνα ότι, η παρούσα εργασία με τίτλο: Η ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, είναι προϊόν αποκλειστικά προσωπικής εργασίας και έχει γίνει σαφής αναφορά σε δουλειά τρίτων.

- Η -

ΔΗΛΟΥΣΑ

ΙΟΥΣΤΙΝΗ ΔΕΒΕΤΖΗ

## Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Νικόλαο Τάτσο, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, αναθέτοντας μου το επίκαιρο και ευαίσθητο αυτό θέμα και, που με την ευρύτητα των γνώσεων του και τις εύστοχες παρατηρήσεις του συνέβαλε καθοριστικά στην επιτυχή εκπόνησή της παρούσας εργασίας.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που έχω φοιτήσει μέχρι σήμερα γιατί με βοήθησαν να αποκτήσω γερές επιστημονικές βάσεις και να συσχετίσω γνώσεις και εμπειρίες διαφορετικών ή/και ομοειδών επιστημονικών πεδίων, ώστε να μπορώ να γίνομαι χρήσιμη στην εργασία μου και στην κοινωνία μας γενικότερα.

Ιδιαίτερα, όμως, οφείλω να αναγνωρίσω την ηθική στήριξη, την συμπαράσταση και την πίστη που έχουν δείξει σε εμένα όλα αυτά τα χρόνια οι γονείς μου Ελένη και Δημήτριος Δεβετζή. Τους ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ μέσα από την καρδιά που ήταν πάντα δίπλα μου.

## Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	2
Πίνακας Περιεχομένων Πινάκων .....	5
Πίνακας Περιεχομένων Διαγραμμάτων.....	5
Συνοπτομογραφίες.....	6
Περίληψη.....	8
Λέξεις Κλειδιά.....	8
Abstract .....	9
Key words .....	9
Εισαγωγή.....	10
<b>Κεφάλαιο 1 Εννοιολογικό Πλαίσιο .....</b>	<b>12</b>
1.1 Έννοιες - Ορισμοί.....	12
1.2 Τα Αίτια της Αποκρατικοποίησης .....	13
1.3 Οι Στόχοι των Προγραμμάτων Αποκρατικοποίησης.....	14
1.4 Οι κυριότερες Μέθοδοι Αποκρατικοποιήσεων.....	16
1.5 Τα Οφέλη των Αποκρατικοποιήσεων.....	18
<b>Κεφάλαιο 2. Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας.....</b>	<b>19</b>
2.1 Τα Επιχειρήματα υπέρ των Αποκρατικοποιήσεων .....	19
2.2 Τα Επιχειρήματα κατά των Αποκρατικοποιήσεων.....	21
2.3 Τα Αποτελέσματα των Εμπειρικών Μελετών .....	22
2.4 Οι Προϋποθέσεις Επιτυχούς Εφαρμογής Αποκρατικοποιήσεων.....	26
2.5 Τα Εμπόδια και οι Περιορισμοί των Αποκρατικοποιήσεων.....	27
<b>Κεφάλαιο 3. Οι Αποκρατικοποιήσεις στην Ε.Ε.....</b>	<b>29</b>
3.1 Η περίπτωση της Μεγάλης Βρετανίας.....	29
3.2 Η περίπτωση της Ιταλίας .....	30
3.3 Η περίπτωση της Ισπανίας.....	31
3.4 Η περίπτωση της Πορτογαλίας.....	32
3.5 Η πορεία και τα έσοδα των αποκρατικοποιήσεων στην Ε.Ε. ....	32
<b>Κεφάλαιο 4. Οι Αποκρατικοποιήσεις στην Ελλάδα .....</b>	<b>36</b>
4.1 Ιστορική Αναδρομή .....	36
4.2 Οι Αποκρατικοποιήσεις Σήμερα.....	43
4.2.1 Στόχοι – Κατευθύνσεις του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων.....	43
4.2.2 ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε.....	47
4.2.3 Τα 14 Περιφερειακά Αεροδρόμια.....	47
4.2.4 Οργανισμός Λιμένος Πειραιά Α.Ε.....	47

4.2.5	Η περίπτωση των λιμανιών και του Ο.Λ.Θ. Α.Ε. ....	48
4.2.6	ΕΕΣΣΤΥ Α.Ε. ....	48
4.2.7	ΑΔΜΗΕ Α.Ε. ....	48
4.2.8	ΔΕΣΦΑ Α.Ε. ....	49
4.3	Η Αξιοποίηση της Δημόσιας Ακίνητης Περιουσίας Σήμερα.....	50
4.3.1	Η έκταση του Ελληνικού .....	50
4.3.2	Η περίπτωση του Αστέρα Βουλαγαμένης.....	50
4.3.3	Η έκταση Αφάντου στη Ρόδο .....	51
4.3.4	Η περιοχή Κασσιόπη στην Κέρκυρα .....	51
4.3.5	Εμπόδια στην Αξιοποίηση της Ελληνικής Δημόσιας Περιουσίας.....	52
4.3.6	Στόχοι του Προγράμματος Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας .....	53
4.4	Δομές και Νέοι Φορείς Υλοποίησης του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων ....	54
4.4.1	Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας (Γ.Γ.Δ.Π.).....	55
4.4.2	Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου Α.Ε. (ΕΤΑΔ) .....	56
4.4.3	Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. (ΤΑΙΠΕΔ).....	60
4.4.4	Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε. (ΕΕΣΠ) .....	61
4.4.5	Εταιρεία Δημοσίων Συμμετοχών Α.Ε. (ΕΔΗΣ).....	62
4.4.6	Υπηρεσία Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας των Ενόπλων Δυνάμεων.....	63
4.5	Τα Οικονομικά Αποτελέσματα του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων .....	65
4.6	Συμπεράσματα - Προτάσεις.....	71
	<b>Επίλογος .....</b>	<b>73</b>
	<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</b>	<b>74</b>

## Πίνακας Περιεχομένων Πινάκων

Πίνακας 1: Οι αποκρατικοποιήσεις στην Ε.Ε.	33
Πίνακας 2: Οι κυριότερες μέθοδοι Αποκρατικοποίησης	34
Πίνακας 3: Το χρονικό των αποκρατικοποιήσεων	39
Πίνακας 4: Τα Έσοδα των αποκρατικοποιήσεων της περιόδου	41
Πίνακας 5: Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011	45
Πίνακας 6: Τα Δημόσια Ακίνητα	58
Πίνακας 7: Τα Τουριστικά Ακίνητα	58
Πίνακας 8: Τα Ολυμπιακά Ακίνητα	59
Πίνακας 9: Τα ακίνητα περιουσίας ΤΕΘΑ	64
Πίνακας 10: Το Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011 - 2015	66
Πίνακας 11: Οι προβλέψεις Εσόδων για τα έτη 2015 – 2018	67
Πίνακας 12: Τα Έσοδα των Αποκρατικοποιήσεων 2011 - 2017	68

## Πίνακας Περιεχομένων Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Οι Στόχοι της Αποκρατικοποίησης	14
Διάγραμμα 2: Μέθοδοι Αποκρατικοποίησης	16
Διάγραμμα 3: Έσοδα Αποκρατικοποιήσεων ως % των Συνολικών Εσόδων	42
Διάγραμμα 4: Οργανόγραμμα ΕΕΣΠ Α.Ε.	62

## Συντομογραφίες

Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΔΜΗΕ	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Α.Ξ.Ε.	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
Γ.Γ.Δ.Π.	Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας
Δ.Α.Α.	Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί
Δ.Ε.Η	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΠΑ	Δημόσια Επιχείρηση Αερίου
ΔΕΣΦΑ	Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου
Δ.Ε.Α.Α.	Διυπουργική Επιτροπή Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων
Ε.Β.Ε.Α.	Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών
Ε.ΔΗ.Σ.	Εταιρεία Δημοσίων Συμμετοχών Α.Ε.
Ε.Ε.Σ.Π	Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε.
ΕΕΣΣΤΥ	Ελληνική Εταιρεία Συντήρησης Σιδηροδρομικού Τροχαίου Υλικού
ΕΛΤΑ Α.Ε.	Ελληνικά Ταχυδρομεία Α.Ε.
ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΕΣΧΑΔΑ	Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημόσιων Ακινήτων
ΕΤΑΔ Α.Ε.	Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου Α.Ε.
ΚΕΕΕ	Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδας
ΚτΥπ Α.Ε.	Κτιριακές Υποδομές Α.Ε.
ΜΑΠ	Μητρώο Ακίνητης Περιουσίας
Μ.Π.Δ.Σ.	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής
ΜοU	Memorandum of Understanding
Ν.	Νόμος
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΠΑΠ	Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου

Ο.Λ.Π.	Οργανισμός Λιμένος Πειραιά
Ο.Λ.Θ.	Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης
Ο.Σ.Ε. Α.Ε.	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος Α.Ε.
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΤΑΙΠΕΔ	Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε.
Τ.Ε.Θ.Α.	Ταμείο Εθνικής Άμυνας
Τ.Χ.Σ	Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
Τ.τ.Ε.	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΠ.ΟΙΚ	Υπουργείο Οικονομικών
ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ	Υπηρεσία Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας των Ενόπλων Δυνάμεων
ΥΠ.ΕΘ.Α	Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
Ψ.Υ.ΔΗ.ΠΕ.Ε.Κ.	Ψηφιακές Υπηρεσίες Δημόσιας Περιουσίας και Εθνικών Κληροδοτημάτων



## Περίληψη

Η παρούσα εργασία διαπραγματεύεται το επίκαιρο και ευαίσθητο θέμα της αποκρατικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων και της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην Ελλάδα.

Στις μέρες μας, λόγω της οικονομικής κρίσης, δίνεται ιδιαίτερα μεγάλη βαρύτητα στην προώθηση των προγραμμάτων αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, καθώς και στην επιτάχυνση των διαδικασιών υλοποίησης και επιτυχούς εφαρμογής τους. Καθώς, αναμένεται, τα έσοδα που θα προκύψουν, να συμβάλουν άμεσα στην αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους και στην προσπάθεια της δημοσιονομικής προσαρμογής. Έχοντας, ταυτόχρονα, πολλαπλασιαστικά οφέλη με μακροπρόθεσμη διάρκεια για την οικονομία γενικότερα.

Επιχειρείται, αρχικά, για τις ανάγκες της εργασίας, η διάκριση των εννοιών αποκρατικοποίηση και ιδιωτικοποίηση. Περιγράφονται οι αιτίες που οδηγούν στις αποκρατικοποιήσεις, οι μέθοδοι με τις οποίες υλοποιούνται και οι στόχοι που εξυπηρετούν.

Τα σχέδια αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου, στο παρελθόν, προσέκρουαν σε πλήθος νομικών, τεχνικών και διαδικαστικών ζητημάτων και στην έλλειψη επαρκών πόρων. Για το λόγο αυτό συστάθηκαν νέοι φορείς που θα βοηθήσουν στην αποτελεσματικότερη και ταχύτερη εφαρμογή του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων.

Τέλος, παρουσιάζεται η πορεία και οι εξελίξεις των αποκρατικοποιήσεων και της αξιοποίησης της δημόσιας ακίνητης περιουσίας των τελευταίων ετών και αποτυπώνονται χρήσιμα οικονομικά στοιχεία και συμπεράσματα.

### Λέξεις Κλειδιά

Αποκρατικοποίηση, ιδιωτικοποίηση, αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας, οικονομική κρίση, έσοδα, οφέλη.

## Abstract

This paper discusses the topical issue of the privatization of public enterprises and the exploitation of the public property in Greece.

Nowadays due to the economic crisis is given great importance to the promotion of denationalization and exploitation of the public property programs and to the acceleration of their successful implementation processes as well.

As it is expected for the revenue that will arise to promptly contribute to the de-escalation of public debt and to the effort for budgetary adjustment. While having at the same time multiple advantages on the long-term period for the economy in general.

For the needs of this assignment the definitions of 'denationalization' and 'privatization' are clarified. Are described the reasons that lead to privatizations and the methods and the goals that they serve.

In the past, the plans for exploitation of the public real estate property came up against to several legal, technical and procedural issues and in the lack of sufficient resources.

For this reason, new institutions that will help in the more efficient and quick implementation of the privatization programs, have been established.

Finally, it is presented the process and the developments of the denationalization and the exploitation of the public real estate property during the last years and are showed useful financial data and conclusions.

### Key words

Denationalization, privatization, utilization of public property, economic crisis, revenues, benefits.

## Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου στην κατεύθυνση 'Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Διοίκησης'.

Η εργασία διαπραγματεύεται το θέμα της Αποκρατικοποίησης των Δημοσίων Επιχειρήσεων και της Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας στην Ελλάδα, το οποίο τα τελευταία χρόνια έχει συγκεντρώσει, ομολογουμένως, μεγάλο ενδιαφέρον στο πλαίσιο των τρεχόντων οικονομικών εξελίξεων.

Στόχος της εργασίας είναι, αφενός, μέσω των ευρημάτων της διεθνούς και εγχώριας βιβλιογραφίας να αποδοθούν οι θεωρητικές προσεγγίσεις και οι εξελίξεις στον τομέα των αποκρατικοποιήσεων και, αφετέρου, επιχειρείται, η προσέγγιση των πολιτικών επιλογών και προσπαθειών της Ελλάδος να εφαρμόσει ένα εκτεταμένο πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης.

Επιχειρείται στο πρώτο κεφάλαιο, η απόδοση και η διάκριση των εννοιών αποκρατικοποίηση και ιδιωτικοποίηση, η διερεύνηση των αιτιών που οδηγούν στην εφαρμογή τους, η περιγραφή των στόχων, των ωφελειών καθώς και των διάφορων μεθόδων εφαρμογής τους.

Είναι απαραίτητο, σε αυτό το σημείο να διευκρινιστεί, ότι στην βιβλιογραφία και αρθρογραφία, χρησιμοποιούνται, συχνά, αδιακρίτως οι έννοιες 'ιδιωτικοποίηση' και 'αποκρατικοποίηση'. Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, ο όρος 'ιδιωτικοποίηση', όπου αναφέρεται, θα δηλώνει τις γενικές κατευθύνσεις πολιτικής και η χρήση των όρων αποκρατικοποίηση και αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, θα αποτελούν τις βασικές ερευνητικές μεταβλητές της εργασίας, όπως αντίστοιχα αποτυπώνονται, στα ειδικότερα μέτρα και προγράμματα εφαρμογής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, μέσω της ανασκόπησης της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας, αναδεικνύεται η επιχειρηματολογία που επικρατεί τόσο υπέρ όσο και κατά της εφαρμογής προγραμμάτων αποκρατικοποίησης ανά τον κόσμο. Εκτίθενται, στη συνέχεια, τα αποτελέσματα των εμπειρικών μελετών και αποδεικνύεται ότι η επιλογή του καταλληλότερου προγράμματος αποκρατικοποίησης αποτελεί μια ιδιαίτερα πολύπλοκη απόφαση και διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Καθώς, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, οι κατά περίπτωση προϋποθέσεις και να αντιμετωπίζονται κατάλληλα τα υφιστάμενα εμπόδια και οι περιορισμοί.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στα προγράμματα αποκρατικοποίησης στην Ευρώπη, τα οποία ξεκίνησαν από την δεκαετία του 1980 και υιοθετήθηκαν, στη συνέχεια, από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Το φαινόμενο των αποκρατικοποιήσεων, εντάθηκε περισσότερο στο μέσο της δεκαετίας του 1990, υπό την πίεση επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων για την ένταξη στη ζώνη του ευρώ. Περιγράφονται στη

συνέχεια, κάποιες χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποκρατικοποιήσεων της Μ. Βρετανίας, της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στην Ελλάδα, όπου αρχικά γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των αποκρατικοποιήσεων από το 1991 έως και το 2009. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται, το εν εξελίξει, πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας ακίνητης περιουσίας. Γίνεται σαφής μνεία στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, από το οποίο προσδιορίζονται και υλοποιούνται, βασικός πυλώνας των οποίων είναι τα *‘Μνημόνια Συνεργασίας’* και τα αντίστοιχα προγράμματα προσαρμογής της Χώρας μας.

Περιγράφεται η νέα οργανωτική δομή και οι αρμόδιοι φορείς που έχουν συσταθεί για την, όσο το δυνατό αποτελεσματικότερη, αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Μεταξύ άλλων, περιγράφονται η δομή και ο σκοπός του ΤΑΠΠΕΔ Α.Ε., του ΕΤΑΔ, των νεοσύστατων ΕΕΣΠ Α.Ε. και ΕΔΥΣ Α.Ε..

Επιπροσθέτως, γίνεται αναφορά στις χαρακτηριστικές περιπτώσεις επιτυχούς υλοποίησης των αποκρατικοποιήσεων σήμερα, καθώς και σε εκείνες που είναι σε εξέλιξη. Αποτυπώνονται, επίσης, οι στόχοι και τα οικονομικά αποτελέσματα της εφαρμογής του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων των τελευταίων ετών.

Τέλος, διατυπώνονται προτάσεις και εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα για την βελτίωση των ακολουθούμενων πολιτικών με την εφαρμογή αποτελεσματικότερων εργαλείων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας.

## Κεφάλαιο 1 Εννοιολογικό Πλαίσιο

### 1.1 Έννοιες - Ορισμοί

Με τον όρο «Αποκρατικοποίηση» νοείται η μεταφορά μέρους ή του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα (Λοιζίδης Ι. & Πατσουράτης Β. 2008). Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και ο ορισμός του Ν. 2000/1991, άρθρο 1 (ΦΕΚ 206 Α), όπου ως αποκρατικοποίηση θεωρείται η κατάργηση ή συγχώνευση φορέων του Δημοσίου καθώς και η εκκαθάριση υπερχρεωμένων φορέων του Δημοσίου. Καθώς και ο ορισμός του Ν. 3049/2002, άρθρο 2 (ΦΕΚ 212 Α), όπου ως αποκρατικοποίηση θεωρείται η εφάπαξ ή σταδιακή έξοδος επιχειρήσεων του Δημοσίου από τον έλεγχό του, δηλαδή από την κατοχή της πλειοψηφίας των μετοχών ή το δικαίωμα διορισμού της πλειοψηφίας των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή το δικαίωμα διορισμού των οργάνων της διοίκησης επιχείρησης του Δημοσίου.

Συναφής, με την έννοια της αποκρατικοποίησης, είναι η «ιδιωτικοποίηση», η οποία συνίσταται στην μεταβολή άσκησης της κρατικής δραστηριότητας (Γέροντας, 2004). Συγκεκριμένα, με την έννοια της ιδιωτικοποίησης νοούνται όλες γενικά οι δραστηριότητες, οι οποίες αφαιρούνται από την αρμοδιότητα του δημοσίου τομέα.

Με την ευρεία έννοια, ως ιδιωτικοποίηση μπορεί να θεωρηθεί κάθε ενέργεια για την ενίσχυση του ρόλου της αγοράς ή αλλιώς κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στη μεταβίβαση από το δημόσιο τομέα στον ιδιωτικό τομέα του δικαιώματος προσκόμισης κέρδους από την άσκηση μιας δραστηριότητας. Επιτυγχάνεται δε, κυρίως, με την απελευθέρωση της αγοράς, ώστε να μπορούν να εισέλθουν και ιδιωτικές επιχειρήσεις σε τομείς που προηγουμένως λειτουργούσαν μόνο οι δημόσιες ή/και με την ανάθεση κάποιων δραστηριοτήτων, από τους δημόσιους φορείς σε ιδιωτικούς (π.χ. καθαρισμός χώρων, αποκομιδή απορριμμάτων κλπ), κατόπιν διενέργειας δημόσιων διαγωνισμών (Τάτσος, 2016).

Έπεται, ότι η έννοια της ιδιωτικοποίησης είναι πολύ ευρύτερη της αποκρατικοποίησης και δεν περιορίζεται στην μεταφορά περιουσιακών στοιχείων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα. (Λοιζίδης & Πατσουράτης, 2008).

Στην παρούσα εργασία θα επικεντρωθούμε στην αποκρατικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων, δηλαδή στη μεταφορά μέρους ή του συνόλου των δραστηριοτήτων των δημοσίων επιχειρήσεων και ακινήτων του Δημοσίου στον ιδιωτικό τομέα.

## 1.2 Τα Αίτια της Αποκρατικοποίησης

Τα βασικότερα αίτια της αποκρατικοποίησης είναι:

1) Η ύπαρξη, από τη μία, της διαμάχης μεταξύ παρεμβατισμού και φιλελευθερισμού για την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος και η ιδεολογική στροφή, τα τελευταία χρόνια, που παρατηρείται σε παγκόσμιο επίπεδο προς την νεοφιλελεύθερη ιδεολογία, της οποίας βασικός άξονας, είναι και η αποκρατικοποίηση.

2) Η διεθνοποίηση της οικονομίας και οι οικονομικές πιέσεις που δημιούργησε οδήγησαν στην ολοένα αυξανόμενη ανάγκη για χρήματα ώστε να καλυφθούν τα κρατικά ελλείμματα των προϋπολογισμών (Bortolotti & all, 2003).

3) Η ανάγκη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας στη διοίκηση και λειτουργία των δημοσίων οργανισμών, οι οποίοι ‘νοσούν’ από χρόνια και συσσωρευμένα προβλήματα όπως προσλήψεις με πολιτικά κριτήρια, έλλειψη παραγωγικότητας, αδιαφορία στην εξυπηρέτηση του κοινού και ο ασφυκτικός οικονομικός και πολιτικός έλεγχος έχουν, ως αποτέλεσμα, τον κίνδυνο μη επιβίωσης των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας μέσα στο σύγχρονο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον (Δούκας, 1998).

4) Η μείωση του μεγέθους του Δημοσίου τομέα. Άλλωστε, είναι γεγονός ότι κυβερνητικοί οργανισμοί, προσχωρούν ολοένα και πιο αποφασιστικά στην πολιτική των αποκρατικοποιήσεων, μεταβολή η οποία συντελείται στη δομή του σύγχρονου κράτους και που εμφανίζεται σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη (Φακιάλας, 1994).

5) Η συνεχής τεχνολογική εξέλιξη και πρόοδος, η οποία ανατρέπει τα δεδομένα της θεωρίας του φυσικού μονοπωλίου, αφού πλέον είναι τεχνικά και οικονομικά εφικτά και μπορούν να λειτουργήσουν πλήρως πολλά εναλλακτικά και παράλληλα δίκτυα παροχής υπηρεσιών (π.χ. τηλεπικοινωνίες), αποτελεσματικά και πλήρως ανταγωνιστικά.

Τέλος, η εμπειρική έρευνα έχει αναδείξει τα σημαντικότερα κίνητρα για την πραγματοποίησή των αποκρατικοποιήσεων, τα οποία, μεταξύ άλλων είναι, η αύξηση των δημόσιων εσόδων, η μείωση των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού, η προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, η ανάπτυξη των εγχώριων αγορών κεφαλαίου και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κρατικών επιχειρήσεων συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Boubakri et al., 2005).

### 1.3 Οι Στόχοι των Προγραμμάτων Αποκρατικοποίησης

Η επιτυχία ενός προγράμματος αποκρατικοποίησης εξαρτάται από τους σαφείς και ξεκάθαρους στόχους που θέτει. Πολλά προγράμματα αποκρατικοποίησης διεθνώς απέτυχαν, όταν έλειπαν οι σαφείς στόχοι ή όπου αντικρουόμενοι στόχοι επιδιώχθηκαν ταυτόχρονα. Ο μεγάλος αριθμός πιθανών στόχων και δράσεων με διαφορετικά συμφέροντα καθιστά τον καθορισμό των στόχων μια δύσκολη αποστολή (Guislain 1997, Davis & all, 2000, Megginson & all 1994, Shirley & Walsh 2000, Sheshinski & Lopez-Calva 1998, Munari 2003).

Ωστόσο, οι στόχοι που επιδιώκονται συνήθως είναι κοινοί για τις περισσότερες χώρες που αναλαμβάνουν τέτοιες πολιτικές δράσεις και συνοψίζονται στο παρακάτω διάγραμμα:



Συγκεκριμένα:

- Η αποδοτικότητα και ανάπτυξη της οικονομίας για την προώθηση τόσο των εσωτερικών όσο και των ξένων επενδύσεων και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (Tavera, 2001).
- Οι δημοσιονομικές και οικονομικές βελτιώσεις με τη μείωση του ελλείμματος του δημοσίου τομέα και του δημοσίου χρέους, τη μείωση των κρατικών επιχορηγήσεων προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και της χρηματοδότησης των κρατικών δαπανών από τα έσοδα των αποκρατικοποιήσεων (Guislain, 1997).
- Η αποδοτικότητα και ανάπτυξη της επιχείρησης, (Shirley & Walsh 2000).
- Η μείωση της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία, (Tavera, 2001).
- Η εισοδηματική διανομή ή αναδιανομή με τη διασπορά της ιδιοκτησίας των μετοχών και την ενθάρρυνση της ιδιοκτησίας μετοχών από τους εργαζόμενους (Guislain, 1997 & Παπαϊωάννου, 2003).
- Η εισαγωγή του ανταγωνισμού στις μέχρι τώρα κλειστές αγορές, προσφέρει μια ευκαιρία για την κατάργηση των μονοπωλίων και τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ευημερίας των καταναλωτών (Παπαϊωάννου, 2003).

Επιπρόσθετα να αναφερθεί ότι, βασικός στόχος, φέρεται να αποτελεί η άντληση υγιών κεφαλαίων για την πραγματοποίηση των επενδυτικών προγραμμάτων των επιχειρήσεων, με ταυτόχρονη αύξηση της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας στη λειτουργία τους με τη συμμετοχή των ιδιωτών στο μετοχικό τους κεφάλαιο και στη διοίκηση (Τσιρωνάς, 2006).

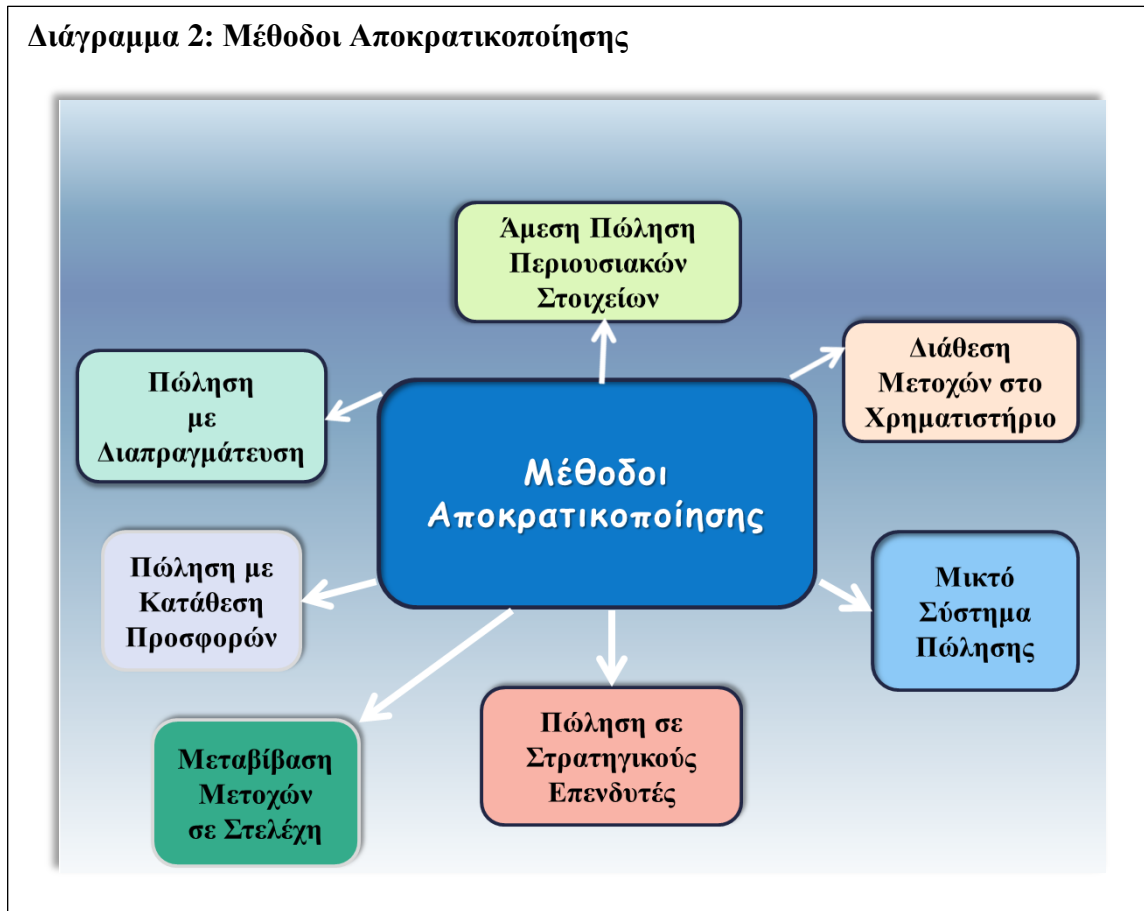
Ο καθορισμός των στόχων έχει ιδιαίτερη σημασία για την επιλογή καθώς και εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων που προηγούνται της αποκρατικοποίησης. Συχνά χρειάζεται να προηγηθούν κάποιες αναγκαίες ενέργειες και σημαντικές μεταρρυθμίσεις πριν εφαρμοστούν τα προγράμματα αποκρατικοποίησης, όπως είναι οι παρακάτω:

- Η θέσπιση του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου.
- Η ανάπτυξη νέων ρυθμιστικών μηχανισμών.
- Η δημοσίευση των οικονομικών στοιχείων της προς αποκρατικοποίησης επιχείρησης.
- Η επιλογή των καταλληλότερων επενδυτών.
- Ο καθορισμός της δομής του προγράμματος αποκρατικοποίησης.
- Η κατάργηση των τυχόν μονοπωλίων.
- Ο προσδιορισμός της σχέσης του δημοσίου με την επιχείρηση μετά την ολοκλήρωση της πώλησης (Schmid, 1996, Davis & all 2000).
- Η αναδιάρθρωση των δημοσίων επιχειρήσεων (Bowman & Singh, 1993).
- Η αλλαγή στη δομή, οργάνωση και λειτουργία της επιχείρησης, προκειμένου να γίνει πιο 'δελταστική' και να αυξηθεί η αξία πώλησης της (Robins, 1993' Magginson & Netter, 2001).



## 1.4 Οι κυριότερες Μέθοδοι Αποκρατικοποιήσεων

Η πολυπλοκότητα των στόχων των προγραμμάτων αποκρατικοποίησης οδηγεί σε διαφορετικές μεθόδους υλοποίησης τους. Οι κυριότερες μέθοδοι αποκρατικοποίησης παρουσιάζονται στο διάγραμμα που ακολουθεί και αναλύονται παρακάτω:



α) Άμεση πώληση των περιουσιακών στοιχείων. Με τη μέθοδο αυτή πωλείται άμεσα μέρος της δημόσιας επιχείρησης σε ξένους ή εγχώριους επενδυτές, προκειμένου να ενισχυθούν τα δημόσια έσοδα. Έχει το πλεονέκτημα ότι εξασφαλίζει την πώληση των περιουσιακών στοιχείων σε υψηλές τιμές.

β) Πώληση σε στρατηγικούς επενδυτές. Παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα της βέβαιης εισροής κεφαλαίου στο δημόσιο και της εισαγωγής τεχνογνωσίας σε διοικητικό και τεχνολογικό επίπεδο.

γ) Διάθεση μετοχών στο χρηματιστήριο. Πρόκειται για μια ανοικτή διαδικασία, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί, εφόσον, η υπό αποκρατικοποίηση, δημόσια επιχείρηση έχει εισαχθεί ή πρόκειται να εισαχθεί στο χρηματιστήριο. Ειδικότερα η δημόσια προσφορά στην κεφαλαιαγορά, ως μέθοδος συναντάται, κυρίως σε επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας. Έχει το πλεονέκτημα ότι εξασφαλίζει σημαντικούς χρηματικούς πόρους για τις αναγκαίες επενδύσεις της σε υποδομές.

Ειδικότερα:

i) Πώληση με διαπραγμάτευση. Η μέθοδος της διαπραγμάτευσης χρησιμοποιείται όταν δεν υπάρχει αναπτυγμένη κεφαλαιαγορά και όταν ο αριθμός των υποψήφιων αγοραστών για την προς πώληση επιχείρηση είναι σχετικά μικρός.

ii) Πώληση με τη μέθοδο της κατάθεσης προσφορών. Το κριτήριο επιλογής με την μέθοδο της κατάθεσης προσφορών μπορεί να είναι είτε αποκλειστικά και μόνο η προσφερόμενη τιμή για την αγορά της επιχείρησης, είτε ένας συνδυασμός παραγόντων πέραν της τιμής, όπως είναι οι επενδύσεις, η απασχόληση του υφιστάμενου προσωπικού, κλπ.

iii) Μεταβίβαση μετοχών σε στελέχη και εργαζόμενους της επιχείρησης. Μπορεί ένα μέρος των μεταβιβαζόμενων μετοχών να παρέχεται στους εργαζόμενους σε ειδική τιμή ή ακόμη και δωρεάν κάτι που οδηγεί τις περισσότερες φορές σε αποτελεσματικότερη λειτουργία δεδομένου ότι τα κίνητρα των εργαζομένων και της επιχείρησης ευθυγραμμίζονται.

iv) Μικτό σύστημα πώλησης. Η μέθοδος αυτή πώλησης των δημοσίων επιχειρήσεων αποτελεί συνδυασμό των προηγούμενων και με την εφαρμογή της επιδιώκεται η επίτευξη πολλαπλών στόχων (Τάτσος, 2016).

Τέλος, αναφέρονται δύο ακόμη μέθοδοι αποκρατικοποίησης που αναπτύχθηκαν και εφαρμόστηκαν από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

- Μέσω της επιστροφής περιουσίας, από το κράτος στους αρχικούς ιδιοκτήτες της, στις περιπτώσεις, που η περιουσία αυτή μπορεί εύκολα να αναγνωριστεί και να αποτιμηθεί.
- Με δελτίο ή με μαζική αποκρατικοποίηση. Με τη μέθοδο αυτή οι πολίτες χρησιμοποιούσαν τα δελτία που τους διατίθενται δωρεάν ή σε ονομαστικό κόστος ώστε να αγοράζουν μερίδια δημοσίων επιχειρήσεων και να συμμετέχουν στις δομές άσκησης ελέγχου επί αυτών των επιχειρήσεων (Jelic & all, 2003).

Η επιλογή όμως του καταλληλότερου προγράμματος αποκρατικοποίησης εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως τα γενικά χαρακτηριστικά της χώρας, τα χαρακτηριστικά του τομέα παραγωγής και τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης (Bortolotti & all, 2003, Megginson & all, 2004).

## 1.5 Τα Οφέλη των Αποκρατικοποιήσεων

Τα οφέλη που συνήθως αναμένονται από ένα πρόγραμμα αποκρατικοποίησης είναι:

1. Εισαγωγή του ανταγωνισμού στις μέχρι τώρα κλειστές αγορές, με κεντρικό στόχο την κατάργηση των μονοπωλίων και τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ευημερίας των καταναλωτών μέσω της σταδιακής μείωσης των τιμών. (Δούκας, 1998)
2. Η αποκρατικοποίηση είναι μια απάντηση στη μη ικανοποιητική απόδοση των δημόσιων επιχειρήσεων και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους, σε ένα όλο και περισσότερο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον (Παπαϊωάννου, 2013).
3. Το άνοιγμα της οικονομίας στον εσωτερικό και διεθνή ανταγωνισμό, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και καινοτομιών και η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων (Φακιολάς, 1994).
4. Η μείωση της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία, η μείωση του μεγέθους και της συμμετοχής του δημόσιου τομέα στην οικονομική δραστηριότητα και τις αποφάσεις των επιχειρήσεων, η πάταξη της διαφθοράς και της κακής χρήσης της δημόσιας ιδιοκτησίας (Guislain, 1997).
5. Οι δημοσιονομικές βελτιώσεις για τη μείωση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα και του δημόσιου χρέους, μέσω της αύξησης των εσόδων του κράτους, από τα έσοδα των ιδιωτικοποιήσεων, της μείωσης των κρατικών επιχορηγήσεων προς τις δημόσιες επιχειρήσεις, της κινητοποίησης ιδιωτικών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση επενδύσεων, της εξεύρεσης νέων φορολογικών πηγών και άλλα (Guislain, 1997).
6. Η αποκρατικοποίηση, μπορεί να συμβάλει, στο να καταστεί αποδοτικότερη η οικονομία και να μειωθεί το δημόσιο χρέος (ΥΠ. ΟΙΚ., 2011).

Γενικότερα τα οφέλη των αποκρατικοποιήσεων είναι πολλαπλά και περιλαμβάνουν κυρίως τη βελτίωση της λειτουργικής απόδοσης, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας, όπως καταδεικνύει σειρά μελετών τόσο σε ανεπτυγμένες όσο και σε αναπτυσσόμενες χώρες. Οι θετικές αυτές επιπτώσεις σε επίπεδο εταιρείας μπορούν να οδηγήσουν και σε βελτίωση της εγχώριας παραγωγικότητας και κατ' επέκταση και σε υψηλότερη οικονομική ανάπτυξη (Megginson et al. 1994 · Claessens & Djankov, 2002 · Boubakri et al., 2005).

## Κεφάλαιο 2. Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας

Οι αποκρατικοποιήσεις δεν μπορούν να θεωρηθούν, a priori, καλές ή κακές. Τα αποτελέσματά τους εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες όπως είναι η φύση των στόχων που έχουν τεθεί, η οικονομική και η χρονική συγκυρία, ο κλάδος παραγωγής, η οικονομία της χώρας, ο τρόπος υλοποίησής τους. Ο προσδιορισμός, συγκεκριμένων στόχων της αποκρατικοποίησης, εκ μέρους του δημόσιου μανατζμεντ, δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη και την επίτευξή τους.

Το ερώτημα για το αν πρέπει τα κράτη να διατηρούν τις κρατικές επιχειρήσεις τους ή να προβαίνουν σε αποκρατικοποιήσεις παρουσιάζει, μεγάλο ενδιαφέρον τις τελευταίες δεκαετίες καθώς είναι πολυδιάστατο (οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις) και για το λόγο αυτό έχει απασχολήσει πολύ την επιστημονική κοινότητα.

Η επιχειρηματολογία διεθνώς που τάσσεται υπέρ αλλά και κατά της αποκρατικοποίησης είναι μεγάλη. Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας θα γίνει μία συνοπτική αναφορά, βάση της χρονολογικής σειράς δημοσίευσής τους, αρχικά, των θεωρητικών προσεγγίσεων και στη συνέχεια θα ακολουθήσουν τα ευρήματα των εμπειρικών μελετών.

### 2.1 Τα Επιχειρήματα υπέρ των Αποκρατικοποιήσεων

Οι αποκρατικοποιήσεις μπορούν να αποφέρουν σημαντικά έσοδα στα κρατικά ταμεία, μειώνοντας το δημοσιονομικό έλλειμμα, το δημόσιο χρέος και βελτιώνοντας γενικά το ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού. Επίσης, με την ενδεχόμενη, αυξημένη κερδοφορία τους συνεισφέρουν με περισσότερα έσοδα στο κράτος μέσω της φορολογίας, όπως επίσης και σε ψηλότερα μερίσματα αναλόγως του ποσοστού επί του μετοχικού κεφαλαίου που διατηρεί το Κράτος (Παπαδόπουλος, 1986).

Οι Boardman & Vining (1992) πραγματοποίησαν δύο μελέτες τα έτη 1989 και 1992 αντίστοιχα, όπου διαπίστωσαν ότι η απόδοση των ιδιωτικών επιχειρήσεων είναι καλύτερη όχι μόνο από αυτή των δημοσίων αλλά ακόμη και από εκείνη των μικτών επιχειρήσεων. Αξίζει να αναφερθούν σε αυτό το σημείο μελέτες που κατέληξαν σε αντίστοιχα με την ανωτέρω συμπεράσματα όπως των Majumdar (1996), Tian (2000) και Mok και Chau (2003), ότι δηλαδή οι μικτές επιχειρήσεις είναι λιγότερο κερδοφόρες σε σχέση με τις πλήρως αποκρατικοποιημένες επιχειρήσεις. Σε αντίστοιχο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Shenhinski & Calva (2003), ότι δηλαδή οι πλήρως, αποκρατικοποιημένες επιχειρήσεις εμφανίζουν καλύτερα αποτελέσματα σε σχέση με τις μερικώς αποκρατικοποιημένες.

Οι Shleifer & Vishny (1994) υποστηρίζουν ότι ακόμα και σε απόλυτα ανταγωνιστικές αγορές οι κρατικές επιχειρήσεις είναι αναποτελεσματικές λόγω του ότι επικεντρώνονται σε μη οικονομικούς αντικειμενικούς σκοπούς, όπως π.χ. τη διατήρηση υπερβάλλουσας απασχόλησης και την τιμολόγηση των παραγόμενων υπηρεσιών σε επίπεδα τιμών χαμηλότερα εκείνα των αγορών. Επίσης, την ίδια

χρονιά, οι Ehrlich & all (1994), συμπέραναν ότι η ιδιωτική ιδιοκτησία οδηγεί μακροχρόνια σε υψηλότερη παραγωγικότητα και σε χαμηλότερο κόστος.

Ο Schmidt αναγνωρίζει το ενδιαφέρον των κυβερνήσεων για τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν οι αποκρατικοποιημένες επιχειρήσεις, καθώς μετά την αποκρατικοποίηση τους, παύουν να επιχορηγούνται, ελαφρύνουν τα δημόσια βάρη και βελτιώνεται η παραγωγικότητά τους. (Schmidt, 1996<sup>a</sup> & 1996<sup>b</sup>). Στη συνέχεια, η μελέτη των Boycko & all το 1996, επίσης υποστηρίζει ότι, τα αίτια των προβλημάτων στις κρατικές εταιρείες βρίσκονται στις πολιτικές παρεμβάσεις, όπως για παράδειγμα η πρόσληψη υπεράριθμου προσωπικού.

Οι Frydman & all (1997), διαπίστωσαν ότι η ιδιωτική ιδιοκτησία βελτιώνει την απόδοση της επιχείρησης όπως τα έσοδα από τις πωλήσεις. Επίσης, ο Shleifer (1998) υποστηρίζει ότι τα κίνητρα που δίνονται στους διοικητές επιχειρήσεων για να μειώσουν τα κόστη, να βελτιώσουν την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και να εισάγουν καινοτομικά προϊόντα και υπηρεσίες αποτελούν το βασικό παράγοντα της βιωσιμότητας και αποτελεσματικότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Επιπλέον, η ιδιωτική ιδιοκτησία, κυρίως σε τομείς όπου η ύπαρξη υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας είναι κρίσιμη, όπως στο κλάδο των τηλεπικοινωνιών, προάγει και υποστηρίζει πολύ περισσότερο τη δημιουργία και υιοθέτηση νέων τεχνολογιών προς όφελος των καταναλωτών (Winston, 1998).

Ο Barnett (2000), υποστήριξε ότι τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις που μεταφέρονται στο δημόσιο προϋπολογισμό βοηθούν στη μείωση του εγχώριου δανεισμού. Επιπροσθέτως, η ίδια έρευνα υπογραμμίζει μια θετική επίδραση του συνόλου της διαδικασίας των ιδιωτικοποιήσεων στη βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών της χώρας, και ειδικά της ανάπτυξης του Α.Ε.Π. και της μείωσης της ανεργίας.

Παράλληλα, η αποκρατικοποίηση, σύμφωνα με έρευνα των Davis & all (2000), μείωσε την τρέχουσα όσο και τη μελλοντική ανεργία, ως αποτέλεσμα της προσαρμογής της αγοράς στις νέες συνθήκες.

Ενώ επιβεβαιώνεται, η θεωρία περί βελτιωμένων οικονομικών αποτελεσμάτων μετά την έξοδο των επιχειρήσεων από τον έλεγχο του Δημοσίου, η είσοδος τους σε ανταγωνιστικά περιβάλλοντα εξυγιάνει τα οικονομικά τους. Οι θεωρίες των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και της δημόσιας επιλογής υποστηρίζουν ότι η οικονομική συμπεριφορά και η απόδοση των ιδιωτικών επιχειρήσεων είναι πολύ καλύτερη από ότι των δημοσίων (Munagi, 2003).

Επιπρόσθετα, οι στόχοι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις τίθενται σε τεχνοκρατική και αντικειμενική βάση, ενώ, μειώνεται η πολιτική παρέμβαση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στον τρόπο άσκησης της διοίκησης. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε τεχνοκρατική βάση και με διαφανή κριτήρια είναι προς όφελος του οργανισμού, του προσωπικού και της οικονομίας γενικότερα.

Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διασφάλιση καλύτερων όρων απασχόλησης για το προσωπικό είναι ευκολότερη και πιο εφικτή σε έναν πιο κερδοφόρο οργανισμό. Για αυτό θα πρέπει να εξεταστούν με προσοχή τα κίνητρα των εργαζομένων μετά την αποκρατικοποίηση μέσω της ανάμιξης τους στην διαχείριση της εταιρείας, συμμετοχής τους στις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου, στην κατοχή μεριδίων από τις μετοχές και σε αλλαγές στα δικαιώματα και το καθεστώς τους (Τσιρώνας, 2006).

Τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις παίζουν σημαντικό ρόλο σε χώρες με δημοσιονομικά προβλήματα, όπως η Ελλάδα, που εντοπίζεται αδυναμία ελέγχου των εσόδων και των δαπανών του δημοσίου<sup>1</sup>. Στην ανάλυση του προβλήματος των 'δίδυμων ελλειμμάτων' που αντιμετωπίζει η Χώρα μας, κατέληξε επίσης, ο Χριστοδουλάκης (2010) και στην επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων ως προσπάθεια βελτίωσης της δημοσιονομικής κατάστασης καθώς και στην αναδιάρθρωση της εργασίας προκειμένου να βελτιωθεί η αποδοτικότητα της αγοράς.

## 2.2 Τα Επιχειρήματα κατά των Αποκρατικοποιήσεων

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν πολιτικοί και οικονομολόγοι (με κεϋνσιανό ή σοσιαλιστικό ιδεολογικό υπόβαθρο) που αντιτίθεται στις αποκρατικοποιήσεις, γιατί τις θεωρούν, ως αφορμή περιστολής του ρόλου του κράτους στην παραγωγή δημοσίων αγαθών και στη διανομή του κοινωνικού προϊόντος. Είναι χρήσιμο να αναφερθούν οι απόψεις των επιστημόνων και μελετητών που υποστηρίζουν το σημαντικό ρόλο που έχει το κράτος και οι κρατικές επιχειρήσεις για την επίτευξη ισορροπίας στην οικονομία της εκάστοτε χώρας και στην προσφορά ποιοτικότερων υπηρεσιών στους πολίτες της.

Σύμφωνα με τον Yarrow (1986), η δυσφορία που υπάρχει για τη μη αποδοτική λειτουργία των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών πηγάζει από τις ατέλειες της αγοράς και όχι από τις αδυναμίες τους. Κάνει λόγο για αναντιστοιχία μεταξύ των στόχων της ιδιωτικής επιχείρησης και της κοινωνικής ευημερίας. Και θεωρεί, ότι στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, οι οποίες πρωτίστως επιτελούν ένα κοινωνικό έργο, το κίνητρο δεν πρέπει να είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους αλλά πρωτίστως το κοινωνικό όφελος.

Σύμφωνα με τους Vickers & Yarrow (1988), ο θεσμός της κρατικής ιδιοκτησίας, με την προϋπόθεση ότι εφαρμόζεται σε δημοκρατικά καθεστώτα, όπου ασκείται αποτελεσματικός δημοκρατικός έλεγχος και οι κυβερνήσεις ενεργούν χωρίς πολιτική ιδιοτέλεια, μπορεί να συμβάλλει στην άριστη διαχείριση των εσόδων και των εξόδων

---

<sup>1</sup> Οι Pantelidis et al. (2009), στη μελέτη τους υπογραμμίζουν, επίσης, την ύπαρξη του προβλήματος του 'δίδυμου ελλείμματος', από το 1960 έως το 2007, το οποίο επιδεινώνεται λόγω αυξημένων κοινωνικών δαπανών.

των κρατικών επιχειρήσεων. Καθώς, τα οφέλη από την κρατική ιδιοκτησία και διαχείριση των επιχειρήσεων αυτών είναι πολύ σημαντικά.

Οι Shapiro & Willig (1990), ισχυρίζονται ότι, εφόσον δεν είναι δυνατό να υπάρξουν ολοκληρωμένες συμβάσεις που να καθορίζουν τις αρμοδιότητες και δικαιοδοσίες μεταξύ ιδιοκτητών – μετόχων και διοικητών, ειδικά στις περιπτώσεις των κρατικών μονοπωλίων, η κρατική ιδιοκτησία και διαχείριση είναι περισσότερο αποτελεσματική σε σχέση με την ιδιωτική. Επίσης, οι διοικητές των κρατικών επιχειρήσεων έχουν στόχους που όταν καθορίζονται από τις αποδοτικές πολιτικές αγορές, δύνανται να επικεντρώνονται στη μεγιστοποίηση του κοινωνικού παρά του ιδιωτικού πλούτου. Η κρατική ιδιοκτησία λειτουργεί σε πολλές περιπτώσεις ως μηχανισμός εξισορρόπησης των αποτυχιών της ελεύθερης αγοράς και στην περίπτωση ύπαρξης φυσικών μονοπωλίων συμβάλει στην παραγωγή μεγάλης ποσότητας αγαθών σε χαμηλά επίπεδα κόστους καθώς επιδιώκουν την μεγιστοποίηση της κοινωνικής ωφέλειας.

Οι Laffont & Tirole (1991), υποστηρίζουν ότι το κόστος της ρύθμισης της ιδιωτικής ιδιοκτησίας είναι ότι οι διοικητές οφείλουν να ικανοποιούν τα συμφέροντα τόσο των μετόχων όσο και των ρυθμιστών, γεγονός που δημιουργεί τεράστια κόστη σε περιπτώσεις διαχείρισης αγαθών κοινής ωφέλειας. Το χάσμα αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα στην περίπτωση της κρατικής ιδιοκτησίας καθώς η κυβέρνηση αποτελεί το μοναδικό ρυθμιστή και μέτοχο των επιχειρήσεων.

Επίσης, οι Cook & Kirkpatrick (1998), προσέγγισαν το θέμα ως προς την επικινδυνότητα που επιφέρει η αποτυχία των αγορών στο κράτος, ιδιαίτερα για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπου δεν έχει αναπτυχθεί το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο που να ελέγχει σωστά τον ιδιωτικό τομέα.

Τέλος, εξαιτίας της εμπλοκής πολλών μερών (εταιρείες νομικών και χρηματοοικονομικών συμβούλων, επενδυτές κλπ) στην διαδικασία των αποκρατικοποιήσεων, όπου αποκομίζουν μεγάλες αμοιβές, συχνά παρατηρούνται φαινόμενα σύγκρουσης συμφερόντων, διαφθοράς και κερδοσκοπίας, επιδεινώνοντας την κοινωνική αναστάτωση και την ανισότητα. Το αποτέλεσμα είναι να συντηρείται ο θεσμός των αποκρατικοποιήσεων χωρίς να εξετάζεται το πραγματικό όφελος που αποκομίζει από αυτό το κράτος και η κοινωνία γενικότερα (Vila & Peters, 2016).

### 2.3 Τα Αποτελέσματα των Εμπειρικών Μελετών

Σε αυτή την ενότητα, περιγράφονται τα αποτελέσματα εμπειρικών μελετών, τόσο κατά την διάρκεια όσο και μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών αποκρατικοποίησης. Για πρακτικούς λόγους και σε αυτή την ενότητα η παρουσίαση των ερευνών γίνεται βάση της χρονολογικής σειράς δημοσίευσής τους.

Οι Martin & Parker (1995), εξέτασαν την απόδοση 11 επιχειρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου, που ιδιωτικοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, όπου

διαπίστωσαν ότι η ιδιωτική ιδιοκτησία δεν είναι κατηγορηματικά αποδοτικότερη από την κρατική ιδιοκτησία.

Οι Boubakri & Cosset (1998), εξέτασαν τις μικροοικονομικές επιδόσεις 79 ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων σε 21 αναπτυσσόμενες χώρες από το 1980 έως το 1992. Στο σύνολο τους οι επιχειρήσεις των χωρών αυτών (συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα και η Πορτογαλία) κατάφεραν να αυξήσουν τα κέρδη τους, να βελτιώσουν την αποδοτικότητα και παραγωγικότητά τους, προσελκύοντας νέες επενδύσεις. Δηλαδή, οι επιχειρήσεις που αποδεσμεύτηκαν από τον κρατικό έλεγχο, βελτίωσαν τις επιδόσεις τους και έγιναν πιο ανταγωνιστικές.

Αντίθετα ευρήματα, προέκυψαν από μελέτη των χωρών της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης, για τα έτη 1990 – 1997, όπου εξετάστηκαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τεσσάρων χωρών με τα μεγαλύτερα προβλήματα (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία) σε σχέση με εκείνα των υπολοίπων χωρών της Ένωσης. Από τη μελέτη αυτή προέκυψε η ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ πώλησης δημόσιων επιχειρήσεων και μείωσης του ελλείμματος για τις παραπάνω τέσσερις χώρες. Δηλαδή, αυξήθηκε το δημοσιονομικό έλλειμμα την περίοδο έως το 1997 παρά το γεγονός ότι είχαν προχωρήσει σε όλο και μεγαλύτερη διάθεση μεριδίων των δημόσιων επιχειρήσεων τους (Jeronimo & al. 2000)

Η συγκριτική μελέτη των αποτελεσμάτων αποκρατικοποίησης ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε. και τις χώρες-μέλη του Ο.Ο.Σ.Α., την περίοδο 1999 – 2000 έδειξε ότι οι αποκρατικοποιήσεις που εφαρμόστηκαν ήταν αποτέλεσμα της πίεσης για την επίτευξη δημοσιονομικών στόχων στην Ε.Ε. σε αγορές που ήταν αυστηρά ρυθμιζόμενες από το Κράτος.

Στη μελέτη που ερευνά τις πολιτικές αποφάσεις και προθέσεις της κυβέρνησης από το 1990 έως το 1993, όπου εξετάζονται οι λόγοι αποτυχίας των προσπαθειών αποκρατικοποίησης. Η βασική σύγκριση γίνεται με την εφαρμογή του «Βρετανικού - Γαλλικού» μοντέλου κατά το οποίο το Δημόσιο έχει την ισχύ και την ικανότητα να προβεί σε αποκρατικοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων. Το αποτέλεσμα ήταν να φέρει στην επιφάνεια τον αρνητικό αντίκτυπο του γραφειοκρατικού μηχανισμού που αντιτάχθηκε στην προσπάθεια αλλαγής των κεκτημένων καθώς και το υποτιμημένο ρόλο των οργανωμένων συμφερόντων (Pagoulatos, 2001)

Στη μελέτη των Li & Xu το 2002, όπου εξετάστηκαν 45 χώρες κατά τη διάρκεια της περιόδου 1990 – 1998, διαπιστώθηκε ότι η διαδικασία των αποκρατικοποιήσεων επηρεάστηκε σημαντικά από το βαθμό δημοκρατίας μιας χώρας. Έτσι, οι περισσότερο δημοκρατικές χώρες προχώρησαν σε μεταρρυθμίσεις και αποκρατικοποιήσεις από τις λιγότερο δημοκρατικές που ωφελούνται από την διατήρηση μονοπωλιακών δημόσιων επιχειρήσεων.

Τις δημοσιονομικές και μακροοικονομικές επιπτώσεις των ιδιωτικοποιήσεων για τις 23 χώρες του ΟΟΣΑ, ανέδειξε μελέτη, τη δεκαετία του 1990 - 2000 (Katsoulakos & Likoyanni, 2002), τα βασικότερα συμπεράσματα της οποίας είναι τα παρακάτω:



- α) δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική η σχέση μεταξύ εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις και δημοσιονομικών ελλειμμάτων,
- β) βρέθηκε στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ ιδιωτικοποιήσεων και δημόσιων ελλειμμάτων, εκτός των χωρών της Ελλάδας, Ιταλίας και Βελγίου, και
- γ) αποδείχτηκε αρνητική σχέση μεταξύ ιδιωτικοποιήσεων και ανεργίας.

Στη συνέχεια, σε έρευνα που πραγματοποίησαν οι Bortolotti & all, το 2004, αφού εξετάσανε στοιχεία 21 συνολικά χωρών για την περίοδο 1977 – 1999, διαπίστωσαν ότι το αποτέλεσμα της αποκρατικοποίησης επηρεάστηκε σημαντικά από το πολιτικό κατεστημένο της κάθε χώρας, όπως επίσης η έκταση και η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε. Κατέληξαν επίσης, ότι τα έσοδα των αποκρατικοποιήσεων, αυξήθηκαν σε περιόδους των ‘δεξιών’ κυβερνήσεων.

Αντίθετα ευρήματα, παρουσιάζει η μελέτη του Omran (2004), ο οποίος εξέτασε 108 συνολικά αιγυπτιακές επιχειρήσεις, από τις οποίες οι 38 ήταν πλήρως ιδιωτικοποιημένες, οι 16 μερικώς ιδιωτικοποιημένες και οι 54 ήταν δημόσιες επιχειρήσεις. Διαπίστωσε ότι, δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη βελτίωση της απόδοσης των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων σε σύγκριση με τις δημόσιες. Αυτό οφείλεται στο ότι η βελτίωση της απόδοσης των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων παρέσυρε θετικά, από πλευράς ανταγωνισμού, και την απόδοση των αντίστοιχων δημοσίων επιχειρήσεων. Συμπεραίνει επίσης, ότι δεν παίζει ρόλο εάν η αποκρατικοποίηση είναι πλήρης ή μερική στην αποδοτικότητα της επιχείρησης.

Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε στις χώρες της Ε.Ε. τη δεκαετία 1990 – 2000, έδειξε ότι η ιδιωτικοποιήσεις συνέβαλαν στην ανάπτυξη του Α.Ε.Π., της εγχώριας κεφαλαιαγοράς και στην αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προβλημάτων (Belke & all, 2006).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πραγματοποίησε διακρατική έρευνα το 2009, για τη σχέση ανάμεσα στην απασχόληση, στην παραγωγικότητα και στην ποιότητα στις δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες βρίσκονται σε καθεστώς απελευθέρωσης της αγοράς και αποκρατικοποίησης, καταλήγοντας στο εξής συμπέρασμα:

«Η απελευθέρωση της αγοράς και η αποκρατικοποίηση των δημοσίων υπηρεσιών οδήγησε σε ένα ριζικό μετασχηματισμό του ισχύοντος καθεστώτος των εργασιακών σχέσεων στον δημόσιο τομέα με σοβαρές συνέπειες για την απασχόληση και τις συνθήκες εργασίας» (Pique, 2008).

Η μελέτη των Alexakis & all, (2008) εξέτασε εάν αποτιμήθηκαν ορθολογικά, οι δημόσιες επιχειρήσεις που αποκρατικοποιήθηκαν μέσω της εισαγωγής τους στο Χρηματιστήριο, από το 1988 έως το 2006. Το συμπέρασμα ήταν, ότι οι μετοχές των επιχειρήσεων αυτών αποτιμήθηκαν σωστά, ακολουθώντας τη θεωρία της αποτελεσματικότητας των αγορών.

Σύμφωνα με τα πορίσματα μελέτης σε δείγμα περισσότερων των 110 οργανισμών, ποσοστό μεγαλύτερο του 80% κατέγραψαν αυξημένη αποτελεσματικότητα και γύρω στο 70% παρουσίασαν μεγαλύτερη κερδοφορία μετά την αποκρατικοποίηση (Bortolotti & Milella, 2010).

Σε έρευνα, τέλος, που διεξήχθη σε 34 χώρες του ΟΟΣΑ αποδείχτηκε ότι, η μέση τιμή πώλησης της ηλεκτρικής ενέργειας ήταν κατά 23,1% υψηλότερη από τις ιδιωτικοποιημένες εταιρείες σε σχέση με την τιμή που χρέωναν οι δημόσιες επιχειρήσεις και, ειδικά, στη Γαλλία, η τιμή κατανάλωσης του νερού ήταν 16,6% υψηλότερη από την τιμή του νερού που παρέχονταν από τις αντίστοιχες δημοτικές επιχειρήσεις ύδρευσης (New Internationalist, 2015).

Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι παράγοντες όπως οι χρονικές συγκυρίες, το μέγεθος των δημοσιονομικών προβλημάτων, οι διαφορετικές πολιτικές προσεγγίσεις και γενικά οι ιδιαίτερες συνθήκες κάτω από τις οποίες οι αποκρατικοποιήσεις πραγματοποιήθηκαν αποδίδουν διαφορετικό νόημα και πρακτικό αποτέλεσμα.

## 2.4 Οι Προϋποθέσεις Επιτυχούς Εφαρμογής Αποκρατικοποιήσεων

Για την αποτελεσματική εφαρμογή και επιτυχημένη υλοποίηση ενός προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω προϋποθέσεις και να υιοθετούνται στοχευμένα μέτρα.

- Η σωστή προετοιμασία και οργάνωση με μοναδικό γνώμονα την αποτελεσματική και επικερδή ολοκλήρωσή της αποκρατικοποίησης (Παπαδόπουλος, 1986).
- Η αναδιάρθρωση του οργανωτικού σχήματος και της οργανωσιακής κουλτούρας, ο ανασχεδιασμός της στρατηγικής και των στόχων της προς αποκρατικοποίηση επιχείρησης είναι απαραίτητα στοιχεία που θα πρέπει να προϋπάρχουν μίας διαδικασίας αποκρατικοποίησης (Pagoulatos, 2001).
- Η σωστή αποτίμηση των προς αποκρατικοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων, καθώς σύμφωνα με τη θεωρία του Tobin (Tobin's Q), η αξία της επιχείρησης είναι ίση με την παρούσα αξία όλων των μελλοντικών κερδών που αναμένεται να προέλθουν από αυτήν (Tobin, 1969).
- Η χρονική συγκυρία παίζει καθοριστικό ρόλο στην επιτυχή κατάληξη μιας συμφωνίας γιατί εξαρτάται από το ενδιαφέρον που θα επιδείξουν οι πιθανοί στρατηγικοί επενδυτές καθώς και το επενδυτικό κλίμα που επικρατεί στα διεθνή Χρηματιστήρια (pwh, 2013). Σε περιόδους πολιτικής αστάθειας πολλοί επενδυτές διστάζουν να προχωρήσουν ακόμη και στις πιο ελπιδοφόρες επενδύσεις. Και ακόμη και αν το κάνουν, το τίμημα που είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν είναι χαμηλό, ώστε να αντισταθμίζεται ο επενδυτικός κίνδυνος (Davis & all, 2000).
- Η δημιουργία ενός αυστηρού εποπτικού και ρυθμιστικού πλαισίου, με την θέσπιση των κατάλληλων νόμων, με τις κατάλληλες προσαρμογές και αναθεωρήσεις, όταν και όπου χρειάζονται. Με τον τρόπο αυτό αποτρέπεται η εκμετάλλευση τυχόν μονοπωλιακής θέσης, διασφαλίζονται η προστασία των δικαιωμάτων κυριότητας και τα συμφέροντα των καταναλωτών (Τσιρώνας, 2006).
- Η αξιοποίηση της εμπειρίας ξένων χωρών και επιτυχών παραδειγμάτων αποκρατικοποίησης για την αποφυγή λαθών (Μάρδας, 2011).
- Η εφαρμογή διαφανών, ανοικτών και αξιοκρατικών διαδικασιών. Ο φορέας που διαχειρίζεται έργα αποκρατικοποίησης, θα πρέπει να ενημερώνει τους πολίτες της χώρας συνεχώς, για την πορεία των διαδικασιών και την οικονομική απόδοση των επιλογών του, έτσι ώστε, να υπάρχει η δυνατότητα του ελέγχου αλλά και παράλληλα να αποκαθίσταται η αρνητική εικόνα της χώρας στο εξωτερικό (Christodoulakis, 2010).
- Εξασφάλιση ότι οι υποψήφιοι επενδυτές είναι αξιόπιστοι και έχουν την «έξωθεν καλή μαρτυρία», ότι όλοι οι υποψήφιοι επενδυτές είχαν την ίδια πληροφόρηση για την κατάσταση της επιχείρησης, ότι δεν προτιμήθηκε μια χειρότερη προσφορά από μία καλύτερη και ότι τηρούνται με ακρίβεια όλοι οι όροι της προκήρυξης που αφορούν τη διαδικασία για την συγκεκριμένη αποκρατικοποίηση (Δούκας, 1998).

- Η άσκηση ουσιαστικού δημοσίου ελέγχου για την ελαχιστοποίηση των κομματικού – πελατειακού τύπου παρεμβάσεων (Tridimas, 2011).
- Η διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος αλλά και η σωστή προετοιμασία της κοινής γνώμης καθώς οι ιδιωτικοποιήσεις συνδέονται άμεσα με αλλαγές που αφορούν στη δομή της ίδιας της κοινωνίας (Kallianotis, 2012).
- Τέλος, η επιλογή της καταλληλότερης μεθόδου αποκρατικοποίησης παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην επιτυχία του όλου εγχειρήματος (Δούκας, 1998).

## 2.5 Τα Εμπόδια και οι Περιορισμοί των Αποκρατικοποιήσεων

Οι γενικότερα δύσκολες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν καθώς και η χρονική πίεση είναι συνήθως ανασταλτικοί παράγοντες στη διαδικασία των αποκρατικοποιήσεων. Υπό αυτές τις συνθήκες, εγκυμονεί συχνά, ο κίνδυνος της εκμετάλλευσης και της κερδοσκοπίας, καθώς δεν επιτυγχάνεται η καλύτερη δυνατή τιμή στην διαπραγμάτευση για την αξιοποίηση της περιουσίας (Luxemburg Foundation, 2011). Έχουν διατυπωθεί, επίσης, επιφυλάξεις στο κατά πόσο τα έσοδα των ιδιωτικοποιήσεων θα βοηθήσουν στην επίλυση του οικονομικού προβλήματος της χώρας που τις υιοθετεί (Frangakis, 2012).

Επικρατεί, επίσης, η άποψη ότι, οι αποκρατικοποιήσεις κερδοφόρων οργανισμών μπορεί να οδηγήσουν προς την αντίθετη κατεύθυνση, επιφέροντας μεγαλύτερο κόστος από την απώλεια μελλοντικών εσόδων που θα είχε αν τελικά παρέμειναν στο κράτος (Τσακαλώτος, 2012).

Στα αδύνατα σημεία των προγραμμάτων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας περιλαμβάνεται το ασφυκτικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής του, καθώς υπό την πίεση του χρόνου για άμεση άντληση εσόδων, δεν ελέγχονται καλά οι όροι των συμφωνιών (The Economist, 2012).

Η ανασκόπηση των αποκρατικοποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν σε ισχυρές ΔΕΚΟ, κατά την περίοδο 1996 – 2000, δεν αποδείχθηκαν και τόσο αποτελεσματικές, και ακόμα και σήμερα, δεν έχουν υψηλή χρηματιστηριακή αξία (Σταθάκης, 2011).

Οι πολιτικές των αποκρατικοποιήσεων που ακολουθήθηκαν τις προηγούμενες δεκαετίες είχαν ως κύριο σκοπό τους την είσπραξη εσόδων και δεν ήταν εστιασμένες σε μία ενιαία εθνική στρατηγική ανάπτυξης (Παλάσκας, 2004). Η αδυναμία διασφάλισης των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη ενός υγιούς ανταγωνιστικού περιβάλλοντος που θα προσέφερε ποιοτικότερες για τον πολίτη υπηρεσίες, ουσιαστικά οδήγησε σε ένα ιδιωτικό μονοπώλιο σε αντιδιαστολή του δημοσίου.

Εντοπίζονται, συχνά, διαδικαστικοί και τεχνικοί περιορισμοί που εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα ενός προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, όπως η δυσκολία καταγραφής και ταξινόμησης των περιουσιακών στοιχείων, η αμφίβολη εγκυρότητα των μεθόδων αποτίμησης της περιουσιακής αξίας, καθώς και επιμέρους νομικά και

γραφειοκρατικά κωλύματα, όπως είναι ζητήματα μεταβίβασης και καταπάτησης της δημόσιας περιουσίας (Welfens, 2011). Σε πολλές περιπτώσεις δε, αγνοούνται βασικά χαρακτηριστικά, όπως το μέγεθος και η λειτουργία των περιουσιακών στοιχείων που κατέχει το κράτος, με αποτέλεσμα ένα σημαντικό τμήμα της δημόσιας περιουσίας να είναι αναξιοποίητο όπου οδηγεί στην απώλεια σημαντικών εσόδων (Ταπρανζής, 2011).

Παράλληλα, εμπόδιο αποτελεί το γεγονός ότι δεν υπάρχει σαφής κατανόηση των στόχων των «αποκρατικοποιήσεων». Δηλαδή η ανάγκη για μια ευφυή, αδογματίστη και υβριδική Δημόσια Διοίκηση που θα συνθέτει το δημόσιο συμφέρον με τα ιδιωτικά κριτήρια λειτουργίας ψάχνοντας ευκαιρίες για νέα προϊόντα και υπηρεσίες και θα έχει επιχειρηματική νοοτροπία στο σύνολό της (Παπούλιας & Τσούκας, 1998).

Επιπρόσθετα, οι συμμαχίες συμφερόντων που δημιουργούνται εντός και εκτός των Δημοσίων Επιχειρήσεων καθώς και οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις που επιδιώκει συνεχώς το κράτος κατά την διαδικασία των «ιδιωτικοποιήσεων» αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στην υγιή πραγματοποίησή τους (Λοϊζίδης, 2008).

Ένας άλλος ανασταλτικός παράγοντας για την επιτυχή ολοκλήρωση μιας αποκρατικοποίησης αφορά το πολιτικό κόστος και το ρίσκο ανάληψης για την υλοποίηση ενός τέτοιου εγχειρήματος καθώς και την αφερεγγυότητα των πολιτικών προσώπων που θέλουν να το φέρουν εις πέρας (Μάνος, 2012).

Ταυτόχρονα, εμπόδιο στην διαδικασία των «αποκρατικοποιήσεων» αποτελεί το γεγονός ότι ο αριθμός των κοινωνικών εταίρων που εμπλέκονται στην διαδικασία (κυβέρνηση, αντιπολίτευση, διοικήσεις, εργαζόμενοι κ.τ.λ.) είναι ιδιαίτερα μεγάλος, με αποτέλεσμα η επικοινωνία και η συνεργασία μεταξύ τους να καθίσταται δύσκολη (Παπούλιας & Τσούκας, 1998).

Η κοινωνία παρόλο που δείχνει να έχει ωριμάσει και εμφανίζεται περισσότερη δεκτική στην ανάγκη υλοποίησης μεταρρυθμίσεων που θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη και την βιωσιμότητα του κράτους, παραμένει, εντούτοις, επιφυλακτική καθώς παρατηρείται συχνά αδυναμία διάκρισης μεταξύ των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και εκχώρησης ή μη ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων από το κράτος στην αγορά (Alderman, 2012).

Τέλος, η έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς και τους πολιτικούς, οι οποίοι αναλαμβάνουν την υλοποίηση μέτρων αποκρατικοποίησης, για τυχόν αδιαφανείς συμφωνίες και εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων, αναπαράγοντας φαινόμενα διαφθοράς, οδηγεί σε οργανωμένη κοινωνική αντίσταση (Μακρυδημήτρης, 2012).

## Κεφάλαιο 3. Οι Αποκρατικοποιήσεις στην Ε.Ε.

Στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου που περιγράφει τις αποκρατικοποιήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα αναλυθούν κάποιες επιλεγμένες περιπτώσεις αποκρατικοποιήσεων, που πραγματοποιήθηκαν στη Μεγάλη Βρετανία, την Ιταλία, την Ισπανία και τη Πορτογαλία. Καθώς αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών που προχώρησαν σε ευρύτατες αποκρατικοποιήσεις, λόγω αφενός του μεγάλου μεγέθους του δημοσίου τομέα τους και αφετέρου, λόγω της ανάγκης τους για χρηματοδότηση, ανάπτυξη καινοτομίας και υιοθέτηση νέων τεχνολογιών σε τομείς όπως είναι η ενέργεια και οι μεταφορές.

Στην Ευρώπη, οι αποκρατικοποιήσεις ξεκίνησαν την δεκαετία του 1980 από την Μεγάλη Βρετανία, δίνοντας το έναυσμα και στις άλλες χώρες της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων και των Σκανδιναβικών χωρών, όπου κυριαρχούσε ένα πιο σοσιαλιστικό μοντέλο ανάπτυξης. Οι αποκρατικοποιήσεις επιταχύνθηκαν στην Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του 90', ενόψει της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992, που έθετε, στα υποψήφια κράτη, την υποχρέωση περιορισμού του ελλείμματος του προϋπολογισμού τους στο 3% και του δημόσιου χρέους τους στο 60% του ΑΕΠ.

### 3.1 Η περίπτωση της Μεγάλης Βρετανίας

Στη Μεγάλη Βρετανία, από το 1979 μέχρι το 1991, είχαν γενικά ιδιωτικοποιηθεί<sup>2</sup> 39 εταιρείες, μεταξύ των οποίων, οι περισσότερες ήταν επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας. Το 1984 αποκρατικοποιήθηκε η British Telecom (BT), η οποία αποτέλεσε ορόσημο στο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων της χώρας. Ακολούθησαν, η British Gas (φυσικό αέριο), η αυτοκινητοβιομηχανία Jaguar, η εταιρεία πετρελαιοειδών Britoil, η British Aerospace, η British Steel, η British Petroleum και η Rolls Royce. Τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις ανήλθαν σε 40£ δις μέχρι το 1993, ενώ οι μετοχές τους σημείωσαν άνοδο 60% κατά μέσο όρο εκείνη την περίοδο (Vickers & Yarrow, 1991· Parker, 2003)

Το 1990 αποκρατικοποιήθηκε η Βρετανική Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (CEGB). Μέσα σε έξι χρόνια τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας εκσυγχρονίστηκαν και η παραγωγικότητα της εργασίας υπερδιπλασιάστηκε. Θεωρήθηκε, εκείνη την εποχή, ένα από τα πλέον επιτυχημένα εγχειρήματα αποκρατικοποίησης διεθνώς. Συνοδεύτηκε δε, από σημαντικές επενδύσεις εκσυγχρονισμού της βρετανικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, με παράλληλη μείωση των ρύπων και εντυπωσιακή μείωση του κόστους παραγωγής και λειτουργίας της (Newberry & Pollitt, 1997). Σύμφωνα, όμως, με τα ευρήματα της μελέτης των Mahony & Vecchi το 2001, τελικά το αποτέλεσμα ήταν, η υπονόμευση της σε μελλοντική ενεργειακή επάρκεια καθώς

---

<sup>2</sup> Η πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας Μ. Θάτσερ εισήγαγε του όρους: 'privatization' και 'denationalization', η ελληνική απόδοση είναι: 'ιδιωτικοποίηση' και 'κατάργηση της εθνικοποίησης', αντίστοιχα.

κρίθηκε ακόμα και η ίδια η πορεία και η βιωσιμότητά της απέναντι στον διεθνή ανταγωνισμό (Webb, 2010).

Ενώ, χαρακτηριστική περίπτωση αποκρατικοποίησης στη Μεγάλη Βρετανία, αποτελεί η ταχυδρομική υπηρεσία 'Royal Mail'. Συγκεκριμένα, πούληθηκε το 60% της εταιρείας μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς, τον Οκτώβριο του 2013. Τα συνολικά έσοδα ανήλθαν σε 2 δισ. λίρες περίπου. Λόγω του τεράστιου επενδυτικού ενδιαφέροντος, οι μετοχές της RM ανέβηκαν κατά 50% και στη συνέχεια κατά 72% της αρχικής αξίας τους (NAO, 2014).

Η αύξηση της αξίας της μετοχής την πρώτη ημέρα της συναλλαγής, σήμαινε ότι η αξία του μεριδίου του 60% που πούλησε η κυβέρνηση αυξήθηκε κατά 750 εκατ. λίρες. Παραχωρήθηκε καθεστώς προτεραιότητας για την αγορά των μετοχών σε δεκαεπτά θεσμικούς επενδυτές με σκοπό τη μακροπρόθεσμη διαμόρφωση μιας στέρεως βάσης μετόχων. Εντούτοις, μέσα σε λίγες εβδομάδες, περισσότερες από τις μισές μετοχές που είχαν διατεθεί σε αυτούς τους επενδυτές είχαν πωληθεί στην αγορά αποφέροντας τεράστια κέρδη (Villa & Peters, 2016).

Τελικά, τον Οκτώβριο του 2015, η βρετανική κυβέρνηση<sup>3</sup> πούλησε το 13% του μεριδίου που διέθετε στη Royal Mail PLC, ενώ το υπόλοιπο 1% των μετοχών παραχωρήθηκε στους εργαζομένους, έχοντας μεταβιβάσει συνολικά το 12%. Τα έσοδα που συγκεντρώθηκαν από την πώληση του συνόλου των μετοχών της κυβέρνησης ανήλθαν συνολικά σε £ 3,3 δισεκατομμύρια (Ταχυδρομείο, 2014 & 2015).

### 3.2 Η περίπτωση της Ιταλίας

Η Ιταλία υπήρξε μία από τις ευρωπαϊκές χώρες που ξεκίνησαν για πρώτη φορά τις αποκρατικοποιήσεις στα μέσα της δεκαετίας του 1980 και πιο συγκεκριμένα το 1985 με την έναρξη της μακράς διάρκειας διαδικασία αποκρατικοποίησης της IRI (Ινστιτούτο Βιομηχανικής Ανασυγκρότησης).

Οι αποκρατικοποιήσεις<sup>4</sup> όμως μεγάλης κλίμακας υλοποιήθηκαν από το 1992 και μετά. Η διαδικασία των αποκρατικοποιήσεων επιταχύνθηκε κάτω από την αυξανόμενη πίεση της Ε.Ε. για κατάργηση των κρατικών ενισχύσεων προς τις

---

<sup>3</sup> Σημείωση: Η ιδιωτικοποίηση της Royal Mail δεν έγινε στην καλύτερη δυνατή τιμή για τους φορολογούμενους στη χώρα, σύμφωνα με πόρισμα έκθεσης του Εθνικού Ελεγκτικού Γραφείου, το ανεξάρτητο κοινοβουλευτικό όργανο, που έχει ως αρμοδιότητα τον έλεγχο των οικονομικών συναλλαγών υπουργείων και κυβερνητικών υπηρεσιών (<http://taxydromeio.gr/completed-full-privatization-royal-mail/>).

<sup>4</sup> Η Censis, η ιταλική εθνική στατιστική υπηρεσία, αναγκάστηκε να καταγράψει σε αριθμούς την αποτυχία ορισμένων αποκρατικοποιήσεων, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία στη χρονική αυτή περίοδο μειώθηκαν κατά 13,1% οι θέσεις εργασίας στον κλάδο της ηλεκτρικής ενέργειας, κατά 6,9% στον κλάδο της πρόνοιας και κατά 12% στον κλάδο των σιδηροδρομικών μεταφορών, ενώ κατά την ίδια χρονική περίοδο αυξήθηκαν κατά 8,8% οι τιμές του φυσικού αερίου, κατά 17,2% του ηλεκτρικού και κατά 10% των αεροπορικών και σιδηροδρομικών μεταφορών.

προβληματικές επιχειρήσεις και την ανάγκη ανταπόκρισης στα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ. Στην ανάλυση που ακολουθεί περιγράφεται η αποκρατικοποίηση της εταιρείας αερογραμμών 'Alitalia', η οποία τελικά κατάφερε να διασωθεί από την πτώχευση.

Η ιταλική εταιρεία Aerolinee Italiane Internazionali, γνωστή ως «Alitalia»<sup>5</sup>, ιδρύθηκε το 1946, και ήταν με μεγάλη διαφορά η πρώτη αεροπορική εταιρεία στην Ιταλία. Ήδη, από την δεκαετία 1995-2005 ο αερομεταφορέας εμφάνιζε ζημίες.

Το 1996 οι ιταλικές αρχές κοινοποίησαν το σχέδιο αναδιάρθρωσης της Alitalia στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με κύριο στόχο τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τη διαδικασία αποκρατικοποίησής της. Το σχέδιο, ήταν πενταετούς διάρκειας (1996 - 2000) και περιελάμβανε φάσεις εξυγίανσης και ανάπτυξης.

Το 2007, πραγματοποιήθηκε, αρχικά, η εξαγορά των περιουσιακών στοιχείων της από την νέα αεροπορική εταιρεία Compagnia Aerea Italiana, αντί του τιμήματος του 1,52 δις ευρώ (Ναυτεμπορική, 2008). Παρόλα αυτά, συνέχισε η πτωτική της πορεία και το 2014 βασικός μέτοχος της γίνεται η εταιρεία Etihad Airways από το Άμπου Ντάμπι, αποκτώντας το 49% της εταιρείας, αντί του τιμήματος των 400 εκατ. ευρώ με αποτέλεσμα την συνέχιση των εργασιών της μέχρι σήμερα (dealnews, 2016).

### 3.3 Η περίπτωση της Ισπανίας

Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων ξεκίνησε το 1986 όταν το Εθνικό Ινστιτούτο Βιομηχανίας (INI) εισήγαγε το 38% της εταιρείας ηλεκτρισμού GESA στο Χρηματιστήριο της Μαδρίτης, μειώνοντας έτσι το κρατικό μερίδιο από το 94% στο 56% (Global Integrity Index).

Η συνολική αξία των αποκρατικοποιημένων επιχειρήσεων της περιόδου 1988 - 1990 ανήλθε σε 500 εκατ. δολάρια. Να αναφερθεί ότι η μερική αποκρατικοποίηση της εταιρείας παραγωγής πετρελαίου Repsol, τον Μάρτιο του 1993, είχε αποτέλεσμα την εισροή 1,1 δις. δολαρίων στο δημόσιο ταμείο της Ισπανίας.

Στη συνέχεια, το 1994, αποφασίστηκε η μετοχοποίηση του 10% της ENDESA, του 12% της Telefonica και ενός επιπλέον 15% της Repsol. Οι αποκρατικοποιήσεις των εταιρειών κοινής ωφέλειας Endesa, Repsol, Telefonica, Enagas, αντιστοιχούσαν περίπου στο 60% του συνόλου των εσόδων που απέφεραν οι αποκρατικοποιήσεις στην Ισπανία. Παράλληλα, βελτίωσαν σημαντικά την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητά τους. Πραγματοποιήθηκαν μειώσεις τιμών, αύξηση των υπηρεσιών και των επιλογών πληρωμής των λογαριασμών. Ενώ, ουσιαστική υπήρξε η σωρευτική μείωση των μέσων τιμών για τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών στην Ισπανία μετά την φιλελευθεροποίηση της αγοράς.

---

<sup>5</sup> Αξίζει να αναφερθεί ότι, το 49% της Alitalia ανήκε στο Ιταλικό Υπουργείο Οικονομίας, το υπόλοιπο 49% στους εργαζομένους και το 2% στην Air France - KLM.



Όσον αφορά τον τομέα ηλεκτρικής ενέργειας, αμέσως μετά τις αποκρατικοποιήσεις (1997 - 2002), οι τιμολογήσεις των νοικοκυριών μειώθηκαν κατά 13%. Παρότι οι μειώσεις τιμών συγκαταλέγονταν ανάμεσα στις υψηλότερες στην Ευρώπη, όπως στην περίπτωση των τηλεπικοινωνιών, οι συγκρίσεις των μέσων τιμών με άλλες χώρες καταδεικνύουν ότι τιμολογήσεις σε νοικοκυριά και βιομηχανίες στην Ισπανία είναι ακριβότερες από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες (Buck, 2013).

### 3.4 Η περίπτωση της Πορτογαλίας

Οι πρώτες προσπάθειες αποκρατικοποίησης στη χώρα άρχισαν το 1988. Τον Απρίλιο του 1990 προωθήθηκε όμως, έπειτα από συνταγματική αναθεώρηση, νόμος που προέβλεπε τη δυνατότητα πώλησης όλου του πακέτου μετοχών των δημόσιων επιχειρήσεων σε ιδιώτες. Στη διαδικασία των αποκρατικοποιήσεων περιελήφθησαν τράπεζες, ασφαλιστικοί οργανισμοί, τσιμεντοβιομηχανίες, η εταιρεία θαλάσσιων μεταφορών κ.ά.

Από τον Απρίλιο του 1989 ως τον Μάρτιο του 1992 είχαν αποκρατικοποιηθεί μερικά ή ολικά 17 μεγάλες εταιρείες, συνολικής αξίας 2,7 δισ. δολαρίων. Υπολογίζεται ότι 212.000 επενδυτές αγόρασαν 100 εκατ. μετοχές (euro2day.gr, 2013).

Τα τελευταία χρόνια, η Πορτογαλία έχει κάνει μεγάλες προόδους στον τομέα των αποκρατικοποιήσεων, αποκομίζοντας πάνω από 6 δις ευρώ. Έχουν, μεταξύ άλλων, αποκρατικοποιηθεί ο κρατικός όμιλος παραγωγής και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας EDP, με την πώληση του 21,35% των μετοχών του, η εταιρεία διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου REN<sup>6</sup> με την πώληση του 40% των μετοχών της και τέλος η εταιρεία διαχείρισης αεροδρομίων ANA, έναντι 3.08 δις ευρώ.

Στόχος της εταιρείας ήταν η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών σε δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας πολύ υψηλής τάσης καθώς και η αξιοποίηση της πορτογαλικής τεχνογνωσίας στην παραγωγή αιολικής ενέργειας, με στόχο την δυναμική είσοδο στις διεθνείς αγορές (TNI, 2016).

### 3.5 Η πορεία και τα έσοδα των αποκρατικοποιήσεων στην Ε.Ε.

Ο πίνακας 1 παρουσιάζει τις χώρες της Ε.Ε. στις οποίες πραγματοποιήθηκαν αποκρατικοποιήσεις και οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως είναι: οι τηλεπικοινωνίες, οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας, η

---

<sup>6</sup> Σύμφωνα με έκθεση του Πορτογαλικού Ελεγκτικού Συνεδρίου το 2015, η Τράπεζα Banco Espírito Santo de Investimento, ενώ κλήθηκε να εκτιμήσει την δυνατότητα της ιδιωτικοποίησης των δύο εταιρειών EDP & REN, παράλληλα, προσέφερε συμβουλευτικές υπηρεσίες στους αγοραστές. Τον Σεπτέμβριο του 2016 η κυβέρνηση ψήφισε νόμο για την προστασία των στρατηγικών κρατικών περιουσιακών στοιχείων στο μέλλον, συμπεριλαμβανομένου του ενεργειακού τομέα (TNI, 2016).

πετρελαϊκή βιομηχανία, η μεταποίηση και οι μεταφορές. Σημειώνεται ότι, με το σύμβολο ✓ αποτυπώνονται οι τομείς που έχουν αποκρατικοποιηθεί ενώ με το σύμβολο ✗ οι τομείς που δεν έχουν αποκρατικοποιηθεί, σε κάθε χώρα, αντίστοιχα.

**Πίνακας 1: Οι αποκρατικοποιήσεις στην Ε.Ε.**

Χώρα	Τηλεπ/νίων	Υπηρεσίες Κοινής Ωφελείας	Πετρελαϊκή Βιομηχανία	Μεταποίηση	Μεταφορές
<b>Ηνωμένο Βασίλειο</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Λιθουανία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Αυστρία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Βέλγιο</b>	✓	✓	✗	✓	✓
<b>Τσεχική Δημοκρατία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Δανία</b>	✓	✓	✗	✓	✓
<b>Εσθονία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Φιλανδία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Γαλλία</b>	✓	✗	✓	✓	✓
<b>Γερμανία</b>	✓	✓	✗	✓	✓
<b>Ελλάδα</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Ουγγαρία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Ιρλανδία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Ιταλία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Λετονία</b>	✓	✓	✗	✓	✓
<b>Ολλανδία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Πολωνία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Πορτογαλία</b>	✓	✓	✗	✓	✗
<b>Σλοβακία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Σλοβενία</b>	✓	✗	✗	✓	✓
<b>Ισπανία</b>	✓	✓	✓	✓	✓
<b>Σουηδία</b>	✓	✓	✗	✓	✓

Πηγή: Έρευνα PwC

(PwC, 2013)

Ο πίνακας 2, δείχνει ότι οι αποκρατικοποιήσεις, στην Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία, έχουν ακολουθήσει κυρίως δύο μεθόδους, την δημόσια προσφορά μετοχών των κρατικών επιχειρήσεων (ΔΠ) και την πώληση μέσω ιδιωτικής συναλλαγής (ΙΣ). Παρατηρείται δε, σε κάποιες περιπτώσεις, ο συνδυασμός δύο μεθόδων για την ίδια επιχείρηση. Είναι σύνηθες, επίσης, ένας στρατηγικός επενδυτής να αποκτήσει μερίδιο σε κρατική εταιρεία και να ακολουθήσει μετέπειτα μια αρχική δημόσια προσφορά της στο Χρηματιστήριο. Το σκεπτικό για τη χρήση κάποιας συγκεκριμένης μεθόδου για την εκάστοτε περίπτωση, εξαρτάται, από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας και της επιχείρησης (pwh, 2013).

**Πίνακας 2: Οι κυριότερες μέθοδοι Αποκρατικοποίησης**

Χώρα	Τηλεπ/νιόν	Υπηρεσίες Κοινής Ωφελείας	Πετρελαϊκή Βιομηχανία	Μεταποίηση	Μεταφορές
<b>Ελλάδα</b>	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ
<b>Ιταλία</b>	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ
<b>Πορτογαλία</b>	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	-	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ
<b>Ισπανία</b>	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ	ΙΣ,ΔΠ

ΙΣ: Πώληση με Ιδιωτική Συναλλαγή ΔΠ: Δημόσια Προσφορά

Πηγή: Έρευνα PwC

(PwC, 2013)

Από έρευνες διαπιστώνεται, ότι τα συνολικά έσοδα των αποκρατικοποιήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανήλθαν το 2014 στα υψηλότερα επίπεδα της τελευταίας δεκαετίας. Συγκεκριμένα, έφτασαν τα 78,4 δισ. δολάρια και αποτελούσαν το 36,2% των παγκοσμίων εσόδων, ενώ στο πρώτο οκτάμηνο του 2015 έφτασαν τα 42,21 δισ. δολάρια και αντιστοιχούσαν στο 19,8% των παγκοσμίων εσόδων των ιδιωτικοποιήσεων (Κόλλιας, 2016).

Από την έκδοση του Privatization Barometer (2015) προκύπτει πως αντλήθηκαν διεθνώς, το 2014 από αποκρατικοποιήσεις, περί τα 166,5 δισ. ευρώ. Αναφορικά με το μοντέλο αποκρατικοποίησης που επέλεξαν οι κυβερνήσεις, σχεδόν στο 95% των περιπτώσεων, οι ιδιώτες εισέρχονται μέσω αυξήσεων κεφαλαίου.

Η Κίνα άντλησε 123 δισ. ευρώ, στο πρώτο οκτάμηνο του 2015. Στη δεύτερη θέση, βρέθηκε η Βρετανία με έσοδα 12,2 δισ. Οι αναλυτές εκτιμούν πως ο μεγάλος αριθμός (354 περιπτώσεις) και η μεγάλη αξία (188,2 δισ. ευρώ) των αποκρατικοποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα Ιανουαρίου – Αυγούστου του 2015, δείχνει πως ένα νέο κύμα βρίσκεται σε εξέλιξη διεθνώς (Κόλλιας, 2016).

Η μεγαλύτερη αποκρατικοποίηση του 2014 στην Ευρώπη ήταν η πώληση του Lloyds Banking Group από τη βρετανική κυβέρνηση μέσω της οποίας αντλήθηκαν 8,87 δισ. ευρώ συνολικά. Στη συνέχεια, η πώληση του 22% της ισπανικής ενεργειακής εταιρείας Endesa που απέφερε 3,1 δισ. ευρώ, ακολούθησε η φινλανδική Fortum του τομέα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία απέφερε 6,6 δισ. ευρώ. Τέλος, η πώληση του 35% της ιταλικής εταιρείας CDP Reti, η οποία ελέγχει σημαντικό ποσοστό στις ενεργειακές εταιρείες Snam και Terna που απέφερε το ποσό των 2,16 δισ. ευρώ (Κόλλιας, 2015).

Στις μεγάλες συμφωνίες του 2015 περιλαμβάνεται η εισαγωγή στο χρηματιστήριο της κρατικής ισπανικής εταιρείας διαχείρισης αεροδρομίων Aena, όπου το Δημόσιο άντλησε 4,27 δισ. ευρώ με τη διάθεση του 49%, καθώς και η διάθεση του 5,7% της

ιταλικής ενεργειακής εταιρείας ENEL, όπου το δημόσιο άντλησε 2,18 δις ευρώ (Κόλλιας, 2016).

Από τις ενδεικτικές περιπτώσεις που αναλύθηκαν παραπάνω διαπιστώνεται ότι, το πρώτο μεγάλο κύμα αποκρατικοποιήσεων έλαβε χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, στην προοπτική της συνθήκης του Μάαστριχτ. Εντάθηκε περισσότερο μετά το 2008 με την εκδήλωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης κατά την οποία δημιουργήθηκε μεγαλύτερη ανάγκη για εκ νέου εξορθολογισμό των δημόσιων οικονομικών των χωρών και άντληση εσόδων.

## Κεφάλαιο 4. Οι Αποκρατικοποιήσεις στην Ελλάδα

### 4.1 Ιστορική Αναδρομή

Στην Ελλάδα το πρώτο κύμα αποκρατικοποιήσεων έλαβε χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 90' καθώς οι κυβερνήσεις και η εγχώρια αγορά δέχονταν πιέσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και τη συνεχώς διευρυνόμενη παγκοσμιοποίηση. Παράλληλα, η πολιτική αυτή των αποκρατικοποιήσεων ήταν κοινή πρακτική σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα την Αγγλία και τη Γαλλία, ωστόσο η εφαρμογή της στην Ελλάδα έγινε με μικρή καθυστέρηση και αποδείχθηκε λιγότερο επιτυχημένη από ότι σε άλλες χώρες (Pagoulatos, 2001).

Οι αποκρατικοποιήσεις, αποτέλεσαν ένα από τα βασικά διαρθρωτικά μέτρα, που χρησιμοποίησε η πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων ακολουθώντας πιστά την νεοφιλελεύθερη θεωρία και πολιτική. Το γενικότερο πλαίσιο για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των αποκρατικοποιήσεων τέθηκε όταν ψηφίστηκε ο Νόμος 2000/24.12.1991 ΦΕΚ 206 Α', «Για την αποκρατικοποίηση, απλούστευση των διαδικασιών εκκαθάρισης, ενισχύσεως των κανόνων ανταγωνισμού και άλλες διατάξεις».

Αξίζει να αναφερθεί ότι, η πρώτη αποκρατικοποίηση που επιχειρήθηκε ήταν της Επιχείρησης Αστικών Συγκοινωνιών (ΕΑΣ<sup>7</sup>), το 1992, όπου συνάντησε μεγάλες αντιδράσεις από τους συνδικαλιστές με συνεχείς απεργίες και επεισόδια. Η πολιτική φθορά της τότε κυβέρνησης Μητσοτάκη ήταν μεγάλη, με συνέπεια να χάσει την ψήφο εμπιστοσύνης της στην Βουλή. Στη συνέχεια, η επόμενη κυβέρνηση Παπανδρέου κρατικοποίησε και πάλι την ΕΑΣ, όπου στη συνέχεια μετονομάστηκε σε ΟΑΣΑ έως τις ημέρες μας. Στη συνέχεια, ακολούθησε η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης (ΕΒΖ) με την είσοδο της στο Χρηματιστήριο Αθηνών το 1993 (Pagoulatos & Zahariadis, 2011).

Την ίδια περίοδο, η προσπάθεια αποκρατικοποίησης του ΟΤΕ με τη μεταφορά του 49% των μετοχών του στον ιδιωτικό τομέα, εγκαταλείπεται, λόγω και πάλι των μεγάλων αντιδράσεων της εποχής, για να επανέλθει και πάλι το 1996, μέσω της δημόσιας εγγραφής του 8%. Στη συνέχεια, ακολούθησαν οι διαδοχικές διαθέσεις ποσοστών της εταιρείας ως εξής: το 1997 το 12%, το 1998 το 15%, το 1999 το 14%, το 2001 το 9%, το 2002 το 8%, όπου το 2004 το ελληνικό δημόσιο ήλεγχε το 34%. Ο μεγαλύτερος μέτοχος πλέον του ΟΤΕ είναι η Deutsche Telekom (DT), ενώ από το 2008 της είχε εκχωρηθεί και το management της εταιρείας (Dimas, 2010).

Παράλληλα, την περίοδο 1990 – 1992 έγιναν κάποιες κινήσεις για την αξιοποίηση της ακίνητης δημόσιας περιουσίας. Για το λόγο αυτό, προωθήθηκε ο θεσμός των Κτηματικών Ομολόγων, η έκδοση των οποίων υποστηρίζονταν από ολοκληρωμένες μελέτες αξιοποίησης ακινήτων μεγάλης αξίας. Η διαδικασία αυτή δεν ολοκληρώθηκε

---

<sup>7</sup> Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού του 1992, επιβαρύνθηκε το Ελληνικό Δημόσιο με 12 δις δραχμές.

λόγω της ύπαρξης των πολλαπλών πολιτικών αντιδράσεων και της ανωριμότητας της αγοράς, που επέβαλαν τελικά την αλλαγή πολιτικής στο Υπουργείο Οικονομικών.

Επίσης, επιχειρήθηκε την ίδια περίοδο, η διάθεση ορισμένων άγονων νήσων για μακροχρόνια μίσθωση σε επενδυτές, κατόπιν διαγωνισμού, για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, με σκοπό την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την αύξηση των εσόδων από τη διαχείριση των δημοσίων ακινήτων. Το σχέδιο αυτό δεν ολοκληρώθηκε λόγω και πάλι των πολιτικών αντιδράσεων της εποχής (Μαγκλάρας, 2010).

Στο πλαίσιο της ενότητας αυτής, αναφέρεται μία ακόμη εταιρεία που είχε μεγάλη αξία και μακρά ιστορία στο δημόσιο, η ΑΓΕΤ Ηρακλής, η οποία μετά την κρατικοποίηση της το 1983, εντάχθηκε στον Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων, στη συνέχεια το 1992 πωλήθηκε στην ιταλική εταιρεία Calcestruzzi και μετά πωλήθηκε στη γαλλική Lafarge (Ράπανος, 2009).

Το βασικό επιχείρημα όλων των παραπάνω αποκρατικοποιήσεων, ήταν η εξοικονόμηση σημαντικών εσόδων από τις δαπάνες λειτουργίας των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων, τα οποία κανονικά θα έπρεπε να διατίθενται σε παραγωγικούς τομείς.

Το 1996 με την αλλαγή της διακυβέρνησης, προωθήθηκαν σημαντικές αλλαγές όσον αφορά το θέμα των αποκρατικοποιήσεων, καθώς η χώρα βρισκόταν σε ένα σημαντικό σταυροδρόμι, για να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση αλλά για να το πετύχει αυτό θα έπρεπε να εξυγιάνει τα οικονομικά της, ήτοι: α) δημόσιο χρέος έως το 60% και β) δημόσιο έλλειμμα έως το 3% του ΑΕΠ (Pagoulatos, 2005).

Παράλληλα, συνεχίστηκε η προσπάθεια για την αξιοποίηση των δημοσίων ακινήτων. Το 2002 προκηρύχθηκε διαγωνισμός για τη μακροχρόνια μίσθωση των νήσων Νέων Στύρων, που βρίσκονται απέναντι από τα Στύρα στην Εύβοια, για την ανάπτυξη σύγχρονων τουριστικών και αθλητικών εγκαταστάσεων που θα βελτίωναν το τουριστικό προϊόν και τα έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου, ενόψει μάλιστα της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Ο διαγωνισμός τελικά απέβη άγονος. Γενικά, σε ότι αφορά τα 598 νησιά πλήρους κυριότητας του Ελληνικού δημοσίου που φέρονταν καταγεγραμμένα στις αρμόδιες Κτηματικές Υπηρεσίες<sup>8</sup>, η αποσπασματική και χωρίς μακρόπνοο σχεδιασμό πολιτική αξιοποίησης που ακολουθήθηκε κατά καιρούς δεν απέφερε κανένα επενδυτικό αποτέλεσμα (Μαγκλάρας, 2010)

Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης αγοράς ακινήτων και τις δυσκολίες που αυτές επέφεραν στην εξεύρεση κατάλληλων επενδυτών, η όποια προσπάθεια αξιοποίησης, θα έπρεπε να συνοδεύεται από συγκεκριμένο, ειδικό, επιχειρησιακό σχέδιο που θα κατέγραφε και θα αξιολογούσε

---

<sup>8</sup> Πηγή: Ενημερωτικό σημείωμα της Διεύθυνσης Διαχείρισης, Εκμετάλλευσης και Αξιοποίησης Ακινήτων της Κτηματικής Εταιρείας του Δημοσίου που συντάχθηκε στις 26/03/2010.

τις επιπτώσεις μιας τέτοιας αξιοποίησης στο ευρύτερο ελληνικό τουριστικό προϊόν (Bauer & all 2010).

Στους πίνακες (3) και (4) που ακολουθούν, αποτυπώνονται οι αποκρατικοποιήσεις που έγιναν από το 1991 έως το 2009 και τα έσοδα, αντίστοιχα, που αυτές απέφεραν.

**Πίνακας 3: Το χρονικό των αποκρατικοποιήσεων  
στην Ελλάδα 1991 – 2009**

1991	Πώληση της Τράπεζας Πειραιώς σε Όμιλο επενδυτών Ιδιωτικοποίηση των αστικών συγκοινωνιών με την ίδρυση των Συγκοινωνιακών Επιχειρήσεων (ΣΕΠ)
1993	Μετοχοποίηση και εισαγωγή της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης στο Χρηματιστήριο. Πώληση της Τράπεζας Αθηνών στην Hanwha Fisrt Investment
1994	Ναυπηγείο Νεωρίου
1996	Πρώτη ολοκληρωμένη ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ
1997	Αναγγελία μετοχοποίησης Ομίλου ΔΕΠ
1998	Πρώτη και δεύτερη μετοχοποίηση Καταστημάτων Αφορολογήτων ειδών
	Πρώτη και δεύτερη μετοχοποίηση Χρηματιστηρίου Αθηνών
	Δεύτερη και τρίτη μετοχοποίηση ΟΤΕ
	Πώληση μετοχών Εθνικής Τράπεζας
	Πώληση Τράπεζας Κρήτης στην Eurobank
	Μετοχοποίηση ΔΕΠ
	Τράπεζα Μακεδονίας - Θράκης από Τράπεζα Πειραιώς
	Πώληση της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος στην Εγνατία Τράπεζα
	Μετοχοποίηση Olympic Catering
	Μετοχοποίηση Γενικής Τράπεζας
1998 - 2000	Αναγγελία για την εισαγωγή στο Χρηματιστήριο την περίοδο των ακόλουθων κερδοφόρων δημόσιων επιχειρήσεων: Διώρυγα Κορίνθου, ΔΕΘ, Κτηματική Εταιρεία Δημοσίου, ΕΥΔΑΠ, Οργανισμοί Αποχέτευσης και Ύδρευσης Θεσσαλονίκης, Οργανισμός Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος, Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς, Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης, Olympic Catering, Ολυμπιακή τουριστική και Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου (ΟΠΑΠ).
	Τέταρτη μετοχοποίηση ΟΤΕ
1999	Μετοχοποίηση Εθνικής Τράπεζας, 3η μετοχοποίηση Καταστημάτων Αφορολογήτων Ειδών (Duty Free)
	Μετοχοποίηση Εθνικής Τράπεζας
	Νέα μετοχοποίηση ΔΕΠ
	Μετοχοποίηση ΔΕΠΑ
	Μετοχοποίηση ΕΥΔΑΠ
	Πώληση Ιονικής Τράπεζας στην Alpha Bank
	Νέα μετοχοποίηση Olympic Catering
	Μετοχοποίηση ΕΤΒΑ
2001	Μετοχοποίηση της Εταιρείας Ύδρευσης Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης
	Μετοχοποίηση Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης
	Νέα μετοχοποίηση ΟΠΑΠ
2002	Πώληση της ΕΤΒΑ στην Τράπεζα Πειραιώς
	Νέα μετοχοποίηση ΟΤΕ
	Νέα μετοχοποίηση ΟΠΑΠ
	Πρώτη και δεύτερη μετοχοποίηση ΔΕΗ
	Πώληση πακέτου 2,3% μετοχών που είχε η Εμπορική Τράπεζα στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων στην Κρεντί Αγκρικόλ - CA
	Πώληση 58% της Ολύμπικ Κέτερινγκ στην Everest A.A.
	Πώληση 49% του Ελληνικού Καζίνο Πάρνηθας στην κοινοπραξία Hyatt -ΕΤ και Επενδύσεις



	Μακροχρόνια μίσθωση και επενδύσεις των Ακτών Αττικής
	Πώληση των Ελληνικών Ναυπηγείων (Ναυπηγεία Σκαραμαγκά) στην HDW
2003	3 <sup>η</sup> μετοχοποίηση ΔΕΗ
	Πώληση πακέτου 11% της Εθνικής Τράπεζας
	Δημόσια εγγραφή Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς
	3 <sup>η</sup> (24,61%) μετοχοποίηση ΟΠΑΠ
	Πώληση πακέτου 16,65% των Ελληνικών Πετρελαίων
	Πώληση πακέτου 40% των Καταστημάτων Αφορολόγητων Ειδών
2004	Πώληση πακέτου 8,21% των Ελληνικών Πετρελαίων
	Πώληση πακέτου 7,46% της Εθνικής Τράπεζας
2005	Διάθεση 16,44% μετοχών του ΟΠΑΠ
	Διάθεση 10% των μετοχών του ΟΤΕ
2006	Διάθεση του 7,18% των μετοχών της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος
	Κεφαλαιακή αναδιάρθρωση Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου και μετοχική συνεργασία με ΕΛΤΑ
	Εισαγωγή στο Χρηματιστήριο Αθηνών με τη διάθεση 34,84% των μετοχών του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου
	Διάθεση του 11,01% των μετοχών της Εμπορικής Τράπεζας
2007	Προσφορά 10,7% των μετοχών του ΟΤΕ
	Διάθεση 20,0% των μετοχών του Ταχυδρομικού Ταχυδρομείου
2008	Διάθεση 3,0% των μετοχών του ΟΤΕ
	Σύμβαση παραχώρησης ΣΕΜΠΟ ΟΛΠ στην COSCO
	Σύμβαση παραχώρησης μαρίνας ΣΕΦ
2009	Διάθεση 5% των μετοχών του ΟΤΕ
	Πώληση Ολυμπιακής στη MIG
	Πώληση υποδομών Αεροδρομίου Αθηνών
* Στην παραπάνω λίστα δεν περιλαμβάνονται τα έργα ΣΔΙΤ	
( ΥΠ.ΟΙΚ., Ειδική Γραμματεία Αποκρατικοποιήσεων, 2009)	

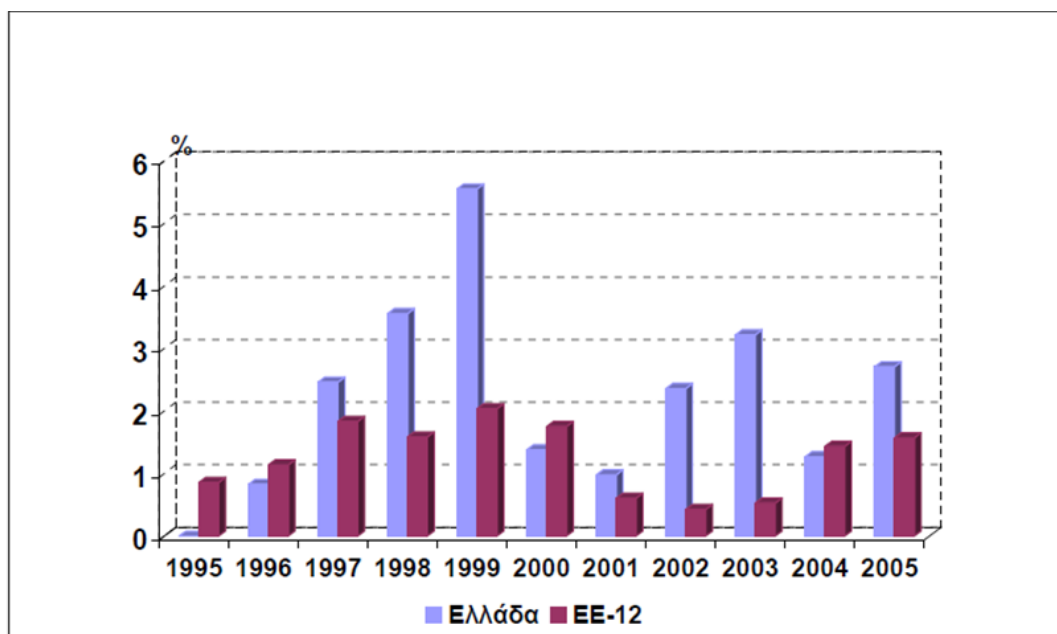
<b>Πίνακας 4: Τα Έσοδα των αποκρατικοποιήσεων της περιόδου 1991 – 2009</b>		
<b>Έτος</b>	<b>Έσοδα</b>	
1991-1993	1380 (σε εκατ. δολάρια ΗΠΑ)	
1994-1997	1780 (σε εκατ. δολάρια ΗΠΑ)	
1998	2104 (εκατ. ευρώ)	
1999	3971 (εκατ. ευρώ)	
2000	1830 (εκατ. ευρώ)	
2001	1651 (εκατ. ευρώ)	
2002	2697 (εκατ. ευρώ)	
2003	3148 (εκατ. ευρώ)	
2004	0,754 (εκατ. ευρώ)	
2005	2101 (εκατ. ευρώ)	
2006	1740 (εκατ. ευρώ)	
2007	1719 (εκατ. ευρώ)	
2008	0,545 (εκατ. ευρώ)	
2009 Α Εξάμηνο	0,868 (εκατ. ευρώ)	
<u>Σύνολο:</u>	2.0963,167 εκατ. €	3.160,00 εκατ. \$ Η.Π.Α.
(ΥΠ.ΟΙΚ. & Privatization Barometer, 2010)		

Αξιόλογες αποκρατικοποιήσεις εκείνης της εποχής, μεταξύ άλλων, ήταν της ΕΛΒΟ, όπου το 1999 το ελληνικό δημόσιο πούλησε το 43% των μετοχών της στον Όμιλο Μυτιληναίου, των Καταστημάτων Αφορολόγητων Ειδών, όπου εισήχθησαν το 1988 στο Χρηματιστήριο Αθηνών και των Ελληνικών Πετρελαίων, όπου εισήχθησαν στο Χρηματιστήριο το 1988, διαθέτοντας αρχικά το 23% των μετοχών τους (Pagoulatos, 2001).

Να σημειωθεί, ότι το Χρηματιστήριο την διετία 1998 - 1999 γνώρισε μεγάλη άνοδο και έφερε ξένους επενδυτές που απορρόφησαν μετοχές πρώην δημοσίων οργανισμών μέσω δημοσίων προσφορών, με αποτέλεσμα να γίνονται εκείνη την περίοδο συνεχείς διαθέσεις μετοχών των ΟΛΠ, ΕΥΔΑΠ, κ.α. Έτσι εξηγείται η καλή εικόνα που παρουσιάζουν τα Έσοδα στο Διάγραμμα 1 και οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι, το μεγαλύτερο μέρος τους πραγματοποιήθηκε μέσω του χρηματιστηρίου.

Οι αποκρατικοποιήσεις κατά την περίοδο 1991 – 2006 αποτέλεσαν σημαντικό στοιχείο της ελληνικής οικονομίας. Η συμβολή τους θεωρείται σημαντική στη μείωση της συμμετοχή του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα και στην αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας. Επίσης, αποτέλεσαν σημαντικό μέσο για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα, την αύξηση των εσόδων του Δημοσίου και την ανάπτυξη της εθνικής χρηματιστηριακής αγοράς.

**Διάγραμμα 3: Έσοδα Αποκρατικοποιήσεων ως % των Συνολικών Εσόδων**



[www.eurobank.gr/research](http://www.eurobank.gr/research)

## 4.2 Οι Αποκρατικοποιήσεις Σήμερα

Είναι γνωστό ότι, από τα μέσα του 2010, διαπιστώθηκε, ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας, βρισκόταν σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο. Η χώρα μας προσπάθησε, να ανακτήσει την αξιοπιστία της στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων, για το λόγο αυτό οδηγήθηκε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών και στη συνέχεια κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, γνωστή ως «τρίκα».

Στο πλαίσιο αυτό, η Χώρα μας, έχει δεσμευτεί σε ένα πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων, αναδιαρθρώσεων των δημοσίων επιχειρήσεων και αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων, στοχεύοντας σε τρία βασικά αποτελέσματα:

- Στην αναδιάρθρωση κλειστών τομέων της οικονομίας, όπου η απόσυρση της διαχείρισης και μέρους της εκμετάλλευσης του Δημοσίου θα επιτρέψει τη συνεισφορά αποτελεσματικής ιδιωτικής τεχνογνωσίας και επενδύσεων με αποτέλεσμα τη δημιουργία σημαντικής υπεραξίας, την αύξηση της αποτελεσματικότητας και τη δημιουργία νέων αγορών.
- Στη μείωση του δημόσιου χρέους μέσω εσόδων από την ελεγχόμενη μεταφορά της ιδιοκτησίας επιλεγμένων περιουσιακών στοιχείων.
- Στον εξορθολογισμό ζημιογόνων δραστηριοτήτων του Δημοσίου, όπου η εξάλειψη των ζημιών επιδρά μειωτικά στο έλλειμμα του προϋπολογισμού (ΥΠ. ΟΙΚ., 2011).

Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών θεσπίστηκαν, αρχικά, οι νόμοι Ν. 3985/1.7.2011 ΦΕΚ 151Α και Ν. 3986/1.7.2011 ΦΕΚ 152Α, 'Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015' και λήφθηκαν όλα τα αναγκαία μέτρα και δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες δομές και προϋποθέσεις έτσι ώστε να προχωρήσει η εφαρμογή τους.

### 4.2.1 Στόχοι – Κατευθύνσεις του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων

Οι πολιτικές αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, ως μέρος των ασκούμενων πολιτικών εξόδου από την οικονομική κρίση, αποτελούν σύνθεση στόχων οι οποίοι αφορούν αφενός το σκέλος της δημοσιονομικής προσαρμογής και αφετέρου τις αναπτυξιακές ανάγκες της οικονομίας. Οι γενικές κατευθύνσεις περιλαμβάνουν:

- Την μείωση του δημόσιου χρέους.
- Την προσέλκυση και εισροή επενδύσεων και κεφαλαίων.
- Τη μεταφορά τεχνογνωσίας σε κρίσιμους τομείς.
- Την εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Τη στήριξη τομέων με συγκριτικά πλεονεκτήματα.
- Τη δημιουργία συμμαχιών και το άνοιγμα στις διεθνείς αγορές.

- Την εφαρμογή αποτελεσματικότερων πρακτικών διαχείρισης και λειτουργίας.
- Τη παροχή καλύτερων υπηρεσιών στους πολίτες.
- Τη διατήρηση του εθνικού ελέγχου σε κρίσιμους / στρατηγικούς τομείς.
- Την προσπάθεια επίτευξης υψηλού τιμήματος σε άμεσο ορίζοντα εφαρμογής.
- Την βελτίωση της διεθνούς εικόνας της χώρας (ΥΠ. ΟΙΚ., 2011).

Ο χαρακτήρας των στόχων, κατ' αρχήν, δείχνει να είναι οικονομικός, ενώ συνολικά το πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας υποστηρίζεται, ότι ακολουθεί «επιχειρησιακές» προδιαγραφές (Taprantzis, 2011).

Το αποτέλεσμα της συγκεκριμένης πολιτικής δημιούργησε στην κοινή γνώμη το εύλογο ερώτημα για το που θα έπρεπε να είχε δοθεί μεγαλύτερο βάρος και προτεραιότητα, στη δημοσιονομική ή στην αναπτυξιακή πολιτική; καθώς, η μεν πρώτη, επικεντρώνεται στη άμεση λήψη εσόδων ενώ, η δεύτερη, σε μια πιο μακροπρόθεσμη αποδοτικότητα.

Η επίσημη τεκμηρίωση πρόβαλε τον αναπτυξιακό και δευτερευόντως τον εισπρακτικό χαρακτήρα του προγράμματος, η θέση όμως αυτή συχνά αμφισβητήθηκε, γιατί όπως υποστηρίζεται οι εισπρακτικοί στόχοι υπερίσχυαν των αναπτυξιακών, εξαιτίας της πίεσης για άμεση άντληση εσόδων προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι δανειακές ανάγκες της χώρας (Μητρόπουλος, 2012).

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015, το χαρτοφυλάκιο των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου αποτελείται από τέσσερις κατηγορίες: επιχειρήσεις, υποδομές, μονοπωλιακά δικαιώματα και ακίνητα. Η κυβερνητική πολιτική στόχο είχε τη στρατηγική διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου μέσω της βελτιστοποίησης της κατανομής των αναλαμβανόμενων κινδύνων και των οικονομικών αποτελεσμάτων αλλά και την επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα.

Το σχέδιο πολιτικής κάλυπτε όλες τις κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων, συνυπολογίζοντας, τέσσερις βαθμούς κρατικής ιδιοκτησίας. Η πλήρης αποκρατικοποίηση προβλέπεται για τα περιουσιακά στοιχεία που δεν σχετίζονται με τα δημόσια αγαθά και στρατηγικά συμφέροντα. Μια μειωμένη δεσμευμένη κρατική ιδιοκτησία (34%) ή κρατική ιδιοκτησία μικρότερη από 34% με συμφωνίες μετόχων προβλέπεται για αυτά τα περιουσιακά στοιχεία στα οποία πρέπει να διατηρηθεί μια αποτελεσματική διακριτική παρέμβαση. Τέλος, πλειοψηφικός δημόσιος έλεγχος (τουλάχιστον 51%), προβλέπεται για έναν περιορισμένο αριθμό εταιρειών και περιουσιακών στοιχείων που σχετίζονται με δημόσια αγαθά, υποδομές και ασφάλεια.

Για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων ελέγχθηκαν και αξιολογήθηκαν τα οικονομικά στοιχεία και η λειτουργία όλων των επιχειρήσεων στις οποίες συμμετέχει το Ελληνικό Δημόσιο. Σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις του 2009, προέκυψε ότι οι πιο ζημιογόνες ΔΕΚΟ<sup>9</sup>, ήταν οι κάτωθι: ΟΣΕ Α.Ε., ΕΔΙΣΥ Α.Ε., ΤΡΑΙΝΟΣΕ

<sup>9</sup> Ενδεικτικά αναφέρονται: 1) Οι ζημιές τους από το 2007 στο 2009 είχαν αυξηθεί κατά 31% και το 2009 ανήλθαν σε 1,7 δισ. ευρώ 2) Το 78% των εσόδων καταβάλλονταν σε αμοιβές, εργοδοτικές

Α.Ε., ΗΣΑΠ Α.Ε., ΗΛΠΑΠ ΑΕ, ΕΘΕΛ Α.Ε., ΕΑΣ ΑΕ, ΕΑΒ Α.Ε., ΕΤΑ Α.Ε., ΤΕΟ Α.Ε. και ΟΔΙΕ Α.Ε. Για την εξυγίανση τους ελήφθησαν μέτρα (περιορισμός δαπανών, αυστηρότερος έλεγχος κλπ), και υλοποιήθηκαν δράσεις ανασυγκρότησης και μέτρα αναδιάρθρωσης μεταξύ άλλων την είσοδο στρατηγικού επενδυτή στη ΤΡΑΙΝΟΣΕ καθώς και την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του ΟΣΕ μέσω συμβάσεων παραχώρησης (ΥΠ.ΟΙΚ., 2011).

Ακολουθεί ο πίνακας με το πρόγραμμα των αποκρατικοποιήσεων του έτους 2011.

**Πίνακας 5: Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011**

Εταιρεία	Εκτίμηση ημερομηνίας συναλλαγής	% ιδιοκτησίας	% πώλησης	Μέθοδος ιδιωτικοποίησης
4 Airbus A340	Α τρίμηνο 2011	100,00%	100,00%	Πώληση
Καζίνο Mont Parnes	Β τρίμηνο 2011	49,00%	49,00%	Πώληση σε στρατηγικό επενδυτή
Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών	Β τρίμηνο 2011	55,00%		Παράταση σύμβασης παραχώρησης
Φάσμα Συχνοτήτων	Γ τρίμηνο 2011			Συμβάσεις παραχώρησης
Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα	Γ τρίμηνο 2011	99,81%		Πώληση ποσοστού σε στρατηγικό επενδυτή
ΔΕΠΑ	Δ τρίμηνο 2011	65,00%		Σχεδιασμός σε εξέλιξη
ΤΡΑΙΝΟΣΕ	Δ τρίμηνο 2011	100,00%		Πώληση ποσοστού σε στρατηγικό επενδυτή, σχεδιασμός σε εξέλιξη
ΛΑΡΚΟ	Δ τρίμηνο 2011	55,19%		Πώληση σε στρατηγικό επενδυτή
ΕΓΝΑΤΙΑ	Δ τρίμηνο 2011			Συμβάσεις παραχώρησης

(ΥΠ.ΟΙΚ., 2011)

Στο πλαίσιο των παραπάνω, προωθήθηκαν, παράλληλα, μια σειρά μέτρων:

- Στον κλάδο των μεταφορών, των υποδομών και των επικοινωνιών (ΔΑΑ, Περιφερειακά Αεροδρόμια, ΟΣΕ, ΕΛΤΑ, Αυτοκινητόδρομοι και Φάσμα Συχνοτήτων) που αφορούσαν την σταδιακή αυτονόμηση των περιφερειακών αεροδρομίων από την Υπηρεσία της Πολιτικής Αεροπορίας με τη δημιουργία εταιρικών δομών, την ανάπτυξη των ΕΛΤΑ με την είσοδο στρατηγικού επενδυτή, την αξιοποίηση μέσω συμβάσεων παραχώρησης του 'ψηφιακού μερίσματος'.
- Στον κλάδο της ενέργειας (ΔΕΗ, ΔΕΠΑ, ΔΕΣΦΑ και Ελληνικά Πετρέλαια), εφαρμόστηκαν οι ευρωπαϊκές οδηγίες σχετικά τις εμπορικές δραστηριότητες και τα δίκτυα διανομής. Αναφορικά με τα λιμάνια, προωθήθηκε η στρατηγική αναδιάρθρωσης και τη σύναψη συμβάσεων παραχώρησης και η δημιουργία συστήματος μαρίνων.
- Πραγματοποιήθηκε η άμεση αξιοποίηση της ΛΑΡΚΟ μέσω στρατηγικού επενδυτή με στόχο την εξάλειψη των ζημιών.
- Για τις εταιρίες υδάτων ΕΥΔΑΠ και ΕΥΔΑΘ σχεδιάστηκε πολιτική διαχείρισης των δικτύων ύδρευσης με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κόστους με την παράλληλη πραγματοποίηση των απαραίτητων επενδύσεων.

εισφορές και λοιπές παροχές των εργαζομένων 3) Ο καθαρός δανεισμός των ΔΕΚΟ ανέρχονταν σε 12 δισ. ευρώ, ήτοι οκτώ (8) φορές μεγαλύτερος από τα ετήσια έσοδα τους 4) Οι συνολικές επιχορηγήσεις (τακτικού προϋπολογισμού, ΕΕ και λοιπές) είχαν ανέλθει σε 126 εκατ. ευρώ για το 2009, εκ των οποίων τα 123 εκατ. ευρώ αφορούσαν επιχορήγηση τακτικού προϋπολογισμού. (ΥΠ.ΟΙΚ., 2011)

- Στο τομέα των παιγνίων (ΟΠΑΠ, Καζίνο Πάρνηθας, ηλεκτρονικά παιχνίδια, λαχεία κλπ.) προωθήθηκε η πλήρη αποκρατικοποίηση του καζίνο της Πάρνηθας και ελήφθησαν νομοθετικές πρωτοβουλίες για τον εξορθολογισμό τους με την ταυτόχρονη ίδρυση ανεξάρτητης διαχειριστικής αρχής (Μ.Π.Δ.Σ. 2012 – 2015, 2011).

Στο Ν.4046/14.2.2012 Φ.Ε.Κ. 28 Α (2<sup>ο</sup> μνημόνιο) στη παράγραφο Δ.23 σελίδα 709, αναφέρεται χαρακτηριστικά:

*«Στο πλαίσιο του προγράμματος σκοπεύουμε να πραγματοποιήσουμε μια ουσιαστική εκχώρηση των δημοσίων περιουσιακών στοιχείων στον έλεγχο του ιδιωτικού τομέα. Η μεταφορά περιουσιακών στοιχείων σε βασικούς τομείς της οικονομίας (όπως λιμένες, αυτοκινητόδρομους, ενέργεια και ακίνητα) σε πιο παραγωγικές χρήσεις μέσω αποκρατικοποιήσεων και παραχωρήσεων θα πρέπει να ενθαρρύνει τις ΑΞΕ και άλλες ιδιωτικές επενδύσεις, υποστηρίζοντας την οικονομική ανάκαμψη και την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Θα βοηθήσει επίσης στη μείωση του δημοσίου χρέους, θα συμβάλει στην εν καιρώ βελτίωση του κλίματος της αγοράς και θα στηρίζει την επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές ομολόγων. Η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να υπερβεί τις προκλήσεις που θέτουν οι συνθήκες της αγοράς και να καθαρίσει τα περιουσιακά στοιχεία από τεχνικές και νομικές πολυπλοκότητες και το πρόγραμμα καθορίζει στόχους και βήματα προς επίτευξη αυτών».*

Με τον παραπάνω νόμο, επίσης, ρυθμίστηκαν και οροθετήθηκαν οι ενέργειες και οι διαδικασίες προκειμένου οι αποκρατικοποιήσεις αυτές να υλοποιηθούν. Επίσης, τέθηκε στόχος για το πρώτο εξάμηνο του 2012, η πώληση των ΔΕΠΑ, ΔΕΣΦΑ, ΕΛΠΕ, ΟΠΑΠ, ΕΥΔΑΠ, ΕΥΔΑΘ και IBC, ενώ ορίστηκε για το δεύτερο μισό του έτους να καταρτιστούν οι προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος για λιμένες, αεροδρόμια και Εγνατία Οδό. Καθώς, όπως αναφέρεται, προτεραιότητα της κυβέρνησης είναι να αποκαταστήσει την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη.

Στη συνέχεια, στην αιτιολογική έκθεση του Μ.Π.Δ.Σ. 2015 – 2018 του Νόμου 4263/14.5.2014 ΦΕΚ 117Α, επισημάνθηκε και πάλι η σημαντική συμβολή του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην εξασφάλιση της γρήγορης μείωσης του δημοσίου χρέους καθώς, όπως αναφέρεται, απελευθερώνει σημαντικά ποσά από τις πληρωμές τόκων που μπορούν να κατευθυνθούν σε σημαντικές επενδύσεις.

Στο Νόμο 4336/14.08.2015 ΦΕΚ Α' 94 στη παράγραφο Γ 'Συμφωνία δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων', στο άρθρο 4.4 αναφέρεται χαρακτηριστικά, ότι η κυβέρνηση είναι πλέον αποφασισμένη να προχωρήσει με ένα φιλόδοξο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων και να διερευνήσει όλες τις δυνατότητες μείωσης της συνολικής χρηματοδότησης μέσω μιας εναλλακτικής δημοσιονομικής πορείας ή μέσω μεγαλύτερων εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις.

Σε συνέχεια και εφαρμογή των προαναφερθέντων νόμων και σύμφωνα με τις μνημονιακές δεσμεύσεις έχουν πραγματοποιηθεί, μεταξύ άλλων, οι παρακάτω σημαντικές και από πλευράς εσόδων, αποκρατικοποιήσεις:

#### 4.2.2 ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε.

Η πώληση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε. ολοκληρώθηκε στις 14/07/2016, σε συνέχεια της αποδοχής και οριστικοποίησης από την κυβέρνηση της μοναδικής προσφοράς που υπεβλήθη από τη κρατική ιταλική εταιρεία σιδηροδρόμων Ferrovie Dello Stato Italiane S.p.A. για την πώληση του 100% των μετοχών της ΤΡΑΙΝΟΣΕ, προσφέροντας 45 εκατ. ευρώ, κλείνοντας έναν κύκλο δύο διαγωνισμών<sup>10</sup> που διήρκεσαν τρία έτη (ΤΑΙΠΕΔ, 2016). Επίσης, έκλεισε παράλληλα ο μεγάλος φάκελος που αφορούσε στις κρατικές ενισχύσεις, που ξεπερνούσαν τα 700 εκατ. ευρώ και αποτελούσε μέρος της προ ετών συμφωνίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Α, 2016).

#### 4.2.3 Τα 14 Περιφερειακά Αεροδρόμια

Ολοκληρώθηκε η σύμβαση παραχώρησης του δικαιώματος σχετικά με τη διαχείριση, εκμετάλλευση και λειτουργία των 14 περιφερειακών αεροδρομίων μεταξύ του ΤΑΙΠΕΔ, του ελληνικού δημοσίου και της κοινοπραξίας FRAPORT - SENTEL<sup>11</sup> (Ν. 4389/16 ΦΕΚ Α' 94), που προσέφερε, εφάπαξ τίμημα 1,23 δις. ευρώ πληρωτέο με τη νομική ολοκλήρωση της συναλλαγής και παρέχοντας ετήσια μισθώματα συνόλου άνω των 1,2 δις. ευρώ (μίσθωμα 22,9 εκατομμύρια ευρώ ετησίως για 40 χρόνια, προσαυξημένο με τον ετήσιο πληθωρισμό), με παράλληλη δέσμευση για υλοποίηση επενδύσεων άνω των 300 εκατ. ευρώ για τα πρώτα 4 χρόνια. Συνολικά οι επενδύσεις θα ανέλθουν σε 1,4 δις. ευρώ για το σύνολο των 40+10 έτη ετών της περιόδου παραχώρησης<sup>12</sup>.

#### 4.2.4 Οργανισμός Λιμένος Πειραιά Α.Ε.

Το 2014 προκηρύχθηκε διεθνής διαγωνισμός για την πώληση του 67% των μετοχών της εταιρίας ΟΛΠ που έχει την διαχείριση του Λιμένος Πειραιώς μέχρι το 2052. Στη συνέχεια το 2016, υπεγράφη η Σύμβαση Αγοραπωλησίας με την Cosco (Hong Kong) Group Limited για το 67% των μετοχών σε δύο στάδια. Έχει ήδη ολοκληρωθεί η μεταβίβαση του 51% των μετοχών, έναντι €280,5 εκατ. και θα ολοκληρωθεί η μεταβίβαση του υπόλοιπου 16% θα πραγματοποιηθεί σε πέντε έτη μετά την υλοποίηση του συμφωνηθέντος προγράμματος υποχρεωτικών επενδύσεων ύψους €300 εκατ.

---

<sup>10</sup> Σημειώνεται ότι, οι δύο αποτιμήσεις της αξίας της ΤΡΑΙΝΟΣΕ ήταν χαμηλότερες από το προσφερόμενο τίμημα. Ήταν η πρώτη φορά, από την ίδρυσή του που το ΤΑΙΠΕΔ, δεν ζήτησε τη βελτίωση του τιμήματος σε έναν μεγάλο διαγωνισμό, όπου συμμετείχε μόνον ένας ενδιαφερόμενος.

<sup>11</sup> Η κοινοπραξία εταιρειών αποτελείται από τη Fraport AG Frankfurt Airport Services Worldwide και τη Slentel Limited του ομίλου Κοπελούζου.

<sup>12</sup> Το 2017, αναμένεται να καταβληθεί η πρώτη δόση του αντιτίμου από τους επενδυτές, ύψους 1.234 εκατ. ευρώ.



Παράλληλα, βρίσκονται σε εξέλιξη οι παρακάτω αποκρατικοποιήσεις:

#### 4.2.5 Η περίπτωση των λιμανιών και του Ο.Λ.Θ. Α.Ε.

Προς αξιοποίηση διατίθενται μέχρι στιγμής 10 λιμάνια, υπό τη μορφή ανωνύμων εταιρειών, συγκεκριμένα: του Βόλου, της Ραφήνας, της Ηγουμενίτσας, της Πάτρας, της Αλεξανδρούπολης, του Ηρακλείου, της Ελευσίνας, του Λαυρίου, της Κέρκυρας και της Καβάλας. Η διαδικασία βρίσκεται στη φάση της αξιολόγησης του πλέον κατάλληλου τρόπου για την αξιοποίηση τους (ΤΑΙΠΕΔ, 2016).

Το 2014 προκηρύχθηκε διεθνής διαγωνισμός από το ΤΑΙΠΕΔ για την πώληση του 67% των μετοχών της εταιρίας Ο.Λ.Θ. που έχει την διαχείριση του Λιμένος Θεσσαλονίκης μέχρι το 2051. Η κατάθεση των δεσμευτικών προσφορών έχει καθυστερήσει και αναμένεται ότι θα υποβληθούν τον Μάρτη του 2017 από τους ενδιαφερόμενους επενδυτές, οι οποίοι μεταξύ άλλων, είναι η ιαπωνική Mitsui, η Dubai Port από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η ICTS από τις Φιλιππίνες και η ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ (ΤΑΙΠΕΔ, 2017).

#### 4.2.6 ΕΕΣΣΤΥ Α.Ε.

Είχε προγραμματιστεί, αρχικά, η από κοινού πώληση της ΕΕΣΣΤΥ με την ΤΡΑΙΝΟΣΕ που τελικά δεν επετεύχθη. Με αποτέλεσμα, η εκ νέου, παράταση από το Δ.Σ. του ΤΑΙΠΕΔ της καταληκτικής ημερομηνίας για την υποβολή των δεσμευτικών προσφορών για την εξαγορά του 100% του μετοχικού της κεφαλαίου για τις 30 Ιουνίου 2017 (ΤΑΙΠΕΔ, 2017).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, η ΕΕΣΣΤΥ είναι η μοναδική εταιρεία στην περιοχή των Βαλκανίων που διαθέτει την ευρωπαϊκή διαπίστευση ecm για την επισκευή φορταμαξών (Ναυτεμπορική, 2016).

#### 4.2.7 ΑΔΜΗΕ Α.Ε.

Σε συνέχεια πολλών καθυστερήσεων, εγκρίθηκε στις αρχές του 2017, η δεύτερη φάση απόσχισης του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας από την μητρική του εταιρεία την ΔΕΗ<sup>13</sup>, ώστε να προχωρήσει η πώληση του 24% στην State Grid, έναντι 320 εκατ. ευρώ, ενώ το άλλο 25% θα μεταβιβαστεί στο Ελληνικό Δημόσιο (ΔΕΣ ΑΔΜΗΕ), σύμφωνα με το Νόμο 4389/2016 και τις μνημονιακές δεσμεύσεις της Χώρας. (iefimerida 2017).

---

<sup>13</sup> Μετά από έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων της ΔΕΗ που πραγματοποιήθηκε στις 17/1/2017.

#### 4.2.8 ΔΕΣΦΑ Α.Ε.

Οι διαπραγματεύσεις διήρκησαν τρεισήμισι χρόνια με τους εκπροσώπους της αζέρικης εταιρείας φυσικού αερίου 'SOCAR' του Αζερμπαϊτζάν για την πώληση του 66% του ΔΕΣΦΑ, όπου τελικά κατέληξαν σε αδιέξοδο. Αναμένεται, ωστόσο, να προκηρυχθεί νέος διαγωνισμός μέσα στο 2017, με κάποιες αλλαγές που να προσαρμόζονται στη σημερινή πραγματικότητα και να αξιοποιούν τις μεγάλες προοπτικές του κλάδου του αερίου, χωρίς ακόμα να έχει διευκρινιστεί το ποσοστό<sup>14</sup> που θα παραχωρηθεί. (capital.gr, 2017).

Επίσης, βρίσκονται σε εξέλιξη οι παρακάτω διαγωνισμοί:

- Η παράταση της Σύμβασης Παραχώρησης για 20 χρόνια του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών «Ελ. Βενιζέλος».
- Η πώληση του 17% μεριδίου της ΔΕΗ Α.Ε. που κατέχει το ΤΑΙΠΕΔ.
- Η μακροχρόνια παραχώρηση του δικαιώματος λειτουργίας, συντήρησης και εκμετάλλευσης του αυτοκινητοδρόμου «Εγνατία Οδός» και των τριών Κάθετων Αξόνων του.
- Η παραχώρηση του δικαιώματος λειτουργίας, διαχείρισης και εκμετάλλευσης των Μαρίνων Χίου, Πύλου και Θεσσαλονίκης (Αρετσού, Καλαμαριά) και Αλίμου (Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού, 2016).

---

<sup>14</sup> Η μετοχική σύνθεση της εταιρείας, που είναι 100% θυγατρική της ΔΕΠΑ, είναι 65% Δημόσιο και 35% ΕΛΠΕ. Σημειώνεται ότι, στον άγονο διαγωνισμό του 2013 είχε διατεθεί προς πώληση το 31% των μετοχών του Δημοσίου και το σύνολο της συμμετοχής 35% των ΕΛΠΕ (capital.gr, 2017).

### 4.3 Η Αξιοποίηση της Δημόσιας Ακίνητης Περιουσίας Σήμερα

Η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της δανειακής συμφωνίας (Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης). Εκτός από τη δημιουργία υπεραξιών και την εξασφάλιση σημαντικών αποδόσεων από τα ακίνητα τα οποία παραμένουν ανεκμετάλλευτα ή δεν έχουν αξιοποιηθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό, η επιτυχής έναρξη και υλοποίηση νέων ιδιωτικών επενδύσεων στη δημόσια περιουσία θα σημάνει και την έναρξη της αναστροφής του αρνητικού επενδυτικού κλίματος και της δυσπιστίας προς την ελληνική οικονομία.

Από την ίδρυση του ΤΑΙΠΕΔ<sup>15</sup>, έως και σήμερα, έχει εκχωρηθεί ένας μεγάλος αριθμός δημοσίων ακινήτων τα οποία συγκέντρωναν σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον, χρειάζονταν όμως, σε υψηλό βαθμό, αντίστοιχη νομοτεχνική ωρίμανση, προκειμένου να προωθηθούν μέσω διαγωνισμών στην αγορά, με σκοπό τη μακροχρόνια παραχώρηση, μίσθωση, πώληση ή και τιτλοποίηση τους.

Ακολουθεί η συνοπτική περιγραφή κάποιων χαρακτηριστικών περιπτώσεων:

#### 4.3.1 Η έκταση του Ελληνικού

Ναυαρχίδα της συγκεκριμένης προσπάθειας αποτέλεσε η αξιοποίηση της έκτασης του πρώην διεθνούς αερολιμένα στο Ελληνικό, ο διαγωνισμός για την αξιοποίηση του οποίου ξεκίνησε στα τέλη του 2011 και ολοκληρώθηκε στα μέσα Ιουλίου του 2016 όπου υπογράφηκε και η τροποποιητική σύμβαση πώλησης του 100% της 'Ελληνικών Α.Ε.', η οποία αφού πρώτα είχε την έγκριση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κυρώθηκε, στη συνέχεια, με ευρεία πλειοψηφία από την Ολομέλεια της Βουλής.<sup>16</sup>

#### 4.3.2 Η περίπτωση του Αστέρα Βουλιαγμένης

Οι διαδικασίες της πώλησης του συγκροτήματος του 'Αστέρα Βουλιαγμένης' ξεκίνησαν στις 16 Ιανουαρίου του 2013 και ολοκληρώθηκαν στις 27 Οκτωβρίου 2016, με την υπογραφή της σχετικής συμφωνίας με την Jermyn Street Real Estate Fund IV, για την αγορά του 90% του μετοχικού κεφαλαίου της έναντι του ποσού των 400 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι η όλη διαδικασία έχει διαρκέσει περισσότερο από 3,5 χρόνια.

---

<sup>15</sup> Γίνεται εκτενής αναφορά στην ενότητα 4.4.

<sup>16</sup> Έχει συμφωνηθεί από την έναρξη της επένδυσης ανάπλασης της έκτασης των 6.200 στρεμμάτων, να καταβληθεί το 51% του τιμήματος των 915 εκατ. ευρώ.

#### 4.3.3 Η έκταση Αφάντου στη Ρόδο

Έπειτα από πολλούς άγονους διαγωνισμούς, τον Ιούλιο του 2014, βρέθηκαν δύο ενδιαφερόμενους επενδυτές, που προσέφεραν πάνω από 42 εκατ. ευρώ για την απόκτηση της έκτασης. Με απόφαση όμως του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (ΚΑΣ), κηρύχθηκε όλη η περιοχή της Αφάντου αρχαιολογικός χώρος. Για το λόγο αυτό υπογράφηκε μνημόνιο (MoU) όπου στη περίπτωση που αποδειχτούν αρχαιολογικά ευρήματα, δεν υπάρχει επίπτωση για καμία από τις δύο πλευρές, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, θα υπογραφεί η σχετική σύμβαση. Τέλος, οι δύο προτιμητέοι επενδυτές δεσμεύτηκαν για την ανάπλαση της περιοχής μέσω επενδυτικού προγράμματος ύψους 300 εκατ. ευρώ (ΤΑΙΠΕΔ, 2016 · ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Β, 2016).

#### 4.3.4 Η περιοχή Κασσιόπη στην Κέρκυρα

Η διαγωνιστική διαδικασία είχε ξεκινήσει από τις 6 Μαρτίου του 2012 και ολοκληρώθηκε στις 29 Δεκεμβρίου του 2016, με την υπογραφή της μεταβίβασης του συνόλου του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας «Επενδύσεις Ακινήτων Νέας Κέρκυρας Α.Ε.»<sup>17</sup>, στη NCH Capital, για περίοδο 99 ετών. Πρόκειται ουσιαστικά για τη πρώτη άμεση 100% διεθνής επένδυση σε δημόσια γη τα τελευταία 15 χρόνια, με συνολικό όφελος για το ελληνικό Δημόσιο περίπου 100 εκατομμύρια ευρώ<sup>18</sup> (ΤΑΙΠΕΔ, 2016).

Επίσης, έχουν ολοκληρωθεί και έχουν υπογραφεί αρκετά συμβόλαια αξιοποίησης ακινήτων σε όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό, ενδεικτικά, αναφέρονται μεταξύ άλλων:

- Ακίνητο στον Άγιο Ιωάννη Σιθωνίας Χαλκιδικής, έναντι 9.610.000 ευρώ.
- Ακίνητο στην οδό Μητροπόλεως, προς 3.785.000 ευρώ.
- Η Αγορά Μοδιάνο στην Θεσσαλονίκη (ποσοστό 43,64% που κατείχε το ΤΑΙΠΕΔ) έναντι 1,9 εκατ. ευρώ.
- Το ΧΕΥ Νερατζιώτισσας, αντί 1.800.000 ευρώ.
- Ακίνητο στην Ευαγγελιστρίας 9, αντί 1.720.000 ευρώ.
- Το Ξενία Σκιάθου, έναντι 2.628.000 ευρώ.
- Ακίνητο στη Τούζλα Παγγαίου, αντί 1.450.000 ευρώ.
- Ακίνητα στα Καλά Νερά Μαγνησίας, με τίμημα 1.030.000.
- Ακίνητο στην περιοχή Καλαμίτσα Καβάλας, έναντι τιμήματος 400.000 ευρώ.
- Ακίνητο στην Σμολένσκυ, έναντι 434.000 ευρώ.
- Ακίνητο στην οδό Θεοφίλου 13, έναντι 540.000 ευρώ.
- Το Σανατόριο Μάνας, έναντι 830.000 ευρώ.
- Το Ειρηνοδικείο Παραμυθιάς, αντί 210.000 ευρώ.
- Ακίνητο στο Βελιγράδι, έναντι 2.400.500 ευρώ.

<sup>17</sup> Ανώνυμη Εταιρεία Ειδικού Σκοπού, η οποία είχε συσταθεί από το ΤΑΙΠΕΔ για το σκοπό της αξιοποίησης του ανωτέρω ακινήτου στην οποία είχε μεταβιβαστεί το δικαίωμα της επιφάνειας του ακινήτου έκτασης 490 στρεμμάτων.

<sup>18</sup> εκ των οποίων τα 23 εκατ. ευρώ αφορούν το οικονομικό αντάλλαγμα για την απόκτηση του δικαιώματος της επιφάνειας, επιπλέον 2,3 εκατ. ευρώ αφορούν τη συμμετοχή του ΤΑΙΠΕΔ στη μελλοντική υπεραξία του ακινήτου έπειτα από 6 χρόνια, ενώ σε 75 εκατ. ευρώ εκτιμάται το σύνολο της επένδυσης για την ήπια ανάπτυξη του ακινήτου κατά την ίδια χρονική περίοδο.

- Ακίνητο στην Λιουμπλιάνα, έναντι 600.000 ευρώ.
- Ακίνητο στη Νέα Υόρκη έναντι 9.250.000 δολάρια Η.Π.Α.
- Ακίνητο στην Ουάσιγκτον έναντι 2.850.000 δολάρια Η.Π.Α.

Επίσης, βρίσκονται σε εξέλιξη αρκετές διαδικασίες για την αξιοποίηση πολλών ακόμα ακινήτων, συγκεκριμένα στο Castelo Bibelli στην Κέρκυρα, στο Ποσειδί Κασσάνδρας Χαλκιδικής, στη θέση Βερβερόντα στο Πόρτο Χέλι, στο Βαρθολομίο Ηλείας. Αντίστοιχα, στο εξωτερικό έχουν προκηρυχθεί και είναι σε εξέλιξη αρκετοί διεθνείς διαγωνισμοί για τα ακίνητα στην Ρώμη, στην Αρμενία και στη Πραιτόρια (ΤΑΙΠΕΔ, 2015 & 2016).

#### 4.3.5 Εμπόδια στην Αξιοποίηση της Ελληνικής Δημόσιας Περιουσίας

Τα βασικά εμπόδια στην προσπάθεια αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας σχετίζονται πρωτίστως με τις παρακάτω οικονομικές παραμέτρους:

- Το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον και οι συνθήκες πολιτικής αβεβαιότητας κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, έχουν ως αποτέλεσμα περαιτέρω καθυστερήσεις ή και αναβολές στην προώθηση των νέων έργων και στην υπογραφή και υλοποίηση των υπό εξέλιξη συμβάσεων (Τ.τ.Ε., 2015).
- Η υποβαθμισμένη εικόνα της χώρας στο διεθνές περιβάλλον.
- Η κάποιες φορές υποτιμημένη αξία των περιουσιακών στοιχείων λόγω της ύφεσης.
- Η μειωμένη εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών, οι οποίοι προσανατολίζονται σε πιο ασφαλείς επενδυτικές ευκαιρίες.
- Η έλλειψη ρευστότητας γενικά.
- Η καθυστέρηση εφαρμογής των δημοσιονομικών μέτρων (Stournaras & all, 2011).
- Οι αντιδράσεις, που μπορεί να προέρχονται από κόμματα της αντιπολίτευσης, αλλά και από «διαφωνούντες» μέσα στο κόμμα της συμπολίτευσης, από συνδικαλιστές, από εργαζομένους των ΔΕΚΟ και από επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, που έχουν ήδη κάποια σχέση εργασίας με το δημόσιο και δεν θα ήθελαν να διαταραχθεί αυτή η σχέση. Για αυτό θα πρέπει η ίδια η Κυβέρνηση να είναι απόλυτα πεπεισμένη για την ωφελιμότητα της αποκρατικοποίησης (Δούκας, 1998).

Συγκεκριμένα, πολλά από τα προβλήματα στα οποία προσέκρουε η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου, που σε κάποιο βαθμό παραμένουν, έως και σήμερα άλυτα, είναι:

- Η αποσπασματική και ελλιπής καταγραφή των ακινήτων του Δημοσίου με αποτέλεσμα να μην προσδιορίζεται επακριβώς το μέγεθος της δημόσιας περιουσίας.
- Η χρονοβόρα προετοιμασία και επίλυση πολλών διαδικαστικών προβλημάτων καθώς και οι απαιτούμενες διαδικασίες πολλαπλών ελέγχων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ελεγκτικό Συνέδριο (Τ.τ.Ε., 2010).

- Τεχνικά ζητήματα, όπως περιβαλλοντικοί και αρχαιολογικοί περιορισμοί, χαρακτηρισμοί δασικών εκτάσεων, ο καθορισμός των χρήσεων γης, αιγιαλών και παραλίας και η ολοκλήρωση περιβαλλοντικών μελετών.
- Ο μεγάλος αριθμός των απαιτούμενων οικοδομικών, περιβαλλοντικών και χωροταξικών αδειών και ΕΣΧΑΔΑ.
- Νομικά ζητήματα, όπως διεκδικήσεις, καταπατήσεις και χρόνιες δικαστικές διενέξεις.
- Η νομοθεσία περί κληροδοτημάτων, οι περιορισμοί και αντίστοιχες δεσμεύσεις από την πλευρά των δωρητών, για την αξιοποίηση της περιουσίας των κληροδοτημάτων που είχαν περιέλθει στο Δημόσιο, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση χαμηλότερης εμπορικής αξίας από εκείνη της αγοράς.
- Οι συνεχείς προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας κατά των αποφάσεων σε όλα τα στάδια της διαδικασίας (Τ.τ.Ε., 2012).

#### 4.3.6 Στόχοι του Προγράμματος Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στην Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2017, βασικός στόχος είναι η καταρχήν κάλυψη μέρους των στεγαστικών αναγκών των υπηρεσιών και Οργανισμών του Δημοσίου με αξιοποίηση των κτιρίων του, ώστε να υπάρξει δραστική μείωση των λειτουργικών δαπανών.

Επίσης, μπορούν να εξασφαλισθούν άμεσα έσοδα από την εκποίηση των κατεχομένων Δημοσίων και Ανταλλαξίμων Κτημάτων, έχοντας πολλαπλή στόχευση:

- Την εξάλειψη κοινωνικών συγκρούσεων και αναστατώσεων που εκδηλώνονται κάθε φορά που η Πολιτεία σπεύδει να προστατεύσει την περιουσία της.
- Την αποτελεσματική προστασία της κοινόχρηστης περιουσίας του Δημοσίου καθώς και της περιουσίας που θα προκύψει κατά την υλοποίηση του Εθνικού Κτηματολογίου.
- Την απελευθέρωση των αρμοδίων διοικητικών υπηρεσιών και των δικαστηρίων από σημαντικό αριθμό δικών, εξόδων και γραφειοκρατικών διαδικασιών (ΥΠ.ΟΙΚ., 2017).

#### 4.4 Δομές και Νέοι Φορείς Υλοποίησης του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων

Ο προβληματισμός για την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου<sup>19</sup> είχε ενταθεί μέσα στο 2011 λόγω της κρισιμότητας της οικονομικής κατάστασης της Χώρας και της επιτακτικής ανάγκης για εξεύρεση χρημάτων που θα ελάφρυναν το δημόσιο χρέος.

Ο τρόπος με τον οποίο επιδιώχθηκε η αξιοποίηση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας, τις προηγούμενες δεκαετίες, παρουσίαζε σοβαρά μειονεκτήματα, καθώς υπήρχαν πολυάριθμοι φορείς, οι οποίοι είχαν την ευθύνη της αξιοποίησης της “δικής τους” ακίνητης περιουσίας, είτε μέσα από τους ήδη υπάρχοντες γραφειοκρατικούς μηχανισμούς, είτε συγκροτώντας, κατά περίπτωση, εταιρίες που είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους ένα περιορισμένο αριθμό ακινήτων.

Οι αρμοδιότητες διαχείρισης ανήκαν σε διαφορετικές διοικήσεις φορέων, όπως ενδεικτικά αναφέρονται κάποιες από αυτές: η Κτηματική Εταιρεία Δημοσίου – Κ.Ε.Δ., που ήταν ο κατεξοχήν φορέας ελέγχου και διαχείρισης της δημόσιας γης, η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας Οικισμού και Στέγασης - Δ.Ε.Π.Ο.Σ., η Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης – ΕΤΑ, τα Ολυμπιακά Ακίνητα ΑΕ, την ΑΓΡΟΓΗ ΑΕ<sup>20</sup>, με πολλές διαφορετικές, αντικρουόμενες ή και επικαλυπτόμενες πολλές φορές αρμοδιότητες.

Το αποτέλεσμα, ήταν η δημιουργία επιπρόσθετων προβλημάτων που αφορούσαν την ενιαία καταγραφή και ενοποίηση των δεδομένων της περιουσίας, τη συνολική αποτίμηση της, τον τρόπο διαχείρισης της, την απουσία κεντρικού ελέγχου και το κυριότερο όλων, την ανυπαρξία ενιαίας στρατηγικής αξιοποίησής της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου. Επίσης, σοβαρές ήταν οι συνέπειες στο διαχειριστικό κόστος και στην οικονομική αποδοτικότητα, καθώς η εν λόγω πολιτική αξιοποίησης βαρυνόταν και από περιπτώσεις αδιαφανούς διαχείρισης και εκμετάλλευσης (Ενδιάμεση Έκθεση Τ.τ.Ε., 2010).

Για την διευθέτηση όλων των παραπάνω, σύμφωνα με την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, γεννήθηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός ενιαίου, ανεξάρτητου και ευέλικτου φορέα διαχείρισης. Αυτός ο φορέας θα αναλάμβανε με διαφανείς διαδικασίες την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, μέσω ενιαίας στρατηγικής και βάσει των εθνικών προτεραιοτήτων, συμβάλλοντας στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων του ανεπαρκούς συντονισμού, της γραφειοκρατίας και των πολλαπλών και επικαλυπτόμενων αρμοδιοτήτων (Τράπεζα της Ελλάδος, 2010).

---

<sup>19</sup> Το χαρτοφυλάκιο των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου αποτελείται από τέσσερις κατηγορίες: Επιχειρήσεις, Υποδομές, Μονοπωλιακά Δικαιώματα και Ακίνητα.

<sup>20</sup> Η ΑΓΡΟΓΗ Α.Ε. εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που συστάθηκε από το υπουργείο Γεωργίας (άρθρο 46 του Ν. 2637/1998, ΦΕΚ 200 Α) ως «εργαλείο» παρέμβασης στην αγορά αγροτικής γης για την ψηφιοποίηση της με στόχο να συμβάλει στη μεγέθυνση της γεωργικής εκμετάλλευσης. Καταργήθηκε το 2010.

Επομένως, στην κατεύθυνση για την χάραξη ενιαίας στρατηγικής και για την άρση των προαναφερθέντων περιορισμών και εμποδίων στην αξιοποίηση της ελληνικής δημόσιας περιουσίας συστάθηκε:

#### 4.4.1 Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας (Γ.Γ.Δ.Π.)

Η Γ.Γ.Δ.Π. συστάθηκε με το άρθρο 20 του Ν. 3965/18.5.2011 ΦΕΚ 113Α και έκτοτε υπάγεται στο Υπουργείο Οικονομικών, σύμφωνα με το νέο Οργανισμό του Υπ. Οικ. Π.Δ. 111/2014, ΦΕΚ Α' 178/29-08-2014<sup>21</sup>.

Ρόλος της είναι η εποπτεία, ο συντονισμός και ο έλεγχος εφαρμογής της κυβερνητικής πολιτικής από τις συναρμόδιες υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα για τη διοίκηση, διαχείριση, αξιοποίηση και προστασία της δημόσιας<sup>22</sup>, της κοινωφελούς και της ιδιωτικής περιουσίας<sup>23</sup> του δημοσίου. Καθώς επίσης, η προώθηση των αποκρατικοποιήσεων με την ταυτόχρονη ορθή εκτέλεση και συστηματική παρακολούθηση αυτών.

Στο πλαίσιο της πολιτικής ορθολογικής διαχείρισης και στοχευμένης αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου, για την εξασφάλιση σταθερών και μακροχρόνιων δημοσίων εσόδων, τη μείωση του δημοσίου χρέους και την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας της χώρας, βρίσκονται σε εξέλιξη δύο σημαντικά έργα για την καταγραφή της δημόσιας περιουσίας:

---

<sup>21</sup> Στη Γ.Γ.Δ.Π. υπάγεται η Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών, (αυτόνομη διεύθυνση στο προηγούμενο οργανόγραμμα του Υπουργείου) με τις αντίστοιχες Διευθύνσεις και τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Δημόσιας Περιουσίας, το αυτοτελές Γραφείο Ελληνικού, το αυτοτελές Γραφείο Εποπτείας των φορέων διοίκησης, διαχείρισης και αξιοποίησης ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου και η Μονάδα Αποκρατικοποιήσεων & Διαχείρισης Κινητών Αξιών του Υπουργείου Οικονομικών.

<sup>22</sup> Η δημόσια περιουσία στο σύνολο της προστατεύεται από το άρθρο 106 παρ. 3 του Συντάγματος και δεν μπορεί να καταστεί αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης, διότι ο προορισμός της είναι εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, η εκπλήρωση δημοσίων σκοπών ή δημόσιας υπηρεσίας στη διάθεση της οποίας έχει ταχθεί. Τα κοινόχρηστα στοιχεία της δημόσιας περιουσίας όμως μπορούν να αξιοποιηθούν, υπό την προϋπόθεση ότι δεν αναιρείται ο κοινόχρηστος χαρακτήρας τους, διότι θα ήταν αντίθετο στην ίδια τη φύση τους ως κοινής χρήσης (Χατζηνέκουρα, 2014).

<sup>23</sup> Στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου, ανήκουν όλα εκείνα, τα οποία δεν υπάγονται σε δημόσιο σκοπό, όπως οικόπεδα, αξιόγραφα κλπ, και αποβλέπουν κυρίως στην οικονομική εκμετάλλευση. Επίσης, τα κινητά ή ακίνητα που αποκτά το δημόσιο κατά την εκπλειστηρίαση τους αποτελούν την ιδιωτική περιουσία του κράτους και των δημοσίων οργανισμών του. (Τζέρμπου, 2003).



- Οι Ψηφιακές Υπηρεσίες Δημόσιας Περιουσίας και Εθνικών Κληροδοτημάτων (ΨΥΔΗΠΕΕΚ), με την δημιουργία περιγραφικής και γεωγραφικής βάσης δεδομένων για την πλήρη εφαρμογή ψηφιακών υπηρεσιών, και
- Το Μητρώο Ακίνητης Περιουσίας (ΜΑΠ), το οποίο είναι ένα περιγραφικό γεωγραφικό μητρώο, συνεχώς επικαιροποιημένο για την καταγραφή ολόκληρης της δημόσιας περιουσίας. (ΥΠ.ΟΙΚ., 2016)

Για την διαχείριση του πολυδιάστατου και πολύμορφου σχεδίου της αποκρατικοποίησης και της αξιοποίησης της δημόσιας ακίνητης περιουσίας, ιδρύθηκαν οι παρακάτω φορείς, οι οποίοι περιγράφονται σύμφωνα με τη χρονολογική σειρά σύστασης και λειτουργίας τους.

#### 4.4.2 Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου Α.Ε. (ΕΤΑΔ)

Η ΕΤΑΔ Α.Ε.,<sup>24</sup> σκοπό έχει τη διαχείριση, ανάπτυξη, εκμετάλλευση και αξιοποίηση της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου. Σύμφωνα δε, με το άρθρο 196 του Ν. 4389/2016 ΦΕΚ 94Α, όπως ισχύει σήμερα, έχει βασικό σκοπό, να αξιοποιεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος, με κάθε πρόσφορο μέσο, τα ακίνητα περιουσιακά στοιχεία που περιέχονται στην κυριότητά της, τα περιουσιακά στοιχεία, την διαχείριση των οποίων, έχει αναλάβει από άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα καθώς και από δημόσιες επιχειρήσεις, το μετοχικό κεφάλαιο των οποίων κατέχει άμεσα ή έμμεσα το ελληνικό Δημόσιο.

Σύμφωνα με την παρ. 4 το άρθρου 196 του ίδιου Νόμου, έχουν μεταβιβαστεί η κυριότητα και νομή όλων των ακινήτων περιουσιακών στοιχείων τα οποία ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο και τα οποία διαχειρίζεται η ΕΤΑΔ, χωρίς αντάλλαγμα, με τις κατωτέρω εξαιρέσεις: α) Αιγιαλοί, παραλίες και παρόχθιες εκτάσεις, υγρότοποι, β) περιοχές Ramsar, γ) περιοχές Natura, δ) αρχαιολογικοί χώροι και ε) αμιγώς δασικές εκτάσεις<sup>25</sup>.

Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 6, του Νόμου, δύναται να μεταβιβαστούν στην ΕΤΑΔ και άλλα περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο με απόφαση του

<sup>24</sup>Ιδρύθηκε (Ν.2636/1998 ΦΕΚ 198 Α) με την επωνυμία «Ανώνυμη Εταιρεία Αξιοποίηση Περιουσίας ΕΟΤ». Μετονομάστηκε, με το Νόμο 2837/2000, σε «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Ανώνυμη Εταιρεία». Στη συνέχεια, με το Νόμο 3270/2004 μετονομάστηκε εκ νέου σε «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης (ΕΤΑ) Ανώνυμη Εταιρεία». Το 2011 απορρόφησε την Ολυμπιακά Ακίνητα Α.Ε. και μετονομάστηκε, σύμφωνα με το άρθρο 47 του Ν. 3943/31.03.2011 σε «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.», ενώ τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους συγχωνεύτηκε με απορρόφηση με την Κτηματική Εταιρεία Δημοσίου (ΚΕΔ) Α.Ε., δυνάμει του Νόμου 4002/2011 (και του Ν.2779/Β/2.12.2011), λαμβάνοντας πλέον την σημερινή της μορφή.

Τέλος, το 2015, η ΕΤΑΔ Α.Ε. απορρόφησε την εταιρεία με την επωνυμία «Παράκτιο Αττικό Μέτωπο Α.Ε. (άρθρο 24 παρ. 1 του Ν.4321/2015 ΦΕΚ 626/Β/16-04-2015). (ΕΤΑΔ, 2016).

<sup>25</sup> Σε περίπτωση που μέρος του ακινήτου εμπίπτει σε μία από τις ανωτέρω εξαιρέσεις, η κυριότητα του μέρους του ακινήτου που δεν εμπίπτει σε αυτές μεταβιβάζεται στην ΕΤΑΔ (παρ. 4 άρθρο 196 Ν.4389/16).

Υπουργού Οικονομικών. Τέλος, σύμφωνα με την παρ. 7, η κυριότητα και νομή επί όλων των ακινήτων του ΤΑΙΠΕΔ, μεταβιβάζονται αυτοδικαίως από το ΤΑΙΠΕΔ στην ΕΤΑΔ, χωρίς αντάλλαγμα (εξαιρείται ο πίνακας ακινήτων του παραρτήματος Γ' του Ν. 4389/2016).

Η ΕΤΑΔ συγκεκριμένα δραστηριοποιείται στους παρακάτω τομείς:

- Διοίκηση και τη Διαχείριση Δημόσιας Περιουσίας.
- Διαχείριση Συμβάσεων μίσθωσης ή και παραχώρησης ακινήτων.
- Λειτουργία τουριστικών επιχειρηματικών μονάδων ως υποκαταστήματα (μαρίνες, ακτές, ιαματικές πηγές).
- Αξιοποίηση της Περιουσίας, με ιδιωτικές επενδύσεις, μέσω διαγωνισμών εκμίσθωσης.
- Ανάπτυξη ακινήτων, μέσω συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων.
- Βραχυχρόνια μίσθωση εγκαταστάσεων και εξωτερικών χώρων σε όλη την Ελλάδα για τη διεξαγωγή διαφόρων ειδών εκδηλώσεων.
- Παροχή υπηρεσιών συμβούλου αξιοποίησης ακινήτων (νομικές, τεχνικές, marketing) για τα ακίνητα που αξιοποιούνται μέσω της διαδικτυακή πλατφόρμας ηλεκτρονικών διαγωνισμών: **'e-publicrealestate.gr'**, μέσω του οποίου διενεργούνται οι εξής τύποι ηλεκτρονικών διαγωνισμών:
  - A. Μίας Φάσεως: Ανοικτού Τύπου και Κλειστού Τύπου<sup>26</sup>, και
  - B. Δύο Φάσεων, η 1η Φάση είναι Κλειστού Τύπου και η 2η Φάση είναι Ανοικτού Τύπου.

Το χαρτοφυλάκιο των ακινήτων, σύμφωνα με τον ιστότοπο<sup>27</sup> της ΕΤΑΔ, ταξινομείται συνοπτικά στους πίνακες (6), (7) και (8) αντίστοιχα:

---

<sup>26</sup> Ανοικτού Τύπου: Σε κάθε διαγωνισμό ορίζονται η τιμή εκκίνησης, το βήμα, ο χρόνος έναρξης και ο χρόνος λήξης. Οι συμμετέχοντες προσφέρουν συνεχώς τιμές μεγαλύτερες από την αμέσως προηγούμενη προσφορά, με ελάχιστη αύξηση το βήμα του διαγωνισμού, έως τον χρόνο λήξης του διαγωνισμού.

Κλειστού Τύπου: Σε κάθε διαγωνισμό ορίζονται ο χρόνος έναρξης και ο χρόνος λήξης και πιθανόν η τιμή εκκίνησης. Οι συμμετέχοντες προσφέρουν μία μόνο τιμή στο χρονικό διάστημα διενέργειας του διαγωνισμού με τέτοιο τρόπο ώστε κανείς συμμετέχων δεν γνωρίζει τη προσφορά των άλλων συμμετεχόντων.

<sup>27</sup> <http://www.etasa.gr/page.aspx?itemID=SPG183> (τελευταία ημερομηνία πρόσβασης ήταν στις 27.12.2016).

<b>Πίνακας 6: Τα Δημόσια Ακίνητα</b>		
<b>Είδος Ακινήτου</b>	<b>Αριθμός</b>	<b>Έκταση (σε m<sup>2</sup>)</b>
Αστικά	11.937	56.622.815
Αγροτικά	23.928	1.227.927.641
Παράκτια	2.187	161.968.315
Γήπεδα	7.373	127.161.163
Νησιά	597	233.088.958
Δάση	632	556.800.718
Αρχαιολογικοί χώροι	538	6.229.914
Οικισμοί	209	987.769
Λοιπά	24.058	1.057.084.202
<b>Σύνολο</b>	<b>71.459</b>	<b>3.427.871.494</b>
(ΕΤΑΔ, 2016)		
<b>Πίνακας 7: Τα Τουριστικά Ακίνητα</b>		
<b>Είδος Ακινήτου</b>	<b>Αριθμός</b>	
Μεγάλες εκτάσεις *	27	
Μαρίνες	7	
Ξενοδοχεία Ξενία	31	
Τουριστικά Περίπτερα	26	
Ιαματικές πηγές	20	
Campings	12	
Χιονοδρομικά κέντρα	3	
Συνοριακοί σταθμοί	2	
Λοιπές εκτάσεις/Αιγιαλοί	136	
Μνημεία	2	
Νησίδες	6	
Σπήλαια	1	
Αρχοντικά	4	
<b>Σύνολο</b>	<b>277</b>	
(*) Με επιφάνεια > 100.000 m <sup>2</sup>		
(ΕΤΑΔ, 2016)		

<b>Πίνακας 8: Τα Ολυμπιακά Ακίνητα</b>	
<b>Ονομασία Ακινήτου</b>	<b>Εμβαδό Γηπέδου*</b>
Ολυμπιακό Κέντρο Νίκαιας	44
Ολυμπιακός Πόλος Φαλήρου	757
Ολυμπιακό Ιππικό Κέντρο Μαρκόπουλου	1.029
Ολυμπιακό Σκοπευτήριο Μαρκόπουλου	306
Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο Σχοινιά	2.002
Ολυμπιακό Κέντρο Άνω Λιοσίων	79
Κέντρο Γραπτού Τύπου	14
Ολυμπιακό Κέντρο Γαλατσίου	93
Ολυμπιακό Κέντρο Γουδί	-
Παμπελοποννησιακό Στάδιο	152
Παγκρήτιο Στάδιο	198
Πανθεσσαλικό Στάδιο	126
<b>Σύνολο:</b>	<b>4.800</b>
(*) : Στρέμματα	
(ΕΤΑΔ, 2016)	

#### 4.4.3 Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. (ΤΑΙΠΕΔ)

Το ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε. ιδρύθηκε με το Νόμο 3986/1.7.2011 ΦΕΚ 152Α, με αποκλειστικό σκοπό: την αξιοποίηση<sup>28</sup> περιουσιακών στοιχείων της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου, καθώς και περιουσιακών στοιχείων των δημοσίων επιχειρήσεων, των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ., σύμφωνα με τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς και με εγγυήσεις πλήρους διαφάνειας (άρθρο 1). Το προϊόν της αξιοποίησης, σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο, χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την αποπληρωμή του δημοσίου χρέους της χώρας, καθώς λειτουργεί για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας.

Στην κυριότητα του ταμείου<sup>29</sup> έχουν μεταβιβαστεί, από την 1<sup>η</sup> Ιουλίου του 2011, κατά πλήρη κυριότητα, οι κινητές αξίες εταιρειών, τα περιουσιακής φύσεως δικαιώματα, τα δικαιώματα διαχείρισης και εκμετάλλευσης, τα κεκτημένα οικονομικά συμφέροντα, τα άυλα δικαιώματα και δικαιώματα λειτουργίας, συντήρησης και εκμετάλλευσης υποδομών, επίσης, κατά πλήρη κυριότητα, νομή και κατοχή, τα ακίνητα που περιλαμβάνονταν στο Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων του Μ.Π.Δ.Σ. 2012 – 2015 του άρθρου 6Α του ν. 2362/1995, με απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων (Δ.Ε.Α.Α.), άρθρο 3 του Ν. 3049/2002, ΦΕΚ Α' 212.

Στόχος του ταμείου είναι η προσέλκυση σημαντικών διεθνών ροών κεφαλαίου, που θα συνεισφέρουν στην επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας και θα τροφοδοτήσουν την οικονομική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό έχει εγκρίνει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ), το οποίο αναθεωρείται κάθε εξάμηνο και περιλαμβάνει ενδεικτικούς τριμηνιαίους στόχους. Με τον τρόπο αυτό, συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ενώ δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον εδραίωσης της αξιοπιστίας της χώρας στο εξωτερικό (ΤΑΙΠΕΔ, 2016).

---

<sup>28</sup> Με τον όρο αξιοποίηση νοείται κάθε πρόσφορος τρόπος, όπως: α) Πώληση, β) Σύσταση Εμπραγμάτων Δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων δικαιωμάτων οριζόντιας και κάθετης ιδιοκτησίας, γ) Μεταβίβαση εμπραγμάτων δικαιωμάτων οποιασδήποτε φύσης επί αυτών. δ) Εκμίσθωση, ε) Παραχώρηση της χρήσης ή της εκμετάλλευσής τους, στ) Ανάθεση της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων, ζ) Εισφορά τους σε ανώνυμες εταιρείες και στη συνέχεια πώληση των μετοχών που προκύπτουν, η) Τιτλοποίηση απαιτήσεων, ανεξάρτητα από τον επιχειρηματικό ή μη χαρακτήρα τους, σύμφωνα με τα άρθρα 10, 11 και 14 του ν. 3156/2003.

<sup>29</sup> Τα περιουσιακά στοιχεία που έχουν μεταφερθεί στο Ταμείο συνοψίζονται σε τρεις κατηγορίες: Αξιοποίηση Γης, Υποδομές και Εταιρικό Χαρτοφυλάκιο.

#### 4.4.4 Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε. (ΕΕΣΠ)

Η ΕΕΣΠ Α.Ε.,<sup>30</sup> γνωστή στο ευρύ κοινό και ως «Υπερταμείο», συστάθηκε με το Νόμο 4389/27.5.2016, ΦΕΚ 94Α, για να εξυπηρετήσει ειδικό δημόσιο σκοπό. Διαχειρίζεται και αξιοποιεί τα περιουσιακά της στοιχεία προκειμένου: α) να συνεισφέρει πόρους για την υλοποίηση της επενδυτικής πολιτικής της χώρας και για την πραγματοποίηση επενδύσεων που συμβάλουν στην ενίσχυση της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, και β) να συμβάλλει στην απομείωση των οικονομικών υποχρεώσεων της Χώρας.

Περαιτέρω, η Εταιρεία προωθεί τις μεταρρυθμίσεις των δημοσίων επιχειρήσεων, μέσω αναδιάρθρωσης και μέσω της προαγωγής υπεύθυνης διοίκησης, κοινωνικής ευθύνης, αειφορίας, καινοτομίας και βέλτιστων εταιρικών πρακτικών.

Η διάρκεια της εταιρείας ορίζεται σε 99 χρόνια με δυνατότητα παράτασης. Με την απόκτηση Νομικής Προσωπικότητας, της μεταβιβάζονται, το μετοχικό κεφάλαιο ή οι τίτλοι που το ενσωματώνουν και θεωρούνται 'άμεσες θυγατρικές' της, τα εξής νομικά πρόσωπα: α) Το Τ.Χ.Σ., β) Το ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε., γ) Η ΕΤΑΔ Α.Ε., και δ) Η ΕΔΗΣ Α.Ε. (όπου ακολουθεί διεξοδική ανάλυση στην ενότητα 4.4.5).

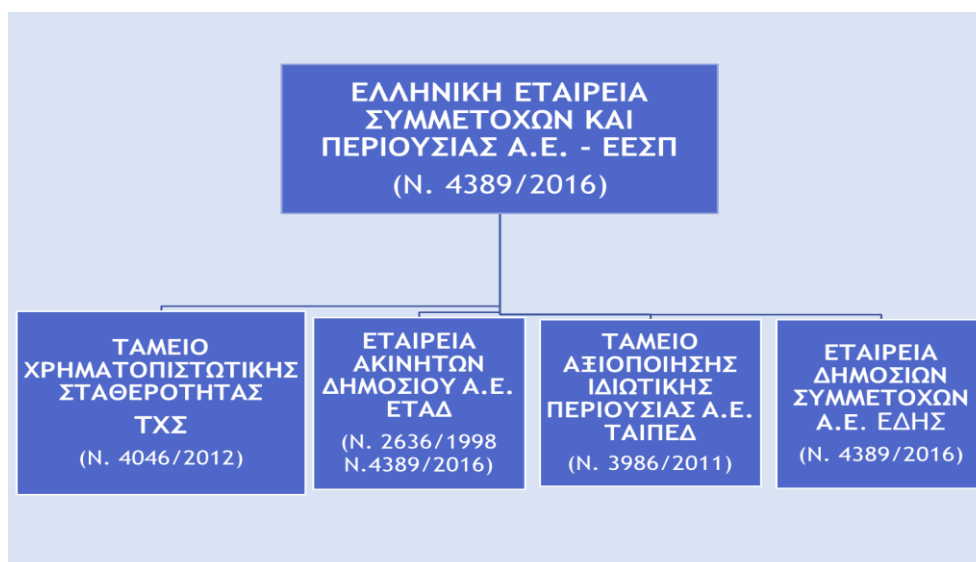
Μπορεί να ιδρύει και άλλες άμεσες θυγατρικές προκειμένου να εκπληρώνει το σκοπό της. Κάθε άμεση θυγατρική, σύμφωνα με το νόμο, διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία της ανεξάρτητα από τις άλλες, εκτός αν προβλέπεται ρητά διαφορετική ρύθμιση.

Σημειώνεται, επίσης ότι, σύμφωνα, με τις παρ. 6 και 7, αντίστοιχα, του άρθρου 188 του Ν. 4389/2016, μεταβιβάζονται η πλήρης κυριότητα, νομή και κατοχή του συνόλου των μετοχών του ΤΑΙΠΕΔ και της ΕΤΑΔ, από το Ελληνικό Δημόσιο στην ΕΕΣΠ, άνευ ανταλλάγματος.

---

<sup>30</sup> Στις διεθνείς σχέσεις της η Εταιρεία χρησιμοποιεί την επωνυμία «Hellenic Corporation of Assets and Participations - H.C.A.P.».

#### Διάγραμμα 4: Οργανόγραμμα ΕΕΣΠ Α.Ε.



(N. 4389/2016)

#### 4.4.5 Εταιρεία Δημοσίων Συμμετοχών Α.Ε. (ΕΔΗΣ)

Η ΕΔΗΣ Α.Ε. συστάθηκε με το Νόμο 4389/27.5.2016 ΦΕΚ 94 Α (άρθρο 197). Σκοπός της (σύμφωνα με τη παρ. 2) είναι να κατέχει τις συμμετοχές του κράτους σε δημόσιες επιχειρήσεις, να τις διαχειρίζεται επαγγελματικά και να επαυξάνει την αξία των συμμετοχών αυτών. Επίσης, να αξιοποιεί τις συμμετοχές αυτές σύμφωνα με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ, σε θέματα που αφορούν την εταιρική διακυβέρνηση, την εταιρική συμμόρφωση, την εποπτεία και τη διαφάνεια των διαδικασιών, σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές σε θέματα κοινωνικής και περιβαλλοντικά υπεύθυνης επιχειρηματικότητας και διαβούλευσης, με τα ενδιαφερόμενα με τις δημόσιες επιχειρήσεις, μέρη.

Οι δημόσιες επιχειρήσεις που ελέγχονται από την ΕΔΗΣ: (α) υπόκεινται σε κατάλληλη εποπτεία σύμφωνα με τους κανόνες της εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας, (β) υλοποιούν και υποστηρίζουν τις εφαρμοστέες τομεακές πολιτικές της Κυβέρνησης, (γ) αναλαμβάνουν κατόπιν ανάθεσης την παροχή Υπηρεσιών Γενικού και Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος (ΥΓΟΣ), ενδεικτικά μέσω της εκτέλεσης υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, και τις κοινές αξίες της Ένωσης που περιλαμβάνονται σε αυτήν.

Στην ΕΔΗΣ μεταβιβάστηκαν αυτοδικαίως, σύμφωνα με το παράρτημα Δ' του άρθρου 198, του παραπάνω νόμου οι συμβάσεις παραχώρησης των εταιρειών: ΟΑΣΑ, ΟΣΥ Α.Ε., ΣΤΑΣΥ Α.Ε., ΟΣΕΑΕ, ΟΑΚΑ και ΕΛΤΑ Α.Ε.. Και σύμφωνα με την προσθήκη του παραρτήματος Ε' του Ν. 4425.30.11.2016 ΦΕΚ 185Α, επίσης μεταβιβάστηκαν οι: Ε.Υ.Α.Θ. Α.Ε., Ε.ΥΔ.Α.Π. Α.Ε., ΚτΥπ Α.Ε., ΕΛΒΟ Α.Ε., ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε. και Δ.Ε.Η. Α.Ε.. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών δύνανται να μεταβιβάζεται στην ΕΔΗΣ η δυνατότητα να συνάπτει ή να ανανεώνει συμβάσεις

παραχώρησης, οι οποίες σχετίζονται με τις δημόσιες επιχειρήσεις, οι μετοχές των οποίων μεταβιβάζονται σε αυτήν.

Στο πλαίσιο της αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου, σημαντικό τμήμα της οποίας υπάγεται και στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, συστάθηκε ξεχωριστή υπηρεσία, λόγω της ιδιαιτερότητας στα θέματα εθνικής ασφάλειας και άμυνας καθώς και για την όσο το δυνατό καλύτερη αξιοποίηση της περιουσίας της αρμοδιότητάς του, ως εξής:

#### 4.4.6 Υπηρεσία Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας των Ενόπλων Δυνάμεων

Η ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ<sup>31</sup>, συστάθηκε με το Ν. 4407 (ΦΕΚ 134/27.07.2016). Αποστολή της είναι η αξιοποίηση των ακινήτων ιδιοκτησίας του Ταμείου Εθνικής Άμυνας (Τ.ΕΘ.Α.), του Ταμείου Εθνικού Στόλου (Τ.Ε.Σ.) και του Ταμείου Αεροπορικής Άμυνας (Τ.Α.Α.) που δεν χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς, προς όφελος των Ενόπλων Δυνάμεων και των στελεχών του, καθώς και η αξιοποίηση των ακινήτων του Μετοχικού Ταμείου Στρατού (Μ.Τ.Σ.), του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού (Μ.Τ.Ν.) και του Μετοχικού Ταμείου Αεροπορίας (Μ.Τ.Α.), προς όφελος των μετόχων των αντίστοιχων Μετοχικών Ταμείων.

Σύμφωνα, δε, με το νόμο, τα προς αξιοποίηση ακίνητα επιλέγονται από το ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ. και η διακήρυξη του ηλεκτρονικού δημόσιου πλειοδοτικού διαγωνισμού εγκρίνεται από το Συμβούλιο Άμυνας. Τα ακίνητα δεν πωλούνται αλλά εκμισθώνονται κατόπιν χρηματικής ή άλλης αντιπαροχής, αποτιμητέα σε χρήμα. Τα έσοδα που προκύπτουν αποδίδονται στο εκάστοτε ταμείο - ιδιοκτήτη του ακινήτου απαλλασσόμενο από κάθε φόρο και στην ενίσχυση του προϋπολογισμού για την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών του ΥΠ.ΕΘ.Α..

Το ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ. μπορεί να συνεργάζεται απευθείας με Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α., για την από κοινού αξιοποίηση γειτνιαζόντων ακινήτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι, προς αξιοποίηση μπορούν να δοθούν ακίνητα των Ενόπλων Δυνάμεων στην παραμεθόριο, με την εξαίρεσή τους από τις απαγορεύσεις που ισχύουν για τις δικαιοπραξίες στις περιοχές αυτές.

Στο πλαίσιο αξιοποίησης των ακινήτων που διαθέτει το ΥΠ.ΕΘ.Α., αξίζει να αναφερθεί ότι το Ταμείο Εθνικής Άμυνας – ΤΕΘΑ<sup>32</sup> διαθέτει στο χαρτοφυλάκιό του περίπου 2.000 ακίνητα από τα οποία 1.477 είναι καθαρής ιδιοκτησίας του.

<sup>31</sup> Σύμφωνα με τις δηλώσεις του κ. Γ. Ζησιμάτου, υπεύθυνου της Υπηρεσίας Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας του ΥΠΕΘΑ, η αξία των ακινήτων που διαχειρίζεται το υπουργείο Εθνικής Άμυνας (πεζικό, ναυτικό, αεροπορία) αντιστοιχεί σε 33 δισ. ευρώ. Θέτοντας έναν εφικτό στόχο για έσοδα των 250 εκατ. ευρώ έως το 2018 και 1 δισ. ευρώ στην πενταετία.

<sup>32</sup> Συστάθηκε με το Ν. 3027/21.6.1904, ΦΕΚ 130. Είναι Ν.Π.Δ.Δ του Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.



Ανάμεσα σε άλλα διαθέτει: Στρατιωτικά Οικήματα Αξιωματικών (ΣΟΑ), Λέσχες Αξιωματικών, Κέντρα Αποκατάστασης Απωλειών Υγείας (ΚΑΑΥ), Κτίρια - Οικόπεδα εντός και εκτός Αστικού Ιστού και Κληροδοτήματα (ΤΕΘΑ, 2016).

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή των ακινήτων ανά γεωγραφικό διαμέρισμα με την αντίστοιχη έκταση σε m<sup>2</sup>.

<b>Πίνακας 9: Τα ακίνητα περιουσίας ΤΕΘΑ</b>			
<b>A/A</b>	<b>Γεωγραφικό Διαμέρισμα</b>	<b>Αριθμός Ακινήτων</b>	<b>Συνολική Έκταση σε m<sup>2</sup></b>
1	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	46	7.271.917
2	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	128	67.312.588
3	ΗΠΕΙΡΟΣ	88	4.067.519
4	ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	551	88.403.597
5	ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	309	19.607.658
6	ΘΡΑΚΗ	254	44.425.635
7	ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	7	410.178
8	ΚΡΗΤΗ	27	4.373.597
9	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	66	15.573.503
10	ΚΥΠΡΟΣ	1	-
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>		<b>1.477</b>	<b>251.536.177</b>
(Τ.Ε.Θ.Α., 2016)			

## 4.5 Τα Οικονομικά Αποτελέσματα του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων

Το Ελληνικό Δημόσιο, από το 2011 έως σήμερα, έχει εκπονήσει και υλοποιεί ένα φιλόδοξο πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της περιουσίας του, κύριος στόχος του οποίου είναι η προσέλκυση σημαντικών κεφαλαίων, για την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας και την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης.

Η αξιόπιστη υλοποίηση του προγράμματος συμβάλλει στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης προς τη χώρα μας και ταυτόχρονα με τη μεταφορά επιλεγμένων περιουσιακών στοιχείων στον ιδιωτικό τομέα προκύπτουν σημαντικά άμεσα πολλαπλά οφέλη για την ελληνική οικονομία όπως:

- Εξορθολογισμός ζημιωγόνων δραστηριοτήτων του Δημοσίου.
- Μείωση – εξάλειψη της κρατικής χρηματοδότησης με συνεπακόλουθη εξοικονόμηση πόρων.
- Μείωση του δημόσιου χρέους από τις προσδοκώμενες χρηματικές προσόδους του προγράμματος αποκρατικοποίησης.
- Αναδιάρθρωση κλειστών τομέων της οικονομίας, όπου με τη συνεισφορά της ιδιωτικής τεχνογνωσίας θα δημιουργηθεί σημαντική υπεραξία και αύξηση της αποτελεσματικότητας.
- Άνοιγμα των αγορών και ενίσχυση του ανταγωνισμού.
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Αύξηση φορολογικών εσόδων.
- Παροχή καλύτερων υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Σύμφωνα με το Μ.Π.Δ.Σ. 2011 -2015, υπήρχε η δέσμευση για τη συγκέντρωση εσόδων από αποκρατικοποιήσεις ύψους 5 δις. ευρώ το 2011, καθώς και σωρευτικά 15 δις. ευρώ έως το 2012 και 50 δις. ευρώ έως το 2015. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι, τα έσοδα αυτά μπορούσαν να μειώσουν το χρέος μέχρι 20 ποσοστιαίες μονάδες του Α.Ε.Π., συμβάλλοντας έτσι, όχι μόνο στη βιωσιμότητα του αλλά και στη σημαντική μείωση της επιβάρυνσης από τόκους.

Ακολουθεί ο πίνακας 10 με το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων της περιόδου 2011 – 2015. Συνοπτικά περιλαμβάνει περιουσιακά στοιχεία σε βασικούς τομείς, όπως: ενέργεια, τυχερά παιχνίδια, τηλεπικοινωνίες, λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηροδρομικές μεταφορές, ορυχεία, διαχείριση υδάτων και αποβλήτων και ακίνητη περιουσία, με το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους και τη δομή των επιδιωκόμενων συναλλαγών.

## Πίνακας 10: Το Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011 - 2015

Πίνακας 3.1 Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011-2015					
Έτος	Όνομα	Εκτιμώμενος χρόνος	Ποσοστό του Δημοσίου	Ποσοστό προς πώληση	Είδος συναλλαγής
<b>2011</b>					
	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ)	Q2	16,0%	10,0%	Πώληση Μετοχών
	Εταιρία Ύδρευσης Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης	Q3	74,0%	≥ 40%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ)	Q3	100,0%	-	Επέκταση Σύμβασης
	Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου 1	Q3	100,0%	-	Επέκταση Σύμβασης
	Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου 2	Q3	100,0%	-	Νέες Άδειες Παιγνίων
	Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης	Q3	74,3%	23,3%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Κρατικά Λαχεία	Q3	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς	Q4	74,1%	23,1%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα (ΕΑΣ)	Q4	99,8%	99,8%	Πώληση Μετοχών
	Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	Q4	34,0%	34,0%	Πώληση Μετοχών
	Δημόσια Επιχείρηση Αερίου (ΔΕΠΑ)	Q4	65,0%	55,0%	Πώληση Μετοχών
	Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Αερίου (ΔΕΣΦΑ)	Q4	65,0%	31,0%	Πώληση Μετοχών
	TRAINOSE	Q4	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών
	ΛΑΡΚΟ	Q4	55,2%	55,2%	Πώληση Μετοχών
	Alpha Bank	Q4	0,6%	0,6%	Πώληση Μετοχών
	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	Q4	1,2%	1,2%	Πώληση Μετοχών
	Οργανισμός Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος (ΟΔΙΕ)	Q4	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών
	Άδειες Κινητής Τηλεφωνίας	Q4	100,0%	100,0%	Επέκταση Σύμβασης
	Ελληνικό Καζίνο Πάρνηθας	Q4	49,0%	49,0%	Πώληση Μετοχών
	Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων (ΕΛΒΟ)	Q4	72,6%	72,6%	Πώληση Μετοχών
	Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου	Q4	34,0%	34,0%	Πώληση Μετοχών
	Ελληνικό 1	Q4	100,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Τέσσερα Αεροσκάφη Airbus	Q4	100,0%	100,0%	Πώληση
	Ακίνητα 1	Q4	100,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
<b>2012</b>					
	Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ)	Q1	55,0%	≥ 21%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ελληνικά Πετρέλαια (ΕΛΠΕ)	Q1	35,5%	35,5%	Πώληση Μετοχών
	Τράπεζα Πειραιώς	Q1	1,3%	1,3%	Πώληση Μετοχών
	Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος (ΑΤΕ)	Q1	77,3%	26,2%	Πώληση Μετοχών
	Αυτοκινητόδρομος «Εγνατία Οδός»	Q1	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ)	Q1	90,0%	≥ 40%	Πώληση Μετοχών
	Λιμένας 1	Q1	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Εταιρία Ύδρευσης Αποχέτευσης Πρωτευούσης	Q2	61,3%	27,3%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων	Q2	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ακίνητα 2	Q2	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ)	Q3	51,0%	17,0%	Πώληση Μετοχών
	Ελληνικοί Αυτοκινητόδρομοι 1	Q3	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Περιφερειακά Αεροδρόμια 1	Q3	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ελληνικό 2	Q4	100,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ακίνητα 3	Q4	100,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ψηφιακό Μέρισμα 1	Q4	100,0%	100,0%	Πώληση Δικαιωμάτων
	Εταιρία Ύδρευσης Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης	Q4	34,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Μεταλλευτικά Δικαιώματα 1	Q4	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
<b>2013</b>					
	Υποθαλάσσιο κοίτασμα φυσικού αερίου «Ν. Καβάλα»	Q1	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Περιφερειακά Αεροδρόμια 2	Q2	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Λιμένας 2	Q2	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ακίνητα 4	Q3	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Μεταλλευτικά Δικαιώματα 2	Q3	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ψηφιακό Μέρισμα 2	Q4	100,0%	100,0%	Πώληση Δικαιωμάτων
	Εταιρία Ύδρευσης Αποχέτευσης Πρωτευούσης	Q4	34,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ελληνικοί Αυτοκινητόδρομοι 2	Q4	100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
<b>2014</b>					
	Ελληνικοί Αυτοκινητόδρομοι 3		100,0%	100,0%	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ακίνητη Περιουσία		100,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
<b>2015</b>					
	Ελληνικοί Αυτοκινητόδρομοι 4		100,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ
	Ακίνητη Περιουσία		100,0%	-	Πώληση Μετοχών ΕΕΣ

Q1: α' τρίμηνο, Q2: β' τρίμηνο, Q3: γ' τρίμηνο, Q4: δ' τρίμηνο

(Μ.Π.Δ.Σ. 2011 - 2015, 2011)

Στη συνέχεια, σύμφωνα με το Μ.Π.Δ.Σ. 2015 – 2018, αναφορικά με τα έσοδα του προγράμματος των αποκρατικοποιήσεων, για το 2014, υπήρχε η εκτίμηση, ότι θα διαμορφωνόντουσαν σε 1,5 δις. ευρώ (από 1,0 δις ευρώ το 2013), έναντι του αρχικού στόχου στον Προϋπολογισμό του 2014 για εισπράξεις 3,56 δις ευρώ και σωρευτικά σε 4,1 δις ευρώ την περίοδο 2011 – 2014. Τα σωρευτικά έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις την περίοδο 2011 – 2018, εκτιμώνται σε 15,45 δις ευρώ, ενώ έως το 2020 αναμένονται σωρευτικά έσοδα ύψους 22,3 δις ευρώ, ελαφρώς χαμηλότερα των 24,2 δις ευρώ που ήταν η εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Ιούλιο του 2013, εξαιτίας καθυστερήσεων στην υλοποίηση των αρχικών σχεδιασμών.

Ο πίνακας 11, απεικονίζει τις προβλέψεις για την πραγματοποίηση εσόδων το διάστημα 2015 – 2018, σύμφωνα με το Μ.Π.Δ.Σ. 2015 – 2018.

**Πίνακας 11: Οι προβλέψεις Εσόδων για τα έτη 2015 – 2018**

Πίνακας 3.6 Έσοδα προγράμματος αποκρατικοποιήσεων (σε εκατ. ευρώ)								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
				Εκτιμήσεις	Προβλέψεις	Προβλέψεις	Προβλέψεις	Προβλέψεις
Σύνολο εισπράξεων/εκτιμήσεων/προβλέψεων	1.558	22	1.042	1.513	2.238	3.252	2.837	2.988

(ΜΠΔΣ 2015 - 2018, 2014)

Από την 1<sup>η</sup> Ιουλίου του 2011 έως και το 2016, κατά τη λειτουργία του ΤΑΙΠΕΔ, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του 2017, υλοποιήθηκαν έργα αποκρατικοποιήσεων με την υποβολή δεσμευτικών προσφορών συνολικής αξίας ~ 6,9 δις. ευρώ και εισπράχθηκαν - εκφρασμένα σε ταμειακή βάση - έσοδα από ολοκληρωμένες συναλλαγές συνολικής αξίας ~ 3,4 δις. ευρώ, όπως φαίνονται στον πίνακα 12, εκ των οποίων σημαντικό μέρος των εσόδων, προήλθε από την αξιοποίηση ενός μεγάλου αριθμού ακινήτων. (Εισηγητική Έκθεση ΥΠ. ΟΙΚ., 2017).

Η υλοποίηση του προγράμματος έχει προχωρήσει αρκετά. Συγκεκριμένα, μεταξύ άλλων, έχουν ολοκληρωθεί τα παρακάτω έργα:

- Η αποκρατικοποίηση του ΟΠΑΠ.
- Η εκμίσθωση για 90 χρόνια του Διεθνούς Ραδιοτηλεοπτικού Κέντρου IBC.
- Η πώληση μετοχών και δικαιωμάτων μέσω του Χρηματιστηρίου.
- Η πώληση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας 35.000 παιγνιομηχανημάτων.
- Η πώληση του 67% των μετοχών του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς.
- Η πώληση των 2 Airbus.
- Ο διαγωνισμός για τον Οργανισμό Διεξαγωγής Ιπποδρομιακού Στοιχήματος ολοκληρώθηκε το 2015.
- Ολοκληρώθηκε η αξιοποίηση επιλεγμένων ακινήτων και εκτάσεων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, όπως το Ξενία Σκιάθου, ακίνητα στο Παλιούρι Χαλκιδικής κ.α.

## Πίνακας 12: Τα Έσοδα των Αποκρατικοποιήσεων 2011 - 2017

### Πίνακας 5.1 Έσοδα από αποκρατικοποιήσεις (σε εκατ. ευρώ)

Έργο	Συνολικό Τμήμα	Καταβεβλημένο	Πρώτη καταβολή τιμήματος	Δόσεις / Τέλη Παραχώρησης						
				2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Χορήγηση δικαιωμάτων χρήσεως ραδιοσυχνοτήτων στις ζώνες των 900 MHz και 1800 MHz	393,5	386,8	2011	316,7				34,2	35,9	37,7
Πώληση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας παιγνιομηχανημάτων (VLTs)	560,0	560,0	2011	474,0	86,0					
Επέκταση διάρκειας σύμβασης δικαιώματος διεξαγωγής παιγνίων μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και ΟΠΑΠ για 10 χρόνια	375,0	375,0	2011	375,0						
Μετοχές ΕΤΕ - ALPHA - ΠΕΙΡΑΙΩΣ	14,7	14,7	2012		5,2	9,5				
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Λονδίνο, Τασκένδη, Βρυξέλλες)	30,3	30,3	2013			30,3				
Πώληση άδειας Κρατικών Λαχείων	490,0*	190,0	2013			190,0				
Πώληση 33% μετοχών ΟΠΑΠ	652,0	631,0	2013			622,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Μετοχές ΟΠΑΠ	21,6	21,6	2013			21,6				
Εκμίσθωση για 90 έτη του κτιρίου Διεθνούς Κέντρου Ραδιοτηλεόρασης (IBC)	81,0	81,0	2013			81,0				
E-AUCTION I	11,0	10,3	2013				8,0	1,9	0,368	0,3
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Ντίσελντορφ)	0,8	0,8	2014				0,8			
Παλιούρι	14,0	12,0	2014				7,0	3,0	2,0	2,0
Ψηφιακό Μίγρισμα	385,0	333,4	2014				114,0	189,8	29,6	31,1
Πώληση και επαναμίσθωση επιλεγμένων κτιρίων του Δημοσίου (28 ακίνητα)	261,3	261,3	2014				261,3			
E-AUCTION II	1,8	0,8	2014					0,5	0,3	0,3
E-AUCTION III	8,5	6,1	2015					5,3	0,8	0,8
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Βελιγράδι)	2,4	2,4	2015					2,4		
Ξετία Σκιάθου	2,6	2,6	2015					2,6		
Άγιος Ιωάννης	9,6	9,6	2015					9,6		
Άμβραίο Ιπποδρομικό Στοιχείμα	40,5	20,3	2015					8,1	12,2	22,2
E-AUCTION IV	0,44	0,26	2015					0,10	0,16	0,05
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Νέα Υόρκη, Ουάσιγκτον)	10,6	10,6	2016						10,6	
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Ρώμη, Ερεβάν)	10,8	10,8	2016						10,8	
Πώληση επιλεγμένων κτιρίων εξωτερικού (Λουμπλιάνα)	0,6	0,6	2016						0,6	
Οργανισμός Λιμένος Πειραιά (51% + 16%)	368,5	280,5	2016						280,5	
E-AUCTION VI	18,5	3,8	2016						3,8	3,7
Αστήρ Βουλαγαμένης	95,0	95,0	2016						95,0	
Κασσιώπη	23,0	10,0	2016						10,0	3,0
Αγορά Μοδιάνο, Θεσσαλονίκη	1,90	0,38	2016						0,38	0,38
Πώληση 2 Airbus	3,84	3,84	2016						3,84	
E-AUCTION V	0,8	-	2017							0,8
Περιφερειακά Αεροδρόμια	2.150,0	-	2017							1.234,0
Αφάντου, Ρόδος	42,1	-	2017							27,5
Αξιοποίηση έκτασης Ελληνικού	915,0	-	2017							300,0
TRAINOSE	45,0	-	2017							45,0
ΔΕΣΦΑ	188,0	-	2017							188,0
Λοιπά ακίνητα	110,0	-	2017							110,0
E-AUCTION VI	20,0	-	2017							20,0
<b>Σύνολο έργων:38</b>	<b>6.869,8</b>	<b>3.365,7</b>		<b>1.165,7</b>	<b>5,2</b>	<b>1.040,4</b>	<b>394,1</b>	<b>260,6</b>	<b>499,8</b>	<b>2.029,8</b>

\* Από το συνολικό τμήμα των 490 εκατ. ευρώ, τα 300 εκατ. ευρώ αποδίδονται απευθείας στο Ελληνικό Δημόσιο

Εξημειώνεται ότι η διαφορά που προκύπτει μεταξύ του συνολικού τιμήματος, του καταβεβλημένου τιμήματος και των εκτιμήσεων του έτους 2017 (ήτοι: 6.869,8 - (3.367,7 + 2.029,8) = 1.472,3), αφορά το τμήμα, το οποίο αναμένεται να εισπραχθεί από το έτος 2018 και εφεξής.

(Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού, 2017)

Παρατηρείται, από την έναρξη της εφαρμογής του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, να τίθενται υπεραισιόδοξοι στόχοι, που αφορούν τόσο στην ολοκλήρωση των διαδικασιών όσο και στην είσπραξη των αντίστοιχων χρημάτων. Με αποτέλεσμα να γίνονται συνεχείς αναθεωρήσεις και τελικά να δημιουργούνται αμφιβολίες για τα κριτήρια (Ταπραντζής, 2011) και τα στοιχεία που λήφθηκαν υπόψη προκειμένου να οδηγηθούν στην καταγραφή αυτών των στόχων.

Η πίεση των δυσμενών οικονομικών εξελίξεων σίγουρα ήταν μία από τις βασικές αιτίες. Ένας άλλος λόγος, που συντέλεσε σε αυτό ήταν οι γραφειοκρατικές και θεσμικές διαδικασίες που αποδείχτηκαν περισσότερο χρονοβόρες από αυτές μπορούσαν να προβλεφθούν στην πράξη. Σε πολλές δε, περιπτώσεις δεν είχε γίνει η κατάλληλη προετοιμασία ώστε αυτές να μειωθούν και συγχρόνως να απλοποιηθούν.

Ενώ, παράλληλα δημιουργείται αγανάκτηση στον επιχειρηματικό κόσμο με τα συνεχώς αυξανόμενα φορολογικά μέτρα και όπως χαρακτηριστικά δήλωσε σε ομιλία του ο Πρόεδρος των Κ.Ε.Ε.Ε. - Ε.Β.Ε.Α.: «είναι πρόκληση να συνεχίζονται οι αστοχίες και οι καθυστερήσεις στο πρόγραμμα των αποκρατικοποιήσεων με αποτέλεσμα οι στόχοι για τα έσοδα να μειώνονται διαρκώς και την ίδια ώρα να γονατίζει η πραγματική οικονομία από τους φόρους» (Μίχαλος, 2016).

Για να επισημανθούν οι μεγάλες αποκλίσεις των προβλεφθέντων εσόδων από τα πραγματικά εισπραχθέντα για τα έτη 2013 – 2016 κατασκευάστηκε ο πίνακας 13, όπου περιλαμβάνει τις προβλέψεις, τις εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων και τα πραγματοποιηθέντα έσοδα, σύμφωνα με τα όσα αναγράφονται στο κρατικό προϋπολογισμό του κάθε έτους χωριστά.

Συγκεκριμένα, τα στοιχεία αντλήθηκαν από το λογαριασμό με κωδικό αριθμό 6720 με την ονομασία 'Έσοδα προγράμματος αποκρατικοποιήσεων', ο οποίος περιλαμβάνει τα έσοδα από τον λογαριασμό 'Ειδικά έσοδα από εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων του Δημοσίου' (κωδικός 6721) και τα έσοδα από τον λογαριασμό 'Λοιπά έσοδα αποκρατικοποιήσεων' (κωδικός 6729).

<b>Πίνακας 13: Τα Έσοδα του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων των ετών 2013 - 2016</b>				
<b>ΕΤΗ</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>
<b>Προβλέψεις</b>	2.586.000.000,00	1.260.000.000,00	2.465.600.000,00	1.802.000.000,00
<b>Εκτιμήσεις Πραγματοποιήσεων</b>	386.000.000,00	1.058.000.000,00	268.000.000,00	123.000.000,00
<b>Πραγματοποιήσεις</b>	362.434.321,55	384.107.106,04	253.598.500,09	-
Πηγή: Στοιχεία από τον λογαριασμό Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού των ετών 2012 - 2017.				

Σύμφωνα με τα ανωτέρα οικονομικά στοιχεία, διαπιστώνεται, σημαντική απόκλιση μεταξύ των προβλέψεων και των πραγματοποιηθέντων εσόδων για τα έτη 2013 έως 2015. Συγκεκριμένα, για το έτος 2015, υπήρχε πρόβλεψη για έσοδα της τάξης των 2.465.600.000,00 €, σύμφωνα όμως με τα στοιχεία που αναφέρονται στον προϋπολογισμό του έτους 2017, τελικά τα πραγματοποιηθέντα έσοδα του 2015 ήταν μόλις 253.598.500,09 €. Σημειώνεται επίσης, μικρή απόκλιση μεταξύ της εκτίμησης των εσόδων που αναφέρονται ότι θα πραγματοποιηθούν και του οριστικού εισπραχθέντος ποσού.

Επίσης, για το έτος 2014, διαπιστώνεται σημαντική απόκλιση μεταξύ της πρόβλεψης για έσοδα από αποκρατικοποιήσεις που ήταν στα 1.260.000.000,00 € και του ποσού που τελικά εισπράχθηκε 384.107.106,04 €. Επίσης, παρουσιάζεται μεγάλη διαφορά στο ποσό της εκτίμησης πραγματοποιήσεων που ήταν 1.058.000.000,00 €.

Παρατηρείται ότι, οι στόχοι που είχαν τεθεί για το έτος 2014, στο Μ.Π.Δ.Σ. 2015 – 2018, αφορούσαν έσοδα της τάξης των 1,5 δις. ευρώ, τα οποία τελικά δεν επιτεύχθηκαν. Εξαιτίας του ότι, δεν προχώρησαν οι βασικές προτεραιότητες του προγράμματος, που ήταν η αποκρατικοποίηση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ, που τελικά ολοκληρώθηκε δύο χρόνια μετά και η πώληση του 67% των μετοχών της εταιρίας ΟΛΠ, όπου υπεγράφη η σύμβαση αγοραπωλησίας με την Cosco το 2016. Να σημειωθεί, ότι οι παραπάνω αποκρατικοποιήσεις αποτελούσαν μνημονιακή υποχρέωση, σύμφωνα με το Ν. 4336/2015.

## 4.6 Συμπεράσματα - Προτάσεις

Στο πλαίσιο του εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού, οι αποκρατικοποιήσεις στους κλάδους των υποδομών, της ενέργειας και των μεταφορών, παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό τους, αναμένεται να αποτελέσουν πυλώνα ανάπτυξης, δημιουργώντας νέες χρήσεις και υπεραξίες, ανοίγματα σε νέες αγορές, εγχώριες και του εξωτερικού, με πολλαπλασιαστικά οφέλη για την απασχόληση και την οικονομία σε επίπεδο χώρας.

Απαιτούνται, για το λόγο αυτό, πρόσθετες δράσεις και νομοθετικές ρυθμίσεις για την αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της Χώρας μας, ενώ παράλληλα, θα πρέπει να επιταχυνθούν οι διαδικασίες, χωρίς ωστόσο να υπονομεύονται η εγκυρότητα, η νομιμότητα, η αποδοτικότητα και η ασφάλεια των έργων ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, θα πρέπει, να διασφαλίζεται η προστασία του κοινωνικού συμφέροντος και του φυσικού περιβάλλοντος, μέσω ελεγκτικών μηχανισμών σε όλες τις φάσεις των έργων, από την προκήρυξη μέχρι και τη λειτουργία τους.

Είναι γεγονός, ότι η έντονη ύφεση που χαρακτηρίζει την ελληνική αγορά ακινήτων τα τελευταία χρόνια δεν διευκολύνει τις όποιες προσπάθειες αξιοποίησης της δημόσιας ακίνητης περιουσίας, λόγω του περιορισμένου ενδιαφέροντος από την πλευρά των επενδυτών. Και, παρά τις εξαγγελίες και την πρόσφατη εντατικοποίηση της προσπάθειας που γίνεται για την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, τα πάγια προβλήματα της ελληνικής διοίκησης δυσχεραίνουν την εμφάνιση αξιόλογων αποτελεσμάτων στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των δημόσιων εσόδων. Με αποτέλεσμα, οι διαδικασίες και η εξέλιξη των διαγωνισμών να παραμένουν ιδιαίτερα αργές.

Γίνεται επιτακτική, πλέον, η ανάγκη να ενταθούν οι απαραίτητες δράσεις και να επιταχυνθεί η επίλυση των νομικών και τεχνικών ζητημάτων πολεοδομικού σχεδιασμού και έκδοσης αδειών για την αξιοποίηση των ακινήτων του Δημοσίου. Η επίλυση των προβλημάτων αυτών είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει σημαντικές υπεραξίες στα ακίνητα του Δημοσίου, αλλά, κυρίως θα συμβάλει στην προσέλκυση ξένων επενδυτών στην ελληνική αγορά ακινήτων με πρόσθετα αναπτυξιακά οφέλη στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες.

Σύμφωνα με κάποιους αναλυτές θα συνέβαλε προς σε αυτήν την κατεύθυνση μια σειρά μέτρων, όπως:

- Η συγκρότηση ευρείας λίστας ακινήτων υψηλού και άμεσου ενδιαφέροντος προκειμένου να τεθούν προτεραιότητες στην αξιοποίηση των δημοσίων ακινήτων (Μαγκλάρας, 2010).
- Η κατάτμηση ακινήτων, η οποία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο μιας νέας ορθολογικής διαχείρισης της δημόσιας ακίνητης περιουσίας και αυτό διότι σήμερα, υφίστανται καταγεγραμμένες δημόσιες εκτάσεις, σημαντικής αξίας και υψηλού ενδιαφέροντος, οι οποίες δεν είναι διαχειρίσιμες, είτε λόγω της τεράστιας έκτασής τους, είτε λόγω της ύπαρξης μιας μικρής σε έκταση καταπάτησης σε κάποιο σημείο τους (Μαγκλάρας, 2010).



- Η τροποποίηση της διαδικασίας παραχώρησης της χρήσης του αιγιαλού και της παραλίας, με διενέργεια ηλεκτρονικών δημοπρασιών και εντατικοποίηση των ελέγχων των αυθαίρετων καταπατήσεων του αιγιαλού (ΥΠ. ΟΙΚ., 2016).
- Η δημιουργία σε κεντρικό επίπεδο ηλεκτρονικού Μητρώου Αξιών Ακινήτων για τη διαρκή παρακολούθηση της αγοράς ακινήτων. Και τη μετάβαση από το σύστημα Αντικειμενικών Αξιών Ακινήτων σε σύστημα Μεσοσταθμικών Εμπορικών Αξιών Ακινήτων, με τη διαρκή αναβάθμιση του, ώστε να αποτελέσει αξιόπιστο εργαλείο διαφανούς συναλλαγής μεταξύ Κράτους - Πολίτη για την ορθολογικότερη διαχείριση και αξιοποίηση της Δημόσιας Περιουσίας (ΥΠ. ΟΙΚ., 2016)..
- Η επανεξέταση του κώδικα απαλλοτριώσεων για την εναρμόνιση του με τις κοινοτικές δεσμεύσεις που θα έχει απώτερο σκοπό την εξοικονόμηση δημόσιων δαπανών (ΥΠ.ΟΙΚ, 2016).

Επιπλέον, η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας θα αποτελέσει το αποφασιστικό βήμα προς την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος στη Χώρα μας. Θα αναδείξει τα επενδυτικά πλεονεκτήματα και τις προοπτικές της εθνικής οικονομίας, οδηγώντας σταδιακά στην αναζωπύρωση του επενδυτικού ενδιαφέροντος και την εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό, συμβάλλοντας τελικά στην επίτευξη των στόχων της δημοσιονομικής προσαρμογής, της αποκλιμάκωσης του δημόσιου χρέους και της επιστροφής σε διατηρήσιμη ανάπτυξη (Γ.τ.Ε., 2015).

Υπάρχουν ωστόσο κάποιοι προβληματισμοί σχετικά με την επιλογή του εκτεταμένου προγράμματος αποκρατικοποίησης της χώρας μας, οι οποίοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικής διερεύνησης, όπως:

- Αν έχουν ληφθεί οι ορθές αποφάσεις για το τί θα αξιοποιηθεί – αποκρατικοποιηθεί και τι όχι, ο βαθμός της αποκρατικοποίησης και πως έχουν καθοριστεί τα αντίστοιχα ποσοστά.
- Πως έχει, γενικά, διασφαλιστεί η επιτυχής εφαρμογή του όλου εγχειρήματος. και σε πόσα χρόνια αργότερα εκτιμάται, ότι θα φανούν και θα επιδράσουν τα αποτελέσματα, από την εφαρμογή, ενός τόσο εκτεταμένου προγράμματος αποκρατικοποίησης, στην οικονομία και στην κοινωνία γενικότερα.

## Επίλογος

Τα προγράμματα που εφαρμόστηκαν, τα τελευταία χρόνια της ύφεσης, επικεντρώθηκαν περισσότερο στη δημοσιονομική προσαρμογή και επέτυχαν τη μεγάλη μείωση των δίδυμων ελλειμμάτων. Καθυστέρησαν, όμως, στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, οι οποίες, αν είχαν πραγματοποιηθεί από την αρχή, θα είχαν περιορίσει το βάθος και το εύρος της ύφεσης.

Τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη έχει αποδειχθεί ότι οι αποκρατικοποιήσεις, όχι μόνο συνεισφέρουν στην επίτευξη διατηρήσιμης δημοσιονομικής προσαρμογής, αλλά και, εφόσον μάλιστα συνοδεύονται από ισχυρή δέσμευση για μελλοντικές επενδύσεις, ενισχύουν τη ροή παραγωγικών επενδυτικών πόρων, δημιουργούν νέες αγορές, αναπτύσσουν τις υπάρχουσες και συμβάλλουν στην ενίσχυση της συνολικής ζήτησης. Ειδικότερα, στην περίπτωση της Ελλάδος, μπορούν επιπρόσθετα να αναδείξουν ανεκμετάλλετες μέχρι σήμερα δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Αδιαμφισβήτητα, η σημασία της επιτάχυνσης και υλοποίησης του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στη συγκέντρωση εσόδων. Τα οφέλη είναι πολλαπλά και αναμένεται να επιδράσουν πολλαπλασιαστικά στην ελληνική οικονομία και οι ευεργετικές τους επιδράσεις για την εγχώρια αγορά θα διαρκέσουν για μεγάλη χρονική περίοδο. Εκτιμάται ότι, στον τομέα αυτόν υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες που, αν αξιοποιηθούν σωστά, θα μπορούσαν να αποφέρουν πολύ μεγαλύτερα έσοδα από αυτά που έχουν τεθεί ως ποσοτικοί στόχοι

Η επιτυχής ενεργοποίηση των συμβάσεων με τους ανάδοχους επενδυτές θα αποτελέσει αδιαφιλονίκητο δείγμα εμπιστοσύνης προς την ελληνική οικονομία και θα αναδείξει την αποφασιστικότητα της πολιτείας να υποστηρίξει νέες παραγωγικές επενδύσεις, εξασφαλίζοντας ένα σταθερό οικονομικό περιβάλλον, φιλικό προς την επιχειρηματικότητα. Αυτό μπορεί να γίνει με την παράλληλη θέσπιση ενός σταθερού, απλού και ευκόλως κατανοητού φορολογικού και νομικού πλαισίου κατάλληλου για την ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας.

Τέλος, η Ελλάδα μπορεί να αναδειχθεί σε σημαντικό διαμετακομιστικό κόμβο, καθώς και σε τουριστικό προορισμό υψηλών προδιαγραφών και εξειδικευμένων υπηρεσιών, εκμεταλλευόμενη τη γεωγραφική της θέση, τους πόρους της και την περιουσία της. Η οργανωμένη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας, σε συνδυασμό με έναν στρατηγικό σχεδιασμό, ο οποίος θα καταγράψει ένα συνολικό σχέδιο που θα θέτει τους στόχους, θα καθορίζει τις χρήσεις και τις μορφές των επιδιωκόμενων επενδύσεων, θέτοντας, παράλληλα με τις γενικές προδιαγραφές και ένα σταθερό και κατανοητό πλαίσιο για τους υποψήφιους επενδυτές

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### Ελληνική

Βαϊτσος, Κ., Γιαννίτσης Γ., Δενιόζος Δ., Καλογήτου Γ., Λυμπεράκη Α., & Παπούλιας Δ., (1994). *Η προβληματική των ιδιωτικοποιήσεων*, σελ 20, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Γέροντας, Α. (2004). *Η συνταγματική προστασία της ιδιοκτησίας και η αναγκαστική απαλλοτρίωση σε Διοικητικό Δίκαιο*, σελ 100-101, Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Δούβλης, Β. (1988). *Μέθοδοι και νομικό καθεστώς ιδιωτικοποίησης κρατικών επιχειρήσεων στο Ελληνικό οικονομικό δίκαιο*. Αθήνα: Αφοί Π. Σάκκουλα.

Δούκας, Π. (1998). *Ιδέες και Προτάσεις για πιο αποτελεσματική οικονομική πολιτική*. 5<sup>η</sup> Μελέτη για την Οικονομία. Αθήνα: Εκτύπωση Στέλιος Τσαπέπας. 27.10.1998.

Ζώης, Φ. (2016). *Η Trenitalia μοναδικός επιβάτης στην ΤΡΑΙΝΟΣΕ - Μηδενικό το ενδιαφέρον για την εταιρεία τροχαίου υλικού του ΟΣΕ – ΕΕΣΣΤΥ*. Η Ναυτεμπορική. Επιχειρήσεις, σελ. 12. Αθήνα, 7.7.2016.

Θεοδούλου, Ν. (2013). *Ευρύτερα τα οφέλη από τις ιδιωτικοποιήσεις*. Αθήνα: PricewaterhouseCoopers.

ΙΟΒΕ, (2012). *Η αποτίμηση των Μακροοικονομικών Επιπτώσεων από την Αξιοποίηση της Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου*. *Η Ελληνική Οικονομία* Τριμηνιαία Έκθεση, (4), τεύχος 68, Ιούλιος 2012.

Λοϊζίδης, Ι., & Πατσουράτης, Β. (2008). *Οικονομικά Δημοσίων Επιχειρήσεων και Προϋπολογισμός Δημοσίων Φορέων και Οργανισμών*, Δ' Τόμος, σελ 108, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Μαγκλάρας, Β. (2010). *Το πολυσύνθετο πρόβλημα της αξιοποίησης της Δημόσιας Ακίνητης Περιουσίας*, *Κείμενα Δημόσιας Πολιτικής*, τ. 9, Νοέμβριος 2010, Αθήνα: ΙΣΤΑΜΕ.

Μακρυδημήτρης, Α., (2012). *Μεταρρυθμίσεις στη Δημόσια Διοίκηση*. Πρακτικά Εισήγησης σε κύκλο συναντήσεων, Αθήνα, 11.06.2012, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Αριστείας Jean Monnet.

Μανδραβέλης, Δ. (2011). *Η ΕΤΑΔ σε ρόλο-κλειδί στην πώληση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας*. Ελληνική Οικονομία, Καθημερινή. Αθήνα

Μάνος, Σ., (2012). Η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου. Πρακτικά ομιλίας στην εκδήλωση Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας, Αθήνα 21.02.2012 Οργάνωση: ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια.

Μάρδας, Δ., (2011), Μέτρα Πολιτικής και πρακτικές λύσεις. Πρακτικά εισήγησης συνεδρίου: *Προτάσεις εξόδους από την Οικονομική κρίση*. Αθήνα, 7.12.2011. Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος.

Μητρόπουλος, Κ. (2012). *Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας*. ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών & Διεθνής Διαφάνεια. Αθήνα, 21.02.2012.

Μίχαλος, Κ. (2016). *Στην Ελλάδα εφαρμόζονται – θεωρητικά, τουλάχιστον – προγράμματα αποκρατικοποιήσεων εδώ και πάνω από 25 χρόνια. Στην πράξη ένα ελάχιστο ποσοστό αυτών των προγραμμάτων έχει τελεσφορήσει*. Ομιλία Προέδρου ΚΕΕΕ και Ε.Β.Ε.Α. κ. Κωνσταντίνου Μίχαλο στο Ε.Β.Ε.Α. Αθήνα, 16.05.2016.

Μπέλλος, Η. (2016). *Σήμερα αναμένονται δεσμευτικές προσφορές για ΤΡΑΙΝΟΣΕ, ΕΕΣΣΤΥ, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (Α)*. Επιχειρήσεις, 06.07.2016.

Μπέλλος, Η. (2016). *Νέες καθυστερήσεις στην παραχώρηση της Κασσιόπης στην NCH Capital*. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (Β). Επιχειρήσεις, 04.11.2016.

Παλάσκας, Θ., (2004). *Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων. Πρακτικά παρουσίαση συμπερασμάτων της ειδικής μελέτης του IOBE* Θ. Παλάσκας, Λ. Πεχλιβάνος, Χ. Στοφόρος. 21 Ιανουαρίου 2004, Αίγλη Ζαπτείου.

Παπαδόπουλος, Δ. (1986). *Κρατική παρέμβαση στην οικονομική δραστηριότητα, Μορφές ιδιωτικοποίησης*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Παπαδόπουλος, Δ., (1996). *Κρατική Παρέμβαση στην οικονομική δραστηριότητα, Μερική αποκρατικοποίηση και αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας*. σελ 113, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Παπαϊωάννου, Γ. (2003). *Οικονομική Πολιτική και ONE – Απορρύθμιση αγορών και ιδιωτικοποιήσεις*. Π.Ν. Σάκκουλας.

Παπούλιας, Δ. και Τσούκας, Χ. (1998). *Κατευθύνσεις για την Μεταρρύθμιση του Κράτους*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Ράπανος, Β., (2009). *Μέγεθος και εύρος δραστηριοτήτων δημοσίου τομέα*. Αθήνα: IOBE.

Σταθάκης, Γ., (2011). *Η επόμενη μέρα της Ελληνικής Οικονομίας*. Πρακτικά εισήγησης Ημερίδα Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, σελ. 21-22. Αθήνα, 9 Ιουλίου 2011.

ΤΑΙΠΕΔ, (2016). Δελτίο Τύπου, *Ολοκληρώθηκε ο διαγωνισμός για την Αγορά Μοδιάνο της Θεσσαλονίκης – Προτιμητέος Επενδυτής η «One Outlet ΑΕ»*. 18/10/2016. Αθήνα.

ΤΑΙΠΕΔ, (2016). Δελτίο Τύπου, *Ολοκληρώθηκε η ιδιωτικοποίηση της Κασσιόπης Κέρκυρας*. 29/12/2016. Αθήνα

Ταπραντζής, Α., (2011). *Ιδιωτικοποιήσεις*. Πρακτικά εισήγησης σε Ημερίδα ΕΠΕΕΣ – Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας JEAN MONNET. Μια Συνεκτική Αναπτυξιακή Προοπτική της Ελλάδας απέναντι στην Κρίση. Αθήνα: 02/07/2011.

Τάτσος, Ν. (2016). *Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις Τιμολογιακή Πολιτική – Ιδιωτικοποίηση*. [Πανεπιστημιακές Σημειώσεις]. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Μ.Π.Σ.: “Εφηρμοσμένων Οικονομικών και Διοίκησης”. Εαρινό Εξάμηνο 2016. Αθήνα.

Τζέρμπου, Β. (2003). *Πολιτική Δικονομία. Αναγκαστική Εκτέλεση και Σύνταγμα*. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αθήνα: Νομική Σχολή Αθηνών.

Τσιρώνας, Αθ. (2006). *Αποκρατικοποιήσεις. Έννοια, φύση και λειτουργία από την άποψη του Διοικητικού Οικονομικού Δικαίου*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Φακιολάς, Γ. (1994). *Η αποκρατικοποίηση στις οικονομίες αγοράς και του κεντρικού σχεδιασμού*. Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων του Συνδέσμου Ανωνύμων Εταιρειών και Ε.Π.Ε. Σειρά: ‘Τετράδια’, 5η. Αθήνα.

Φίλιππας, Ν., Οικονόμου, Φ., & Χαρέμης, Α. (2014). *Μελέτη για τις επενδύσεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

Φλογαΐτης, Σ. (1991). *Η διοικητική σύμβαση, Έννοια και φύση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Χατζηνέκουρα, Δ. (2014) *Η περιουσία των δημοσίων νομικών προσώπων*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τμήμα Νομικής. Μ.Π.Σ. Τομέας Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης.

## Αγγλική

Alexakis, C., Kolomitsini, M., & Xanthakis, M. (2008). Empirical Tests on the Stock Price Behavior of Privatized Enterprises in Greece. *Journal of Money Investment and Banking*, (6), 5-16.

Barnett, S. (2000). Evidence on the Fiscal and Macroeconomic Impact of Privatization. IMF Working Paper. W/POO 130.

Bauer, B., & Neumann, K –Heinz. (1994). *Privatisierung der Telekom – Zielsetzung und Bedeutung für den Standort Deutschland*. Wissenschaftliches Institut für Kommunikationsdienste - WIK).

Belke, A., Baumgartner, F., Setzer, R., & Schneider, F., (2006). *The Different Extent of Privatization Proceeds in EU Countries*. J. Kepler University of Linz, working paper No 0606.

Boubakri, N., & Cosset, J – G. (1998). The Financial and Operating Performance of Newly Privatized Firms: Evidence from Developing Countries. *The Journal of Finance*, Vol. 53, No 3, pp 1081 – 1110.

Boubakri, N., Cosset, J.C., & Guedhami, O. (2005). Post privatization corporate governance: The role of ownership structure and investor protection. *Journal of Financial Economics*, Article in Press, (Elsevier Science).

Bortolotti, B., Fantini, M., & Siniscalco, M. (2003). Privatization around the world: evidence from panel data. *Journal of Public Economics*, Vol. 88, pp 305-32.

Bortolotti, B., Marcella, F., & Domenico, S. (2004). Privatization around the world: Evidence from panel data. *Journal of Public Economics*, 88 (1-2), 305-322.

Bortolotti, B. and Milella, V. (2006). *V: Privatization in Western Europe, Stylized Facts, Outcomes and Open Issues*. Nota di La voro, Fondazione Eni Enrico Mattei.

Bortolotti, B., Cambini, C., Rondi, L., & Spiegel, Y. (2010). *Capital Structure and Regulation: Do Ownership and Regulatory Independence Matter?*

Bowman, E.H., & Singh, H. (1993). Corporate restructuring: reconfiguring the Firm. *Strategic Management Journal*, Vol. 14, pp 5-14.

Boycko, M., Shleifer, A., & Vishny, R.W. (1996). A Theory of Privatization. *Economic Journal*, Vol. 106, pp 309–19.

Christodoulakis, N. (2010). *Crisis, Threats and ways out for the Greek economy*. *Cyprus Economic Policy Review*, 4 (1), 89-98.

Claessens, S., & Djankov, S. (2002). Privatization benefits in Eastern Europe. *Journal of Public Economics*, Vol. 83, pp 307 – 324 (Elsevier Science)

Cook, P., & Kirkpatrick, C. (1988). *Privatization in Less Developed Countries*. New York. St. Martin's Press.

Davis J., Ossowski, R., Richardson, T., & Barnett, S. (2000). *Fiscal and Macroeconomic Aspects of Privatization*. International Monetary Fund – IMF.

Dewenter, K. L., & Malatesta, P.H. (2001). State-Owned and Privately Owned Firms: An Empirical Analysis of Profitability, Leverage and Labor Intensity. *American Economic Review*, Vol. 91, pp 320 – 334.

Dimas, C., (2010). Privatization in the name of Europe: Analyzing the telecoms privatization in Greece from a discursive institutional perspective. *Hellenic Observatory*, paper 41.

Frangakis, M. (2012). *The Selling Off of People's Commons – The case of Greece*.

Frydman, R., Gray, C., Hessel, M., & Rapaczynski, A. (1997). *Private Ownership and Corporate Performance - Some Lessons from Transition Economies*. New York University.

Guislain, P. (1997). *The Privatization Challenge, A Strategic, Legal and Institutional Analysis of International Experience*. World Bank.

Heracleous, L. (1999). Privatization. *International Journal of Public Sector Management* Vol. 12 pp 432 – 444. Emerald Group Publishing Limited.

Jelic, R., Briston, R., & Aussenegg, W. (2003). The Choice of Privatization Method and the Financial Performance of Newly Privatized Firms in Transition Economies. *Journal of Business Finance and Accounting*, Vol. 30, pp 905. Blackwell Publishing.

Katsoulakos, Y., & Likoyanni, E. (2002). Fiscal and other Macroeconomics Effects of Privatization. *Fondazione Eni Enrico Mattei, Nota di Lavoro*, 113.

Jeronimo, V., Pagan, A., & Soydemir, G. (2000). Privatization and European Economic and Monetary Union. *Eastern Economical Journal*, 26 (3), 321-333.

Laffont, J.J., & Jean, T. (1991). Privatization and Incentives. *Journal of Law, Economics and Organization*, Vol. 7, 84-105.

- La Porta, R., López-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (2000). *Government Ownership of Banks*. World Bank.
- Li, W., & Xu, L.C. (2002). The Political Economy of Privatization and Competition: Cross – Country Evidence from the Telecommunications Sector. *Journal of Comparative Economics*, Vol. 30, pp 439 – 462.
- Majumdar, S. (1996). Assessing Comparative Efficiency of the State - Owned, Mixed and Private Sectors in Indian Industry. *Public Choice*, Vol. 96, pp. 1-24.
- Martin, S., & Parker, D. (1995). *Privatization and Economic Performance throughout the UK Business Cycle*. Managerial and Decision Economics, Vol. 16, pp 225 – 237 John Wiley & Sons Ltd.
- Megginson, W., Nash, R., Van Randenborgh, M. (1994). The Financial and Operating Performance of Newly Privatized Firms: An International Empirical Analysis. *The Journal of Finance*, Vol. 49, No 2, pp 403 – 452.
- Megginson, W., & Netter, J. (2001). From State to Market: A Survey of Empirical Studies on Privatization. *Journal of Economic Literature*.
- Megginson W., Nash R., Netter, J., & Poulsen A. (2004). The choice of private versus public capital markets: evidence from privatization. *Journal of Finance* Vol. 59, pp 2835–2870. Blackwell Publishing.
- Mok, H., & Chau, S. (2003). Corporate Performance of Mixed Enterprises. *Journal of Business Finance and Accounting*. Vol. 30, pp 513. Blackwell Publishing.
- Munari, F. (2003). Does Ownership Affect Innovation? Assessing the Impact of Privatisation Processes on Innovation Activities. European Business. *Organization Law Review*. Vol. 4, pp 553 – 571. Cambridge Journals.
- NAO - National Audit Office. (2014). The Privatisation of Royal Mail. Report by the Controller and Auditor General. Department for Business, Innovation & Skills. HC 1182, Session 2013-14, 1 April 2014.
- New Internationalist magazine, (2015). *Myth 5: The private sector is more efficient than the public sector*. NI 488, p 21, December 2015. Oxford.
- O' Mahony, M., & Vecchi, M. (2001). *The electricity supply industry: a study of an industry in transition*. National Institute Economic Review.
- Omran, M. (2004). The Performance of State – Owned Enterprises and Newly Privatized Firms: Does Privatization Really Matter? *World Development*, Vol. 32 pp 1019 - 1041 (Elsevier Science).



Pagoulatos, G. (2001). *The enemy within: Intergovernmental politics and organizational failure, in Greek privatization, Public administration.* 79 (1), 124 - 146.

Pagoulatos, G. (2005). *The Politics of Privatization: Redrawing the Public-Private Boundary.* West European Politics, Vol.28, No.2 (March), pp.358-380.

Pantelidis, P., Trachanas, E., Athanasenas, A., & Katrakilidis, K. (2009). On the Dynamics of the Greek Twin Deficits: Empirical Evidence over the period 1960 – 2007. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research.* 2 (2), 9-32.

Parker, D. (2003). Performance, risk and strategy in privatized, regulated industries: The UK's experience. *International Journal of Public Sector Management.* Vol. 16. pp 75 -100.

Pique, (2008). *The impact of Liberalization and Privatisation on Labour Relations.* p. 9.

*PriceWaterHouse, (2013). Μελέτη: Εισαγωγή στις Ιδιωτικοποιήσεις.*

*Robins J. A. (1993). Organizations as strategy: restructuring production in the film Industry. Strategic Management Journal, Vol. 14 (Special Issue), pp 103-118. Willey InterScience.*

Shapiro, C., & Willig, R. (1990). *Economic Rationales for the Scope of Privatization.* London: Westview Press.

*Sheshinski, E., & Lopez – Calva, L. F. (1998). Privatization and its Benefits: Theory and Evidence. Harvard University.*

Schmidt, K, (1996b).The Costs and Benefits of Privatization: An Incomplete Contracts Approach. *Journal of Law, Economics and Organization,* Vol. 12, pp. 1- 24. Oxford University.

Sol Trumbo, V., & Matthijs, P. (2016). *The privatizing industry in Europe.* Amsterdam: Transational Institute.

Sheshinski, E., & Lopez – Calva, L. F. (1998). *Privatization and its Benefits: Theory and Evidence. Harvard University.*

Shirley, M., & Walsh, P. (2000). *Public versus Private Ownership: The Current State of the Debate.* World Bank

Shleifer, A., & Robert, V. (1994). Politicians and Firms. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 46. pp 995 -1025 (JSTOR).

Taprantzis, A., (2011). *The Privatization Program and its Contribution to the Restarting of the Greek Economy*. Hellenic Republic Asset Development Fund, Asset Development Plan 3.0, p. 5 - 7.

Tavera, J., (2001). After privatization: regulation of Peruvian public utilities. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, Vol. 41, pp 713 – 725.

Tian, G.L. (2000). *State Shareholding and Corporate Performance: A Study of a Unique Chinese Data Set*. Working Paper. London Business School.

Tobin, J. (1969). *A general equilibrium approach to monetary theory*.

Tridimas, T., (2011). The case for selling state-owned assets. *Athens News*, 5/12/2011. C. Papachlimintzos.

Vickers, J., & Yarrow, G. (1991). Economic Perspectives on Privatization. *The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 5, pp 111 – 132.

Vickers, J., Yarrow, G. (1988). *Privatization: An Economic Analysis*. Massachusetts: The MIT Press.

Vining, A., & Boardman, A. (1992). Ownership Versus Competition: Efficiency in Public Enterprise. *Public Choice*, Vol. 73, pp 205-239.

Welfens, P. (2011). From the transatlantic banking crisis to the euro crisis?, *International Economics and Economic Policy*, vol. 7, (1), pp.15-29.

## **Νομοθετικό Πλαίσιο**

Νόμος 2000/91, ΦΕΚ 206Α/24.12.1991. *Για την αποκρατικοποίηση, απλούστευση των διαδικασιών εκκαθάρισης, ενίσχυσης των κανόνων ανταγωνισμού και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 3049/02, ΦΕΚ 212Α/10.09.2002. *Αποκρατικοποίηση επιχειρήσεων του Δημοσίου και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 3845/10, ΦΕΚ 65/Α/6.5.2010. *Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της Ελληνικής οικονομίας από τα κράτη - μέλη της Ζώνης του Ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 3965/11, ΦΕΚ 113Α/18.5.2011. *Αναμόρφωση πλαισίου λειτουργίας Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους, Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών σύσταση Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας και άλλες διατάξεις.* άρθρο 20. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 3985/11, ΦΕΚ 151Α/1.7.2011. *Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 – 2015.* Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 3986/11, ΦΕΚ 152Α/1.7.2011. *Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015.* Συμπεριλαμβανομένης και της Αιτιολογικής Έκθεσης. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 4046/12, ΦΕΚ 28Α/14.2.2012. *Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.* Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 4093/12, ΦΕΚ 222Α/12.11.2012. *Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του Ν.4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016.* Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 4263/14, ΦΕΚ 117Α/14.5.2014. *Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015–2018.* Συμπεριλαμβανομένης και της Αιτιολογικής Έκθεσης. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 4336/15, ΦΕΚ Α' 94/14.08.2015. *Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης.*

Νόμος 4389/16, ΦΕΚ 94 Α/27.5.2016. *Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις.* Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 4407/16, ΦΕΚ 134Α27/07/2016. *Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και άλλες διατάξεις.* Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Νόμος 4422/16, ΦΕΚ 181Α/27/09/2016. *Κύρωση της από 14.11.2014 Σύμβασης Αγοραπωλησίας Μετοχών για την απόκτηση του 100% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας ΕΛΛΗΝΙΚΟ Α.Ε. και της από 19.7.2016 Τροποποιητικής Σύμβασης και ρύθμιση λοιπών συναφών θεμάτων.* Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

## Εκθέσεις

ΤΑΙΠΕΔ, (2014). Έκθεση του «Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. (ΤΑΙΠΕΔ) για την περίοδο 01/07/2014 – 30/09/2014.

ΤΑΙΠΕΔ, (2016). Έκθεση του «Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. (ΤΑΙΠΕΔ) για την περίοδο 01/01/2015 – 31/12/2015.

ΤΑΙΠΕΔ, (2016). Έκθεση του «Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. (ΤΑΙΠΕΔ) για την περίοδο 01/01/2016 – 31/03/2016.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2010). *Νομισματική Πολιτική. Ενδιάμεση Έκθεση. Δυνατότητες αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου*. Ειδικό θέμα 3, 181 - 184. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2010). *Νομισματική Πολιτική. Ενδιάμεση Έκθεση. Δυνατότητες αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου*. Ειδικό θέμα 5, 192 - 195. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2012). *Νομισματική Πολιτική. Ενδιάμεση Έκθεση. Μακροοικονομικές Εξελίξεις στην Ελλάδα το 2012 και Προοπτικές. Εξελίξεις στην προσπάθεια αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου*. Κεφάλαιο III. Ενότητα 1.2.B, 101 -102. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2012). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2011*. Πρέπει να εφαρμοστεί χωρίς χρονοτριβή και με συνέπεια μια στρατηγική που θα πηγαίνει πέρα από το Μνημόνιο – με σκοπό την έξοδο από την κρίση και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Κεφάλαιο II, Ενότητα 2, 24-26. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2012). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2011*. Διεθνής επενδυτική θέση και ακαθάριστο εξωτερικό χρέος. ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII, Ενότητα 5, 102. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2013). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2012*. Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών, 1.Α Ξένες άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα, Προϋποθέσεις και πολιτικές για προσέλκυση ΞΑΕ. ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII, Ενότητα 4, 123-124. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2014). *Νομισματική Πολιτική 2013 - 2014. Ενδιάμεση Έκθεση*. Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές. Η επίδραση της δημοσιονομικής

προσαρμογής στην παραγωγική αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Κεφάλαιο IV, Ειδικό θέμα, IV.2 87-89. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2014). *Νομισματική Πολιτική 2013 - 2014. Ενδιάμεση Έκθεση*. Τρέχουσες Δημοσιονομικές Εξελίξεις (Ιανουάριος-Απρίλιος 2014). Μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής και θεσμικές δημοσιονομικές μεταρρυθμίσεις – ΜΠΔΣ 2015-2018. Κεφάλαιο IV, Ενότητα 4, 93-94. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2015). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014*. Υιοθέτηση εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής ανάκαμψης με έμφαση στις μεταρρυθμίσεις, για την οριστική έξοδο από την κρίση και την επίτευξη διατηρήσιμης ανάπτυξης. Κεφάλαιο II, Ενότητα 9, 23-27. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2015). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014*. Η Ενιαία Νομισματική Πολιτική και οι Παρεμβάσεις του Ευρωσυστήματος κατά το 2014 και τις αρχές του 2015, σύνοψη εξελίξεων και προοπτικές. Κεφάλαιο IV, 49. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2016). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015*. Η ολοκλήρωση της αξιολόγησης αναγκαία προϋπόθεση για την έξοδο από την κρίση. Προϋποθέσεις για την έξοδο από την κρίση και τη διατηρήσιμη ανάπτυξη. Κεφάλαιο II, Ενότητα 8, 25-28. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2016). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015*. Δημοσιονομικές Εξελίξεις και Προοπτικές. Αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας: παράγοντας διατηρήσιμης ανάπτυξης. Κεφάλαιο VI, Πλαίσιο VI.1, 143 – 145. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2016). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2015*. Η συμβολή των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική μεγέθυνση. Κεφάλαιο VI, Πλαίσιο VI.2, 152 – 156. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Υπουργείο Οικονομικών, (2010). *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού Οικονομικού Έτους 2011*. Οικονομικά αποτελέσματα και θεσμικές παρεμβάσεις για ΔΕΚΟ. Κεφάλαιο 6, 131-135.

Υπουργείο Οικονομικών, (2010). *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού Οικονομικού Έτους 2011*. Πολιτική αναδιρθρώσεων και αποκρατικοποιήσεις. Κεφάλαιο 7, 149 – 157.

Υπουργείο Οικονομικών, (2011). *Ενημερωτικό Σημείωμα για το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015*. 09/07/2011 σελ.19. Αθήνα: ΥΠΟΙΚ.

Υπουργείο Οικονομικών, (2013). Κρατικός Προϋπολογισμός 2014. Κεντρικές Υπηρεσίες, Έσοδα.

Υπουργείο Οικονομικών, (2014). Κρατικός Προϋπολογισμός 2015. Κεντρικές Υπηρεσίες, Έσοδα.

Υπουργείο Οικονομικών, (2015). *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού Οικονομικού Έτους 2016*. Περιουσιακά στοιχεία Ελληνικού Δημοσίου – Αποκρατικοποιήσεις. Κεφάλαιο 5, 141 – 146.

Υπουργείο Οικονομικών, (2015). Κρατικός Προϋπολογισμός 2016. Κεντρικές Υπηρεσίες, Έσοδα.

Υπουργείο Οικονομικών, (2016). *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού Οικονομικού Έτους 2017*. Περιουσιακά στοιχεία Ελληνικού Δημοσίου – Αποκρατικοποιήσεις. Κεφάλαιο 5, 139 – 147.

Υπουργείο Οικονομικών, (2016). Κρατικός Προϋπολογισμός 2017. Κεντρικές Υπηρεσίες, Έσοδα.

## Πηγές Διαδικτύου

Alderman, L. (2012). *Privatizing Greece, slowly but not surely*. The New York Times, 17/11/2012.  
[http://www.nytimes.com/2012/11/18/business/privatizing-greece-slowly-but-not-surely.html?pagewanted=all&\\_r=0](http://www.nytimes.com/2012/11/18/business/privatizing-greece-slowly-but-not-surely.html?pagewanted=all&_r=0) .

Buck, T. (2013). *Spain sets stage for Aena Privatisation*.  
<http://www.ft.com/cms/s/0/d9434d48-3fec-11e3-a890-00144feabdc0.html#axzz2qePvicMW>.

Capital.gr, (2017). Restart στην αποκρατικοποίηση του ΔΕΣΦΑ. Χ. Φλουδόπουλος.  
<http://www.capital.gr/epixeiriseis/3181065/restart-stin-apokratikopoiisi-tou-desfa>  
(2.1.2017, 08:28).

Γ.Γ.Δ.Π. <https://www1.gsis.gr/gsp/portal/>.

Dealnews online, (2016). *H Alitalia ξαναβρίσκει την παλιά της αίγλη*. 1η Δημοσίευση, <http://www.dealnews.gr/roi/item/178500-%D8%AE%E2%80%94Alitalia-> (26.06.2016 - 14:25).

ΕΤΑΔ <http://www.etasa.gr/page.aspx?itemID=SPG1>.

Καζαλοτσι, Ε. (2011). *Ένας φιλελεύθερος «μετανοεί» για τις άκριτες ιδιωτικοποιήσεις*. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=292196>.

Κόλλιας, Φ. (2015). *Ιδιωτικοποιήσεις: Ρεκόρ στην Ευρώπη - Ουραγός η Ελλάδα*. Euro2day. <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1386377/se-epipedarekorta-evropaika-esoda-apo-idiotikopo.html>. (27 Δεκεμβρίου 2015 - 11:31).

Rosa Luxemburg Foundation, (2011). *Greece: 20 Popular Fallacies Concerning the Debt Crisis*. July 9 2011. [http://www.rosalux.de/fileadmin/rls\\_uploads/pdfs/sonst\\_publicationen/Broschur\\_Pleite-Griechen\\_eng.pdf](http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publicationen/Broschur_Pleite-Griechen_eng.pdf).

Webb, T. (2010). *Q UK cannot trust energy companies to keep the lights on*. <http://www.guardian.co.uk/business/2010/feb/03/ofgem-uk-energy-supplies>

Ναυτεμπορική, (2008). *Alitalia: Προσπάθειες για εξεύρεση ύστατης λύσης*. Οικονομία και Αγορές. Παρασκευή, 19 Σεπτεμβρίου 2008 16:37 <http://www.naftemporiki.gr/finance/printStory/193911>.

Newberry, M.D., & Pollitt, M.G. (1997). *The Restructuring and Privatization of the U.K. Electricity Supply - Was It Worth It?*. View Point, Note No. 124. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11572>.

OECD, (2009). *Privatisation in the 21st Century: Recent Experiences of OECD Countries. Report on Good Practices*. January 09, Paris: Organization for Economic Co-operation and Development.

Privatization Barometer, (2011). *The PB Report 2011: Financial Crises and Declining Privatization*. Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM) - KPMG, Milano – Italy. [http://www.feem.it/userfiles/attach/2012727125\\_3594PB\\_Annual\\_Report\\_2011.pdf](http://www.feem.it/userfiles/attach/2012727125_3594PB_Annual_Report_2011.pdf).

Privatization Barometer, (2015). *The wave builds. Privatization programs have raised \$812 billion worldwide since January 2012 — and may raise \$300 billion for the first time in 2015*. The PB Report 2014-2015. A Publication of the Privatization Barometer.

Global Integrity Index. (n.d.). *Privatization - Actionable Governance Indicators*, από <http://www.nationsencyclopedia.com/WorldStats/GM-privatization.html>.

*Government Response to the Business, Innovation and Skills Select Committee First Report of Session 2014-15: Royal Mail Privatisation.* October 2014.

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/366102/bis\\_14\\_1163\\_government\\_response\\_to\\_the\\_BIS\\_Select\\_Committee\\_report\\_first\\_report\\_of\\_session\\_2014\\_to\\_2015\\_Royal\\_Mail\\_Privatisation\\_v2.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/366102/bis_14_1163_government_response_to_the_BIS_Select_Committee_report_first_report_of_session_2014_to_2015_Royal_Mail_Privatisation_v2.pdf).

iefimerida.gr. (2016). [ΔΕΗ: Εγκρίθηκε η πώληση του 24% της ΑΔΜΗΕ στην κινεζική State Grid.](http://www.iefimerida.gr/news/303338/dei-egkrithike-i-polisi-toy-24-tis-admie-stin-kineziki-state-grid) ΕΛΛΑΔΑ 24/11/2016 18:05. <http://www.iefimerida.gr/news/303338/dei-egkrithike-i-polisi-toy-24-tis-admie-stin-kineziki-state-grid>.

97/789/EK: Απόφαση της Επιτροπής της 15ης Ιουλίου 1997 σχετικά με την αύξηση του κεφαλαίου της εταιρείας Alitalia.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A31997D0789>

Stournaras, Y., & Panagiotidis, Y. (2011). *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal* (Arhimidis), Δεκέμβριος 2011.

[http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/RealEstate\\_Conference\\_Dec11\\_Stournaras\\_Panagi%CE%BFtidis.pdf](http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/RealEstate_Conference_Dec11_Stournaras_Panagi%CE%BFtidis.pdf).

ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε., <http://www.hradf.com/el>.

Ταχυδρομείο. (2014). Πετυχημένη η ιδιωτικοποίηση της Royal Mail λέει η Βρετανική Κυβέρνηση. 1/11/2014, <http://taxydromeio.gr/successful-privatization-royal-mail-british-government/>.

Ταχυδρομείο. (2015). Ολοκληρώθηκε η πλήρης ιδιωτικοποίηση της Royal Mail. 13/10/2015. <http://taxydromeio.gr/completed-full-privatization-royal-mail/>.

Τ.Ε.Θ.Α. <http://www.ndf.gr/>.

Τράπεζα της Ελλάδος, [www.bankofgreece.gr](http://www.bankofgreece.gr).

Τσακαλώτος, Ε. (2012). *Ιδιωτικοποιήσεις και Δημοκρατία*. Τηxs. 07/10/2012, 07:07 <http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/idiotikopoiiseis-kai-dimokratia-toy-eykleidi-tsakalotoy>.

The Economist, (2011). *Less haste, more freed. Experience suggests Greece's Privatisation plan is too fast.* The Economist, Finance and economics, 07/07/2011. <http://www.economist.com/node/18926019>.